

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "בחוקותי"
י"ז באייר תשע"ד (17/05/2014)

מוקדש לע.נ. בתנו היקרה
אודליה פינקלר ע"ה
בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו
נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
שמעון תורג'מן

תשמונאים	באר-שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	
19:12	19:07	19:02	19:10	18:54	כניסת שבת
20:12	20:10	20:14	20:13	20:10	יציאת השבת

השעות לפי שעות קיץ

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת " בחוקותי " – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	7
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	17
4 .	מיצירתם ומורשתם של רבותינו חכמי ספרד ומרוקו	69
5 .	בין אדם לחבירו, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	70
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	102
7 .	החיים הבריאים	111
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע זה	115
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה	122

1. על הפרשה

1.1. נתונים על הפרשה

פרשת בחוקותי היא פרשת השבוע העשירית והאחרונה בחומש "ויקרא". היא מתחילה בפרק כ"ו פסוק ג' ומסתיימת בסוף הספר בפרק כ"ז פסוק ל"ד. בשנים שאינן מעוברות קוראים את פרשת בחוקותי ביחד עם קודמתה פרשת בהר.

שם הפרשה "בחוקותי" היא המילה השניה בה פותחת הפרשה: "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם" בפרשת בחוקותי יש 78 פסוקים.

נתונים סטטיסטיים – מספריים על פרשת "בחוקותי"

מצוות לא תעשה	מצוות עשה	סה"כ מצוות	סה"כ אותיות	סה"כ מילים	סה"כ פסוקים	סה"כ פרקים	סה"כ שורות בס"ת	ומסתיימת ב-		הפרשה מתחילה ב-	
								פסוק	פרק	פסוק	פרק
5	7	12	3,992	1,013	78	2	131	פסוק	פרק	פסוק	פרק
								ל"ד	כ"ז	ג'	כ"ו
7	6	8	7	7	7	10	7	דירוג פרשת "בחוקותי" בפרשות חומש ויקרא			
16	13	15	47	47	46	52	47	דירוג פרשת "בחוקותי" בפרשות התורה כולה			

1.2. הנושאים בפרשה

את עיקר הפרשה תופסת פרשת הברכות והקללות (הנקראת גם פרשת התוכחה), כלומר תיאור השכר והעונש שיהיו לבני ישראל אם ישמרו את מצוות התורה או אם לא ישמרו אותן. הברכות קצרות יחסית, ואילו הקללות מפורטות מאוד ומתוארות באופן מדורג ההולך ומחמיר עד העונש החמור ביותר – הגלות, המיועדת לאפשר לארץ ישראל להשלים את שנות השמיטה שלא קוימו כראוי על ידי העם. הקללות מסתיימות

בנימה אופטימית – "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים... וזכרתי להם ברית ראשונים".

בהמשך הפרשה מובא קובץ הלכות בעניין הערכה כספית של נדבה שאדם נודב לבית המקדש, והלכות הנוגעות לפדיון או המרה של קודשים כמו מעשר, הקדש, בכור ומעשר בהמה.

1.3 . ההפטרה

הספרדים והאשכנזים מפטירים בספר ירמיה מפרק ט"ז פסוק י"ט
"ה' עוזי ומעוזי " עד פרק י"ז פסוק י"ד "רפאני ה' וארפא...כי תהילתי אתה"

התימנים מפטירים " בן אדם הינבא על רועי ישראל" בספר יחזקאל פרק ל"ד פסוקים א-כ"ז

1.4 . הקשר בין פרשת " בחוקותי " להפטרותה

בפרשה האחרונה של ספר ויקרא, באות ברכות למקיימי התורה, ותוכחות לסרים מן הדרך. התורה מבהירה את היחס הישיר שבין התנהגותו של העם לבין תולדות חייו בארץ ישראל. הקשר בין עם ישראל לארצו מותנה בקדושה. רק באמצעות קיום מצוות ה' תתקיים הברית בין העם לאלוהיו, והארץ תענה לבניה. פרשת בהר עוסקת בקדושת הארץ. מצוות שמיטה ויובל הן ביטוי לייחודה של ארץ ישראל. השבתת העבודה בשנה השביעית, וחזרת הקרקעות לבעליהן ביובל, מלמדים שארץ ישראל אינה ככל הארצות. אדמתה אינה רכוש הפרטי של המחזיק בה, היא ארצו של ה', "כי לי הארץ, כי גרים ותושבים אתם עמדי", והיא מושאלת לנו לעבודה ולשמרה. העדרה של התודעה הזאת, שהארץ היא של הקב"ה, גורם לכך שנורחק מן הארץ, נגלה והארץ תשאר שממה בידי זרים. כך נאמר במפורש בתוכחה שבפרשת בחוקותי: "ואתכם אזרה בגויים... והיתה ארצכם שממה, ועריכם יהיו חרבה. אז תרצה הארץ את שבתותיה, כל ימי השמה, ואתם בארץ אויביכם, אז תשבת הארץ, והרצת את שבתותיה. כל

ימי השמה תשבות, את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה." לא עם ישראל הוא אדוניה של הארץ, אלא הקב"ה. ברצונו נתנה לנו רצונו תלוי בכך שיעשו ישראל רצונו. עליהם להתנהג בדרך שבעל הבית דורש מאורחיו. אם יקיימו את כללי המקום, יוכלו להשאר כאורחים בביתו של בעל הבית, אם לאו, יגרשם חלילה בעל הבית מביתו. מהם כללי האירוח במקום? אלה נתפרטו בכל מצוות הר סיני. קיום התורה ברמת היחיד, וברמת הציבור. ארץ ישראל ניתנה לעם ישראל רק על פי תורת ישראל. זהו תנאי בישיבת הארץ.

הפרשה בנויה בצורה של ברכה וקללה. אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתם גשמכם בעתם וגו' ונתתי משכני בתוכם... והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלוהים, ואתם תהיו לי לעם. ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה... אף אני אעשה זאת לכם וגו'. בהפטרת השבוע מירמיה פרקים ט"ז-י"ז מבנה דומה: כה אמר ה': ארור הגבר אשר יבטח באדם, ושם בשר זרועו ומן ה' יסור לבו. והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב, ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב. ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו. והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו, ולא יראה כי יבוא חוס, והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרי.

ואולם, לא רק המבנה החיצוני קושר את הפטרה לפרשתנו. גם ירמיה מזכיר את השמיטה בקשר אל העונש על חטאי יהודה: "ושמטתה ובך מנחלתך אשר נתתי לך, והעבדתך את אויביך בארץ אשר לא ידעת..." ופירוש הדברים: ושמטת את נחלתך ותצא ממנה, ובך, דהיינו בגללך יהיה הדבר הזה. הפסוק מזכיר את תוכחת התורה: "ואתכם אזרה בגויים... והיתה ארצכם שממה, ועריכם יהיו חרבה. אז תרצה הארץ את שבתותיה, כל ימי השמה, ואתם בארץ אויביכם, אז תשבת הארץ, והרצת את שבתותיה. כל ימי השמה תשבות, את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה." הקשר בין הפסוקים שבחוקתי לבין דברי ירמיה שנבחרו להפטרת השבוע נרמז בפסוק שבדברי הימים ב' פרק ל"ו, הפרק האחרון

בתנ"ך: "ויגל השארית מן החרב, אל בבל, ויהיו לו ולבניו לעבדים, עד מלוך מלכות פרס. למלאות דבר ה' בפי ירמיהו, עד רצתה הארץ את שבתותיה, כל ימי השמה שבתה, למלאות שבעים שנה". בדומה לתוכחת התורה: "והשמדתי את במותיכם והכרתי את חמניכם, ונתתי את פגריכם, על פגרי גילוליכם..." "מזכיר ירמיה לעם את חטא העבודה הזרה ואת העונש: "כזכור בניהם מזבחותם, ואשריהם על עץ רענן, על גבעות הגבוהות. הררי בשדה, חילך כל אוצרותיך לבז אתן, במותיך בחטאת בכל גבולך." התורה מבטיחה כי אם נקיים את התורה נזכה שה' ישכון בתוכנו: "ונתתי משכני בתוכם, ולא תגעל נפשי אתכם. והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלוהים" ואף ירמיה מזכיר את המקדש: "כסא כבוד, מרום מראשון, מקום מקדשנו". תוכחת התורה מסתיימת בתקווה: ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלוהיהם..." ואף ההפטרה מסיימת בטוב: "רפאני ה' וארפא, הושיעני ואושעה, כי תהילתי אתה."

1.5 . תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת " בחוקותי "

אם-בחקתי, תלכו; ואת-מצותי תשמרו, ועשיתם אתם. ונתתי גשמיכם, בעתם; ונתנה הארץ יבולה, ועץ השדה יתן פרו. והשיג לכם דיש את-בציר, ובציר ישיג את-זרע; ואכלתם לחמכם לשבע, וישבתם לבטח בארצכם. ונתתי שלום בארץ, וישבתם ואין מחריד; והשבת חיה רעה, מן הארץ, וחרב, לא תעבר בארצכם. ורדפתם, את איביכם; ונפלו לפניכם, לחרב. ורדפו מכם חמשה מאה, ומאה מכם רבבה ירדפו; ונפלו איביכם לפניכם, לחרב. ופניתי אליכם והפריתי אתכם, והרביתי אתכם; והקימתי את בריתי, אתכם. ואכלתם ישן, נושן; וישן, מפני חדש תוציא. ונתתי משכני, בתוכם; ולא תגעל נפשי, אתכם. והתהלכתי, בתוכם, והייתי לכם, לאלהים; ואתם, תהיו לי לעם.

פרשת השבוע עוסקת בעיקר בקשר בין קיום צווי הקב"ה לאי קיומם. כאשר בני ישראל מקיימים את מצוות התורה אזי ניתן לצפות לגמול חיובי, הגשם יורד בזמנו, היבול טוב, יש שלום בארץ וכו'.

במרכזה של הפרשה, סידרה של אזהרות ועונשים כבדים במקרה בו עם ישראל לא ישמור את מצוותיו של הקב"ה, העונשים כוללים גלות, רעב, מוות ובסיום הבטחה שלמרות הכל עם ישראל ישרוד וימשיך להתקיים בעם.

הפרשה פותחת במילים "אם בַּחֲקָתִי, תִּלְכוּ". ומהו חוק? ישנם מצוות בתורה המובנים לכל אדם כגון "לא תרצח", "לא תגנוב" ואולם ישנן מצוות המוגדרות כ"חוקים". "חוק" בתורה מוגדר כמצווה שלא בהכרח יש מאחוריה הגיון המובן לבני אדם כגון מצוות "פרה אדומה" יחד עם זאת קיום החוקים מראה את דבקותו ואמונתו של אדם בקב"ה גם אם לא מבין את סיבת המצווה.

אדם המעוניין להקדיש דבר מה לבית המקדש, יכול לעשות זאת הן על ידי הקדשת כסף, קרקעות או חפצים לבית המקדש. אדם שהקדיש את ביתו לבית המקדש ולאחר מכן התחרט על הקדשתו, יכול לפדותו מההקדש, על ידי שישלם את ערכו להקדש בתוספת חומש. (25%, הכוונה בחומש הינה 20% מלמעלה, דהיינו שצריך להוסיף 25%, כך שאחרי התוספת זה יוצא 20%. למשל על 100 מוסיפים 25 ואז 20% - חמישית מהסה"כ של 125)

אדם שיש לו שדה המניב תוצרת, חייב להפריש סוגים שונים של מעשרות, אחד מסוגי המעשרות (שכמותו היא 10% מיבול השדה) הוא 'מעשר שני', דינו של מעשר זה הוא להעלותו לירושלים ולאוכלו שם. ואם יש חשש שהפירות יתקלקלו בדרך, ניתן להמיר את הפירות לכסף, ולקחת את הכסף לירושלים - ולקנות בו פירות בתוספת חמישית.

פרשת בחוקותי חותמת את ספר ויקרא הנקרא גם "תורת כוהנים". ספר ויקרא פותח בכל דיני הקורבנות שאותם על הכוהנים להקריב בבית המקדש, ממשיך בדיני טומאה וטהרה. בנוסף אנו מוצאים בספר ויקרא אוסף נכבד מאד של מצוות שבין אדם לחבירו כפי שמופיע בפרשת קדושים.

2. לקח טוב מהפרשה

2.1. "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.

על דת ומדע ומה שביניהם / ר' משה רוט

גִּשְׁם, גִּשְׁם, מְשָׁמִים, קוֹל הַמּוֹן טְפוֹת הַמַּיִם, טִיף-טִיף-טִיף, טִיף-טִיף-טִיף, מְחָאוּ כַף אֶל כַּף...

את המילים האלה, של שיר "היורה" (מילים: יחיאל הלפרין, לחן: יואל אנגל) שרנו כולנו בילדותנו בשמחה, תוך ציפיה לחורף שיבוא. לשלוליות המים, לרעמים ולברקים ולקשת בענן.

וכולנו ידענו שהגשם יורד, כשהחורף מגיע.

אולם, פרשתנו פרשת "בחוקותי" החותמת את חומש "ויקרא", מלמדת אותנו את כלל ה"אם":

אִם בְּחִקְתִּי תֵלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַתִּי הָאָרֶץ יְבֹולָה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיּוֹ. (ויקרא כו, ג-ד).

הגשם הוא אכן תופעת טבע. אולם, היא באה לידי מימוש רק בברכתו של הקב"ה.

כדי שנזכה לשנה גשומה וברוכה, לשנה בה הארץ תיתן את יבולה ואת פריה בשפע, עלינו לקיים את כלל ה"אם" – "אם בְּחִקְתִּי תֵלְכוּ". כלל שמשמעותו המעשית היא, להתנהג כראוי.

וממשיכה התורה ואומרת, שכלל ה"אם" נכון גם בכל שאר שטחי החיים: בטחון, בריאות, פרנסה, פריון, שלום ועוד.

אכן, המשוררת לאה נאור מציגה בשירה את הצפיה לגשם, כתפילה לגשם מידו של הקב"ה – "תפילה של סתיו" (לחן: אמיתי נאמן):

עֲשֵׂה אֱלֹקִים שִׁבּוּא עֲנָן

וְיֹרֵד לִי יוֹרֵה

בְּדִיּוֹק בְּזִמְנִי

שֶׁלַח לָנוּ גֶשֶׁם

וְאַל נָא תִשָּׁכַח

אֲנַחְנוּ נִשְׁמַח

וְנִשְׂרֵד לָךְ כֶּךָ....

העיסוק בגשם הינו הזדמנות טובה כדי לעסוק בשוני המהותי בין התורה למדע, ליחס ביניהם ולמקום הראוי לכל אחד מהם.

המדע רואה בגשם תופעת טבע ואילו התורה מתייחסת אליו כאל חלק ממערכת היחסים שבין האדם לבוראו. האם יש כאן סתירה?!

לא ולא. אלה שתי בחינות שונות של אותה תופעה. כפי שהאדם יכול להיות גם אבא לילדיו, סבא לנכדיו ובנו של אביו, גם יחד.

לאחרונה יצא לאור בעברית ספרו של הרב פרופסור יונתן זקס, רבה הראשי של בריטניה: "השותפות הגדולה – הדת, המדע והחיפוש אחר משמעות" וברצוני לשתף אתכם בכמה מרעיונותיו (ערוך על פי המבוא לספר, עם תוספות).

אנו זקוקים למדע ולדת גם יחד. הם מספקים לנו שתי נקודות תצפית שונות, היוצרות יחד את העומק התלת מימדי של עולמנו.

המדע מפרק דברים כדי להבין איך הם עובדים ואילו הדת מצרפת דברים, כדי להבין מה הם אומרים.

המדע עוסק ב"איך" ואילו הדת עוסקת ב"למה" ולשם מה.

המדע עניינו הסבר ואילו הדת, עניינה מהות ומשמעות.

המדע – חוקר, הדת – מְפַרֶשֶׁת (מרטין לותר קינג).

המדע מספר לנו מה יש ואילו הדת – מה ראוי שיהיה.

אין כאן סתירה, אלא השלמה. אולם, המשימה הקשה היא לשמור על האיזון, ההפרדה והשילוב הראוי בין השניים. ולתת לכל אחד את מקומו.

המדע יכול למדוד את התגובות הביוכימיות והעצביות שלנו, ביחסינו אל סביבתנו. אולם, אף בר דעת לא יבנה את מערכות היחסים שלו, לפי תוצאות סריקת המוח שלו או של חבריו...

המדע מסווג, מקטלג ומפריד. אבל בחיי היום יום, היינו רוצים לכבד את כל חברינו, ללא סיווג, קטלוג והפרדה לפי מוצאם, או לפי צבע עורם... ולכן, בבואנו לבנות את חיי החברה שלנו, לא נחבוש "משקפים" מדעיות.

המדע והטכנולוגיה, נותנים לנו את ה"כלים" ואף מדריכים אותנו בשבילי ה"כדאיות". אולם, הם אינם עוסקים כלל בתחום הערכי: של טוב ורע, ראוי ולא ראוי ואף לא בתחום האסתטי של יָפָה, או לא יָפָה.

ולכן, את האקדח החדש יפתחו אנשי המדע והטכנולוגיה. אולם את הוראות הפתיחה באש, יעסקו אנשי ההלכה, האתיקה, המוסר והחוק.

מושגים בסיסיים כמו כבוד האדם, חירות, אהבה, משפחה, קהילה, חסד ועוד, אינם מושגים מדעיים. הם ערכים רוחניים – דתיים, שאינם קיימים בשדה המדע, אך הם מאד חיוניים לחיינו ולקיומנו...

מדוע עלי להיות מוסרי?! מדוע טובתם של אחרים צריכה לעניין אותי?!
מדוע שלא אהיה אגואיסט הממוקד רק ב"אני" וב"עצמי" שלי ואפעל רק
לטובתי, כדי לְמַקְסֵם (להביא למקסימום) את רכושי ואת הנאותי?!

תשובות לשאלות בסיסיות אלה, החיוניות כל כך לקיומה של כל חברה
בריאה, אינן נמצאות בשדה המדע, אלא בשדה הרוחני – דתי.

כאשר הקב"ה ברא את אדם וחוה, הוא בירך אותם ואמר: "פְּרוּ וּרְבוּ
וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבֹּשְׁהָ..." (בראשית א, כח).

כדי שהאדם יוכל להתרבות, יצר בנו הקב"ה את מנגנוני הרבייה. וכדי
שנוכל "לכבוש" את הבריאה לשלוט בה ולהשתמש בה לצרכינו, נתן לנו
הקב"ה את המדע ואת הטכנולוגיה.

ובצד כל אלה, הגדיר לנו הקב"ה את המהות והמשמעות של קיומינו
כפרטים וכאומה, על פי העקרונות הרוחניים של התורה.

בימי עבר חשוכים, יצאה הנצרות כנגד המדע וניסתה להכתיב למדע
ולמדענים, מה "נכון" ומה "לא נכון". והדברים הגיעו עד כדי שריפתם של
מדענים "סוררים" על מוקד האינקוויזיציה (והידוע שבהם – ג'ורדנו ברוננו,
בשנת 1600). אולם, לא כך הם פני הדברים ביחסה המכבד והמקשיב של
היהדות כלפי המדע. יחס הנובע מההכרה והכיבוד של "גבולות הגזרה"
עליהם דיברנו.

בשולי הדברים נעיר, כי גם תיאוריות מדעיות הסותרות לכאורה את
הכתוב בתורה בנושא האבולוציה וגיל העולם, באו על פתרון.

כאן המקום לומר, כי גם בימינו, יש כאלה שאינם שומרים על גבולות גזרה
"נכונים" בין התורה והמדע ומערבבים בין התחומים. ובהם ה"פְּרִיאָתָנִים"
(Creationism), הרוצים לראות בתיאור הבריאה בתורה, תיאור מדעי
מדוייק. ובצידם אנשי ה"מְדַעְנֻת" (Scientism), הנושאים את שם המדע
לשווא. מציגים תיאוריות מדעיות כאמת וודאית, סופית ומוכחת (על פי

הפילוסופיה של המדע – "תיאוריה מדעית היא אף פעם לא "מוכחת"...) ומשתמשים בהן, כדי לנגח ולתקוף אמונות ודעות אחרות, בשם וודאות מדעית שאינה קיימת.

בשנת 1969, דרך האסטרונאוט ניל ארמסטרונג על הירח.

זו היתה תוצאה של "תוכנית אפולו" – מבצע מדעי וטכנולוגי כביר, שלא היה לו אח ורע בתולדות האנושות כולה. מבצע שעלותו כעשרים מיליארד דולר ושיאו כאמור בחללית אפולו 11, שהנחיתה בשנת 1969 את האסטרונאוטים על הירח.

מה עשה הישג מדעי כביר זה, ליחסי הדת והמדע?

תלוי את מי שואלים...

הבדיחה אומרת שיורי גאגרין – הקוסמונאוט הרוסי הראשון שהגיע לחלל כבר בשנת 1961, אמר: הייתי בחלל, ולא ראיתי את אלוקים...

ומאידך, כתב בזמנו העיתון "ידיעות אחרונות", כי האסטרונאוטים של אפולו 11, היו אמורים להשאיר על הירח מיקרופילם בכתב ידו של האפיפיור ובו פסוקים מתהילים. פסוקים המתארים את גדלות הבריאה ובוראה. וכן את אפסותו של האדם מול מרחבי הבריאה מחד, ואת גדלותו של האדם, שליטתו וכיבושו את הבריאה מכוחו ובברכתו של הקב"ה, מאידך. ככתוב:

וּתְחַסְרֵהוּ מֵעַט מְאַלֹּהִים וְכְבוֹד וְהָדָר תַּעֲטֶרְהוּ (גדלות האדם, מכוח ברכת ה'). תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיךָ (הרשות לשלוט בבריאה) ... (ח, ו-ז).

התייחסות נוספת לסוגיה זו, נוכל למצוא בפסוק הבא: "הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לֵה', וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי אָדָם" (תהלים קטו, טז). על פי ביאורו של רבי מנחם מנדל מקוצק.

בברכת "וְכַבְּשָׁה", נתן לנו הקב"ה את הארץ על כל אתגריה (כולל המדע והטכנולוגיה).

"...וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי אָדָם" – הקב"ה נתן לנו את הארץ, כדי שְׁנַעֲלָה אותה – כדי שנהפוך אותה לסביבת חיים טובה וערכית (בבחינת "שמיים"), על ידי כך שנחיה כאן, חיים ערכיים ורוחניים.

ואיך עושים את זה?

בעזרת קיומו של כלל ה"אם", בו פתחנו את דברנו... ולסיום, הערה נוספת.

גם המדע וגם התורה, מידיו של הקב"ה ניתנו. ועלינו למצוא את הדרך הראויה לאזן ולשלב בין השניים. ולתת לכל אחד את מקומו הראוי.

ובאשר מתעוררת סתירה בין השניים, עלינו לזכור שזו לא יכולה להיות סתירה "אמיתית", אלא רק סתירה "לכאורה". כי תחומי העיסוק והקיום של התורה והמדע שונים לגמרי...

וגם לסתירה "לכאורה", יבוא יום ויימצא ההסבר הראוי, כפי שנמצאו עד כה....

בברכת שבת שלום וחג עצמאות שמח

משה רוט

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל:

nekudatova.roth@gmail.com

אהבת? הפץ בין חבריך

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה ל"ג בעומר / הרב ד"ר בני לאו

פרשת בחוקותי, המסיימת את ספר ויקרא, כוללת פסוקי ברכה לישראל. הברכות עוסקות בשגשוג כלכלי ובביטחון מדיני וצבאי. מעל ברכות השפע הכלכלי והביטחוני מבטיחה התורה את ברכת השלום:

וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בְּאֶרֶץ וְשִׁכְבֶּתֶם וְאֵין מַחְרִיד וְהַשְׁבֵּתִי חַיָּה רְעָה מִן הָאָרֶץ וְחָרֵב לֹא תֵעָבֵר בְּאֶרְצְכֶם:

לנו, כתושבי מדינת ישראל אין צורך בפירוש לפסוק הזה. לצערנו, בכל תקופה יש אוכלוסיה אחרת שאינה מסוגלת לשכב לישון בשקט. התורה מדייקת בתיאורה את ברכת השלום כברכה המאפשרת לשכב ללא חרדה. חלקו השני של הפסוק, המתאר את השבתת החיה הרעה מן הארץ, נראה כמדבר על תקופה שבה בני האדם וחיות הטרף שכנו בסמיכות. החשש מהתנפלות של חיה רעה ליווה את האדם כחלק משגרת יומו. הברכה על השבתת המזיקים נראית כחזון עתידני שבו "גר זאב עם כבש". על רקע זה מעניינת המחלוקת של חכמי דור אושא (אמצע המאה השניה לספירה) בפירוש הברכה הזו של השבתת החיה הרעה מן הארץ:

ר' יהודה אומר מעבירם מן העולם, ר' שמעון אומר משביתן שלא יזקו, אמר ר' שמעון: אימתי הוא שבחו של מקום, בזמן שאין מזיקים, או בזמן שיש מזיקים ואין מזיקים? אמור בזמן שיש מזיקים ואין מזיקים, וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת, למשבית מזיקים מן העולם – משביתן שלא יזקו. (ספרא בחוקותי פרשה א פרק ב)

ר' יהודה דורש כפשוטו של מקרא. ההבטחה להשבית חיה מתבארת יפה אם הקב"ה מעביר את החיה הרעה מן העולם. לרבי שמעון בר יוחאי זה לא מספיק. סילוק החיה הרעה מעל פני הארץ אינו מסלק את הרוע מכל העולמות. רשב"י חי בספירה אחרת. הוא רוצה לראות תיקון ממשי. את התיקון הוא מוצא רק על ידי כך שהקב"ה "משביתן שלא יזקו". ההשבתה

שה' עושה איננה בהסתלקות מן העולם של הרוע, אלא בהיפוך הרוע לטוב. זהו תיקון של ממש.

המחלוקת הזו בין רבי יהודה לרבי שמעון יכולה לשמש כדוגמה לקו האופי המבדיל בין שני אישים אלו. רבי יהודה הוא איש מעשי, המבקש לראות את מבחן התוצאה וחותר לקראת חיים נורמטיביים. ר' שמעון בר יוחאי, איש המעלה והכוונה, מבקש לראות עולם אידילי. יום ל"ג בעומר הוא יום הילולא של רשב"י, ואני מבקש לעמוד מעט על סודו של האיש. הסיפור המכונן והמרכזי שנקשר אליו הוא סיפור הישיבה במערה במשך שנים ארוכות. הסיפור התגלגל לידינו במסורות שונות, וחוקרי האגדה כבר טיפלו היטב בניתוחו. הקו המשותף לכל המסורות הוא ההתבדלות של רשב"י מן העולם וכניסתו לחיים של תלות מוחלטת בברכת השמים. המסורת הבבלית של הסיפור מתארת את הכניסה למערה כהתפשטות מלאה מכל החומר אל עולם הרוח (תלמוד בבלי מסכת שבת):

הלכו והסתתרו במערה. התרחש נס, נברא להם חרוב ומעין מים. והיו פושטים בגדיהם ויושבים עד צווארם בחול. כל היום למדו, בזמן תפילה לבשו, התכסו והתפללו וחזרו ופשטו בגדיהם כדי שלא יתבלו. ישבו שתיים עשרה שנה במערה.

הסיפור מרומם את רשב"י ואת בנו למדרגה של מלאכים האוכלים מידו של ה'. או בלשונו של רשב"י (בבבלי ברכות דף לה): "זכו – מלאכתם נעשית על ידי אחרים". אין שום מציאות שבה נמצא את רשב"י בטל מתורה. הכניסה למערה מעבירה אותו ואת בנו לעולם של מעלה. הם מתנתקים מכל קשר לריאלי. הדבר היחידי שמחזיק אותם בנימת קשר לעולם הריאלי הוא התפילה. שם הם לובשים את הבגדים ונכנסים למצב של חיבור לגוף. התפילה, בעולמו של רשב"י, עומדת בדרגה נמוכה מן התורה. הדבקות האמיתית נעשית בלימוד התורה. שם יש התפשטות הגוף המוחלטת. התפילה היא "חיי שעה" לעומת התורה שהיא "חיי עולם" (בבלי שבת דף יא). התפילה עוסקת בצורכי האדם שנמצא במציאות

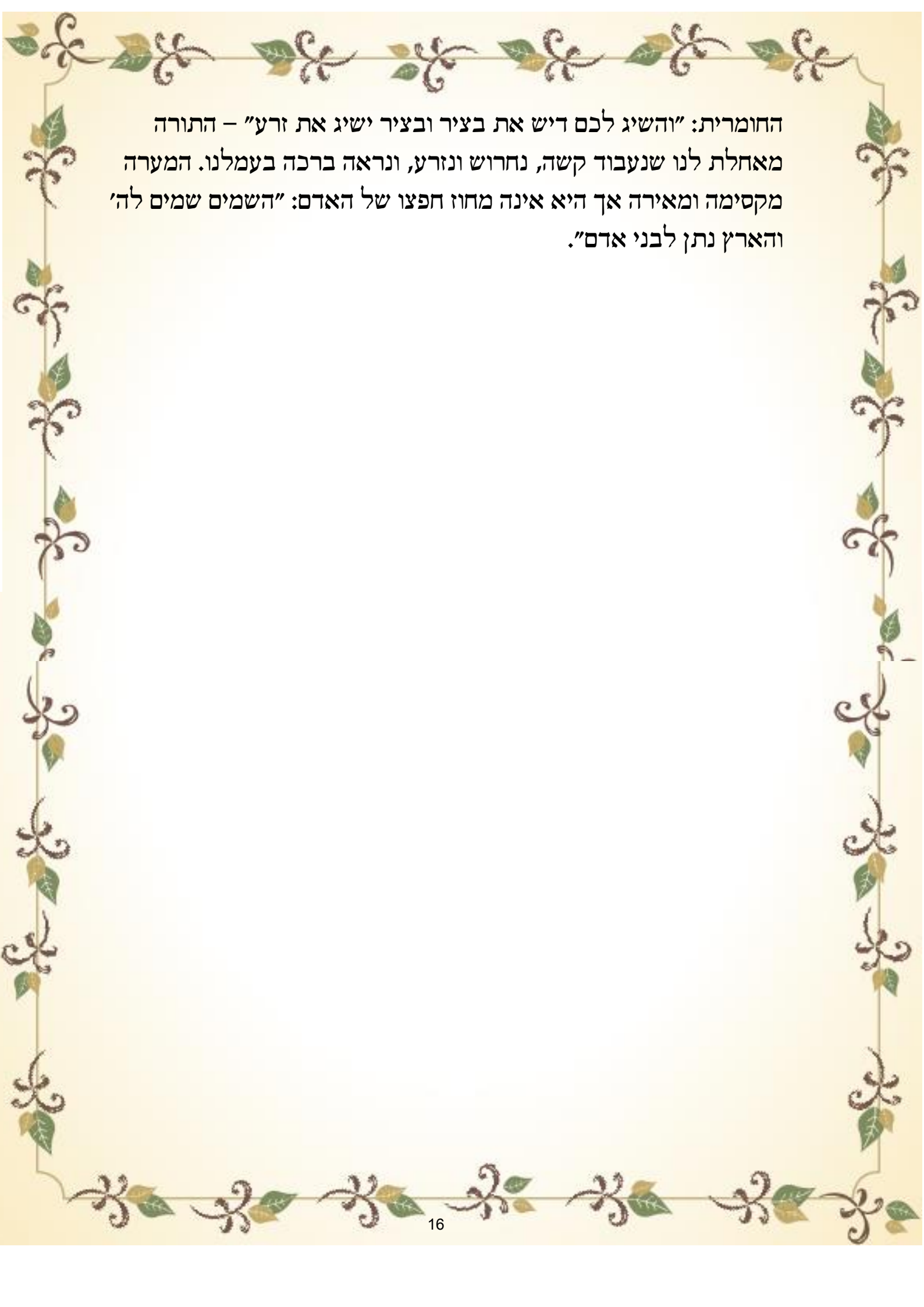
זמנית וריאלית: פרנסה, בריאות, הודאה. ההתקשרות של רשב"י ובנו אל המציאות הריאלית נעשית על ידי לבישת הבגדים, מעשה ידי אדם. לאחר אותה תקופת זוהר יוצאים רבי שמעון ובנו אל העולם החיצון, אך שם מתרחשת תאונה מחרידה:

ראו אנשים שחורשים וזורעים. אמר ר' שמעון: מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה?! כל מקום שנותנין עיניהן – מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם? חיזרו למערתכם!

היציאה הפכה להיות קטלנית. המפגש בין העולם העליון שמתגלם בחיי המערה (הדומה בבחינות רבות ל"גן עדן") לבין היציאה אל עולם ארצי כל כך, מבעירה את השטח. התימהון של רשב"י ובנו כלפי האנושות ש"מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה" מבטא בעוצמה את גודל הפער שביניהם. הם לא התכוונו לשרוף דבר. הם פשוט "נתנו עיניהם" ומיד נשרף הכל. בת הקול מבריחה אותם חזרה לעולמות מבודדים. "להחריב עולמי יצאתם". לקב"ה יש חלק בשני העולמות. הוא רואה את העולם הארצי כ"עולמו" ואת המערה כשייכת לרשב"י ולבנו. כאן מתבררת לנו מלוא המשמעות של "בני עלייה". רשב"י ובנו אינם בני העולם הזה אלא שרויים בעולמות עליונים, וממילא המגע שבין העולמות מסוכן.

עולם ההלכה לא קיבל את עמדתו של רשב"י. בכל מקום שהוא חולק על חבריו אין הלכה כמותו. מנגד עולם הקבלה אימץ אותו כמי שהצליח לחדור לעולמות עליונים ולהיכנס בעודו בחיים לפני ולפנים. הנהירה אחר רשב"י למערה מבטאת את הצימאון למגע עם משהו מוחלט יותר, משוחרר יותר ורוחני יותר. ככל שקשיי החיים עומסים עצמם על האדם ומשפחתו, הוא מחפש יותר את המגע עם הסוד הטמון בעולמו של רשב"י. המדורות הרבות הסובבות את מקומו במירון מבקשות להמשיך את האור שפרץ מן המערה. אך עולמה של ההלכה מבקש לשמר את האש שלא תשרוף. התורה אינה מותירה את ישראל במדבר עם אוכלי המן. פרשת השבוע, המסיימת את ספר ויקרא, מברכת את ישראל בברכת הארץ

החומרית: "והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע" – התורה
מאחלת לנו שנעבוד קשה, נחרוש ונזרע, ונראה ברכה בעמלנו. המערה
מקסימה ומאירה אך היא אינה מחוז חפצו של האדם: "השמים שמים לה'
והארץ נתן לבני אדם".

א. תקציר של פרשת "בחוקותי"

פרשתנו היא העשירית והאחרונה בספר ויקרא • גולת הכותרת הן הברכות והקללות, כשהקשה בהן – הגלות • הקללות מסתיימות בנימה אופטימית – "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים... וזכרתי להם ברית ראשונים" • פרשת השבוע מוגשת בלשון קלה וברורה

פרשת "בחוקותי" פותחת בתנאי: "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם". קיום התנאי מבטיח את הברכה, ואי קיומו, חלילה, יביא קללה.

לדוגמא: מצד אחד – "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פרו...". – ברכת שמים ושפע הארץ. ומן הצד השני – "ונתתי את שמיכם כברזל [השמים יהיו ללא מים] וארצכם כנחושה [הארץ מזיעה כנחושת וגורמת לרקבון הפירות] ... ולא תתן ארצכם יכולה...". – עצירת גשמים וקללת הארץ.

בסופו של דבר יעשו בני ישראל תשובה, יתוודו על חטאיהם ועתידה הגאולה לבוא.

בסיום הפרשה מובאים דיניהם של דברים המוקדשים לבית-המקדש: "ערכים" – אדם המקדיש את עצמו או אחרים – יפדה את עצמו בסכום כסף כנקוב בפרשה. "בכור בהמה" – מוקדש מלידתו לבית-המקדש ולא ניתן להשתמש בו לקורבן אחר. ו"מעשר שני" – עשירית מזרע ופרי הארץ, דגן תירוש ויצהר, מעלים לירושלים ואוכלים זאת שם – בין החומות. "מעשר בהמה" – בזה אחר זה מוציא היהודי את בהמותיו מן הפתח ומעבירן תחת שבטו, ואת העשירי הוא מסמן בצבע – "יהיה קודש לה".

כאן אנו מסיימים את חומש ויקרא בקריאת הבעל-קורא – "חזק חזק ונתחזק".

ההבדל בין ברכה לקללה: היפוך החיסרון ליתרון

הפרשה מורה לנו דרך לתיקון. גילוי הקו האמצעי בחיינו זו הדרך למלא את כל חסרונות נפשנו באור ולהימנע מתוצאה של קללות ודינים פתיחה

בשני מקומות התורה מביאה רשימה של ברכות וקללות הבאות בהתאם להתנהגות של עם ישראל. האחד, בספר דברים, משנה תורה, והשני כאן, בפרשת "בחוקותי".

מה הן הברכות המובטחות לעם ישראל כשהולכים בחוקות השם? גשמים בעיתם, יבול ופירות טובים, אכילת לחם לשובע, ישיבה בטוחה בארץ, ניצחון על אויבנו, שלום בארץ, פריה ורביה מבורכות והברית שתקויים בינינו לבין בורא עולם. אבל אם ישראל לא יעשו כן ולא ילכו בחוקות השם, יבואו עליהם שבע קללות כנגד שבע אזהרות המפורשות בפרשה, ואם עדיין לא ישמעו בקול השם, יתווספו שבעה ייסורים נוספים על אלה. את פירוט הקללות יכולים לקרוא בפרשה והשם הטוב יצילנו מהן. התורה מציינת שהגרוע מכל, זה שאם אחרי הייסורים שהקב"ה יביא עלינו, עדיין "וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי, בְּקִרְיִי". זאת אומרת, תאמרו שהכל במקרה ואין הנהגת שמיים כלל, נקרא שאתם יותר גרועים מפרעה. פרעה כפר בהשגחה, אבל, כשבאו עליו המכות, לבסוף, הודה ואמר "ה', הַצַּדִּיק, וְאֲנִי וְעַמִּי, הֲרָשָׁעִים" (שמות ט, כ"ז). אם תעשו כדבר הזה, אז יבואו המכות החמורות באמת.

כתוב בגמרא "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (מסכת סנהדרין), שכר המצוות לא בעולם הזה. אם כן, מתעוררת השאלה, כיצד בפרשה זאת מבטיחה לנו התורה הבטחות גשמיות בשכר שמירת המצוות? ננסה להבין מה הם חוקי התורה בפנימיות ומה עניין השכר והעונש, הברכות והקללות,

הכתובים בפרשה. האם באמת "יושב" שם "מישהו" למעלה ומדקדק איתנו על מעשינו, מחכה להעניש אותנו או להבדיל, לתת לנו שכר גשמי בעבור מעשינו?

יד השם

הרב שיינברגר שליט"א אומר, בפרשה זאת בפרט ובחיינו בכלל, המחשבה שלנו צריכה להיות מכוונת לראות איך שבכל דבר יש את יד השם. גם בעולם הרוחני, גם בהצלחה, גם כשאינ הצלחה, וגם לגבי העניין הגשמי – הכל יד השם. האדם צריך לראות כל הזמן אם הוא עושה רצון השם, או ח"ו גורם צער לבורא עולם. כל פעולה שהוא עושה הוא צריך להצמיד את זה לשם. מהי יד השם? ההשגחה הקבועה מראש במחשבת הבריאה, המכוונת אותנו תמיד אל השלמת התיקון של עצמנו, כפי שנראה להלן.

עניין של אור וכלי

ידוע מספרי הקבלה שאין מציאות שרע יורד מלמעלה. נשאלת השאלה, כיצד זה מסתדר עם כל האיומים והעונשים שישנם בפרשה? האם מדובר כאן על בורא אכזרי שיושב למעלה ואומר לנו, נו! נו! חס ושלום לומר כדבר הזה! הבורא הוא טוב ומיטיב, שפע אינסופי של אור, רצון להיטיב עם כל הנבראים, וצריך לימוד מעמיק בספרי הקבלה כדי להבין זאת באמת. אם כך, מה קורה בפרשה זאת? מהן הקללות הנמרצות המופיעות בה?

מסבירה תורת הקבלה, שיש בבריאה עניין של אור וכלי. יש למעשה סה"כ שני "חומרים" המרכיבים את הבריאה כולה, אור וכלי. האור הוא תמיד טוב. בסוד, אין רע יורד מלמעלה. ה"בעיה" תמיד נמצאת בכלי, או ליתר דיוק בהכנה של הכלי. איפה שאין כלי, אין אור. איפה שהכלי לא מתאים, האור שמתגלה נהפך לחושך. בסוד הכתוב "והבור רק, אין בו מים" (בראשית ל"ז ב"ד) רש"י מפרש, "ממשמע שנאמר והבור רק איני

יודע שאין בו מים מה תלמוד לומר, אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו".

התורה והמצוות ניתנו לנו על מנת שנדע את הדרך הטובה ביותר להכנת הכלי שלנו לדבקות עם האור של הבורא. בדרך זו ניתן להבין את מה שכתוב בפרשה, שאם אנו לא מצליחים להכין את הכלי המתאים, עדיין האור נמשך אלינו, אלא שהוא גורם לייסורים גדולים לכלי השבור, הענג נהפך לנגע, השפע נהפך לפשע. אותו אור, אותה הטבה, יכולה להתפרש בדרך שונה אצל שני אנשים, בהתאם לצורת הכלי שלהם. ממש כפי שאותה מילה, עם אותה כוונה, יכולה לגרום שמחה לאחד ומפח נפש לשני. העבודה שלנו היא בהכנת הכלים, האור תמיד מושלם!

אם יש מפעל ובו העובדים עצלים ומחפשים דרכים "לקצר" תהליכים בפס הייצור. בסופו של דבר התוצרת תצא פגומה ובעל המפעל יסבול מהפסדים. התוצאה תהיה שלא יוכל לשלם משכורות לעובדים והמפעל יפשוט את הרגל. האם לעובדים יש איזושהי זכות לבא בתלונות אל בעל המפעל?

הנוסחא לתיקון הכלים – איזון בין הפכים

הרב שיינברגר שליט"א מסביר, בכל דבר בטבע יש הפכים, חם וקור, אור וחושך וכו', צריך לסדר שלכל דבר יהיה את זמנו ומקומו. מה שמסדר את ההפכים זה הקו האמצעי. בכל דבר בטבע יש מלחמה, סתירה. ימין סותר את שמאל, שמאל סותר את הימין, הניגודים שוחקים זה את זה באופן תמידי, חם וקר, אור וחושך, אהבה ושנאה. אבל יש משהו, נוסחא, שמחברת ביניהם, זה הקו האמצעי. לכן העולם יכול להתקיים. התורה היא המדריך שלנו למציאת הקו האמצעי, ליצירת הכלי המושלם. אם אדם רוצה גילוי נכון של אור בחיים שלו, כל שהוא צריך לעשות זה לבדוק בכל רגע, האם הוא פועל על פי חוקי התורה, אם לאו.

חקיקות

על הכתוב "אם-בְּחֻקְתִּי, תֵּלְכוּ" רש"י מפרש: "להיות עמלים בתורה". מה זאת אומרת להיות עמלים בתורה? ומהו הסוד של חוקות התורה?

התשובה מובנת מדברי הרב שיינברגר שליט"א. הרב מסביר בדבריו על הפרשה, חקיקה היא מושג בלשון הקבלה, דבר רוחני גבוה ביותר. בפשטות, זה יצירת החושך בתוך האור האינסופי, זה יצירת מציאות של חסרון, על מנת לאפשר את בריאת העולמות. חלק מתהליך השתלשלות הבריאה. אנו לומדים בכתבי האריז"ל כי בתחילה היה אור אינסוף פשוט ממלא כל המציאות ובאור הזה הבורא חקק חקיקות, מציאות של העדר אור, חסרון.

למעשה בחוקות התורה מרומזים החסרונות הגדולים שלנו, החקיקות, מקומות החושך בנפש שלנו. אם התורה אוסרת על ניאוף, סימן שלאדם יש חסרון בנושא. אדם לא צריך לראות את זה רק כדינים, חוקים ללא טעם, אלא כמפה שמראה את החסרונות שקיימים בו. התפקיד שלנו זה להתגבר על החיסרון, על הצמצום, על ההעלם, וזה נקרא "להיות עמלים בתורה". כך האדם יכול להתגבר, לתת יגיעה ולעלות ממדרגה למדרגה גבוהה יותר, עד שיא השלמות, למלא את המציאות שלו באור.

בלשון רמז, עמ"ל זה ראשי תיבות "על מנת להשפיע", זוהי דרך העבודה הנכונה בעולם הזה, להפך את הרצון לקבל שיהיה רצון לקבל על מנת להשפיע. ימין משפיע, שמאל מקבל וקו האמצע זאת התנועה המדויקת של "לקבל על מנת להשפיע". העבודה היא להפך את כל החסרונות הגדולים למקור היתרונות הגדול ביותר, מתוך רצון להיטיב עם הזולת, להיות אדם טוב יותר בעולם מתוקן יותר. אלה הם חיים בדרך של קו אמצע.

השינוי הוא בכוונה

הנטיה הטבעית היא שכאשר אדם מתחיל לראות את החסרונות של עצמו, הוא מיד חפץ לשנות את כל הסדר של חייו. הרב אשלג זצ"ל האיר לנו דרך חדשה. הוא אמר שמה שחשוב, זה לא לעשות סדר חדש בחיים, אלא לכוון את הכוונה הרצויה בחיים כמות שהם. הסדר כבר קיים, חסר רק כוונה. האדם נברא בכדי להפך את הרצון לקבל לעל מנת להשפיע. כתוב על משיח "אין בן-דוד בא, עד שתכלה פרוטה מהכיס" (סנהדרין צ"ז). מסביר הרב שיינברגר שליט"א, פרוטה זה מלשון פרטיות. כרגע, כל אחד דואג לעצמו. צריך להגיע למצב שאין אדם פרטי, כל אחד דואג רק לחברה, רק לציבור. צריך לדאוג לכלל, רק להשפיע, אז יגיע בן-דוד.

"בעל הסולם" אומר שבמציאות זה כבר ככה. כל העולם רק משפיע. למשל, אחד שעובד במפעל – מי שמרוויח זה בעל המפעל. גם המשכורת של אותו אדם הולכת לחנויות, לקניית אוכל ובגדים וכו'. אם נשאר משהו, הוא צריך לתת את זה לבני ביתו, עד שבסוף נשאר אולי משהו שבשביל זה הוא לא היה הולך לעבוד אפילו יום אחד. יוצא שחודש שלם הוא עבד רק בשביל אחרים. ככה בנוי העולם. אז מה חסר? העולם רק משפיע, אף אחד לא נקרא מקבל. אלא מה שחסר זה כוונה. אם כולם היו מכוונים, הכל היה משתנה. אני אהנה שבעל המפעל מתעשר על חשבוני. בכל מקרה אין לי ברירה אלא לעבוד אצלו, אז צריך לעשות את זה בשמחה, להיות משפיע. צריך כוונה.

סיום

מכל הדברים האמורים, נראה שה"קללות" שמופיעות בחיינו הן כמו קריאות התעוררות, לעשות בדיק בית, מה הם החסרונות בנפש שלי, איפה אני פועל בדרכה של תורה, על פי חוקי הבריאה ואיפה לא. בכל יום מתגלים חסרונות חדשים ובכל יום אנו נדרשים לתת יגיעה, להיות עמלים בתורה, למצוא את הדרך להכניס את סדרי הבריאה אל תוך מהלך חיינו ולמלא את החסרונות באור של תיקון.

ברכות וקללות זה לא ענין של שכר ועונש על המצוות שאנו עושים או לא עושים, זה גם לא עניין של בורא נקמני ח"ו, אלא זה עניין של תיקון וקלקול הבלי הרוחני שלנו. אם אנו פוגמים בצינורות השפע, התוצאה תהיה הסתלקות של השפע, מצב של קללה, הבור ריק, יש בו נחשים ועקרבים. אם אנו פועלים בהתאם לחוקי התורה, עושים את עבודת תיקון המידות, פועלים בחיים של מצוות ומעשים טובים, חיים של השפעה, או אז נזכה להתחדשות של צינורות השפע ולברכות עד בלי די, נזכה לבור מלא מים, לחסרונות מלאים באור.

בסיום פרשת "בחוקותי" כתוב "וְזָכַרְתִּי, אֶת-בְּרִיתִי יַעֲקֹב; וְאָף אֶת-בְּרִיתִי יִצְחָק וְאָף אֶת-בְּרִיתִי אַבְרָהָם, אֲזָכֹר--וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר". יש נחמה והבטחה בתוך כל הקללות. להבדיל מקללות שבמשנה תורה, אשר בדרך הפשט, אין בהן אפילו קורטוב של נחמה. בפסוק זה מרומזת ההבטחה על הגאולה.

בחמישה מקומות בכתובים מופיע שמו של יעקב עם האות ו', ובחמישה מקומות מופיע שמו של אליהו חסר ו'. כי יעקב נטל ה-ואו משכונ מאליהו ושם אותה בשמו. המשכון הוא כדי שיבוא אליהו ויהיה מבשר הגאולה לבניו של יעקב, בביאת המלך המשיח ולא יוכל להיות אחרת. דוקא את ה-ו' לקח יעקב, כדי לרמוז שהגאולה תהיה באלף השישי, הזמן בו אנו חיים.

שנזכה להפך את החושך לאור ולזכות בגאולה פרטית וגאולה כללית במהרה בימינו.

ב . פרפראות מהפרשה

1 . אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם (כו,ג)

וברש"י, אם בחקתי תלכו, יכול זה קיום המצות כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות, אמור הא מה אני מקיים אם בחוקתי תלכו

שתהיו עמלים בתורה, ואת מצותי תשמרו הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים כמו שנאמר ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם.

ובשפ"ח הק' דהלא ואת מצותי תשמרו היינו קיום המצות, וא"כ מהו 'ועשיתם אותם', יעו"ש וצ"ב.

וי"ל, דהנה איתא בסוטה (לז, א) 'ת"ר ברוך בכלל ברוך בפרט ארור בכלל ארור בפרט ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי ארבע', וצ"ב מה היא ברית ברית מיוחדת על 'לשמור' וברית ברית מיוחדת על 'לעשות', דהא אין לומר דלשמור היינו מל"ת ולעשות היינו מ"ע, שהרי מפורש שם דעל כל מצוה הן עשין והן לאוין, נכרתו ארבע בריתות הללו. וביאר שם המהרש"א דלשמור היינו 'משנה' כדאי' בגמ' קידושין (לז, א) דת"ר אשר תשמרון זו משנה לעשות זו מעשה עיי"ש, ובחידושי רי"ז הלוי (פ' ואתחנן) הוסיף דהברית של לשמור קאי אשמירת תורה שבע"פ שלא תשתכח מאתנו, שזאת היא הנקראת משנה, וכדאי' בגמ' ברכות (ה, א) תורה זה מקרא והמצוה זו משנה וכו', וברמב"ם בהקדמה ליד החזקה כתב 'כל המצוות שניתנו לו למשה בסיני, בפירושן ניתנו שנאמר ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה. תורה זו תורה שבכתב והמצוה זו פירושה, וצונו לעשות התורה על פי המצוה, ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה'. ועלה הוא שנכרתה ברית מיוחדת של 'לשמור' והיינו על החובה של שמירת הקבלה של תורה שבע"פ שתתקיים אצלנו, שהוא ציווי מיוחד ואינו נכלל בללמוד וללמד שהוא על עצם לימוד התורה בין בכתב ובין בע"פ, אבל על תושבע"פ איכא ציווי מיוחד לשמור הקבלה ולמוסרה לדורות, ולפ"ז י"ל דהיינו ואת מצותי תשמרו, היינו שמירת תורה שבע"פ שהיא הנקראת מצוה, כדברי הגמ' בברכות והרמב"ם בהקדמה, ועשיתם אותם היינו קיום המצוות וא"ש היטב.

ולפי דרכנו יתבאר נמי מה שנקראת תורה שבע"פ מצוה, דהא טרחו קמאי לברר מנין של תרי"ג מצוות ונחלקו בזה אבות העולם, והוא על פי מש"כ הרמב"ם בהקדמה לסדר זרעים שהאריך בענין צורת מסירת התורה

ששמעו כמה פעמים המצוות, ומבואר בדברי הרמב"ם דדרך נתינת התורה שנתן הקב"ה למשה רבינו ע"ה בפירושה בתורה שבע"פ, שהיה אומר לו המצוה ואחר כך אומר לו פירושה וענינה וכל מה שהוא כולל ספר התורה, וכך היה ענין למודו לישראל, היינו שסדר הלימוד שלימד משה רבינו ואופן המסירה של תורה שבע"פ הוא 'מצוות', שלימד המצוה בכל עניניה (היינו חלק ההלכה שבה וחלק האגדה, הנגלה והנסתר), וכיון דאופן הלימוד של 'נתינתה' הוא בדרך של מצוות, על כן גם לימודה לדורות שהוא כנתינתה, והיינו שכך היא צורת המצוה של תלמוד תורה לימודה כנתינתה אף הוא בדרך של מצוות, ולכן טרחו לברר מנין תרי"ג מצוות של תורה דכך הוא לימודה כנתינתה.

ונראה דהדברים מכוונים גם עם האמור בד' רש"י הו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים, והיינו שיהיה העמל בתורה שבע"פ הן ע"מ לזכור ולא לשכח והן ע"מ לעשות, וכשם דע"מ לעשות אינו ענין של מחשבה וכונה בלבד, אלא שהוא נוגע לעצם הלימוד ללמוד ענינים הנוגעים לו למעשה ולברר הלכה למעשה, כן הוא גם בע"מ לשמור, שיהא ע"י שינון וחזרה, וללמוד בקול ולא בלחישה כדאיתא בעירובין (נג, ב) יעו"ש. הרי מבואר שהן הבהירות והברירות של עצם הדבר של הלשון והסידור, והן הבהירות של הבנת הדבר לעומקו, הן המסייעים לקיום דברי התורה ושמירתם וקליטתם. וכן אמרו בספרי ריש האזינו 'יערוף כמטר לקחי תיזל כטל אמרת'. היה ר' יהודה אומר למעלה הוי כונס ד"ת כללים.

ובזה יש לבאר ד' התו"כ בריש הפרשה (פרשתא א ה"ב) שהביא הדרשא שע"כ נאמר לומר שתהיו עמלים בתורה, ובתר הכי הביא ענין שמירת וזכירת שבת ומעשה מרים ועגל וכו' האיך מצוה לזכרם, ועיין בר"ש משנן דפירש השייכות דהנך זכירות לכאן, דהתם בעו זכרון אבל הכא לא יהיה אף זכרון אדם, וכן פירש הראב"ד. אכן צ"ב דמה השייכות של ההלכה דבחוקותי גופא להכא דעסקינן באם בחוקותי תלכו.

ונראה לפי האמור דהנה בביאור דתהא שונה בפ"ך כ' בר"ש משנן וראב"ד
דגבי זכירת שבת היינו שתהא שונה בפ"ך הלכות שבת, וגבי זכירת מעשה
העגל היינו שתהא שונה בפ"ך הלכות ע"ז, וגבי זכירת מעשה מרים היינו
שתהא שונה בפ"ך הלכות נגעים, וגבי זכירת מעשה עמלק היינו שתהא
שונה בפ"ך הלכות מגילה עיי"ש. והביאור בזה י"ל דהוא עפ"ד רבי ישראל
סלנטר ז"ל דהדרך להיות מושפע באיזה ענין בתורה הוא ע"י שינון ולימוד
הלכותיו, וה"נ הכא אופן הזכירה של ענין זכירת שבת הוא ע"י שתהא
שונה בפ"ך הלכות שבת, ואופן הזכירה של ענין מעשה העגל הוא ע"י
שתהא שונה בפ"ך הלכות ע"ז, ואופן הזכירה של ענין מעשה מרים וחומר
העוון של לשה"ר הוא ע"י שתהא שונה בפ"ך הלכות נגעים, ואופן הזכירה
של ענין מעשה עמלק הוא ע"י שתהא שונה בפ"ך הלכות מגילה עיי"ש.
וביותר י"ל דכיון דכתיב זכירה, הרי מצותם הוא ע"י לימוד ההלכות והיינו
תורה שבע"פ, שמעיקר מצותה היא הזכירה כש"נ, ונאמר בה איסור של
שכחה כדכתיב השמר לך פן תשכח וכו' ופן יסורו מלבבך וגו', שהיא
אזהרה שלא לשכוח תורה שבע"פ, ומעתה א"ש השייכות דהאי דרשות
ל"אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו, דכיון דאם בחוקותי תלכו
מתפרש על עמלות, שוב גם ואם מצותי תשמרו קאי על תורה וכמשנ"ת.

2 . אם בחקתי תלכו וגו' (כו,ג)

אהבת התורה

הגאון רבי יצחק קולין כתב בהקדמה לספרו "מנחת אליהו" כי למדים אנו
מדברי תורת הכהנים, שהעמל בתורה הוא רצון ה' ונחת רוח להקב"ה
אשר מתאוה לזה וחפץ שישראל יהיו עמלים בתורה.

נאמר בגמרא (ברכות יז.): אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה
נחת רוח ליוצרו, היינו שע"י העמל בתורה זוכה להיות עושה נחת רוח
ליוצרו. העמלות בתורה, שורשה ויסודה אהבת התורה, כי אוהב תורה
ומכירה יודע ומרגיש, כי הם חיינו ואורך ימינו, בא לידי "ובהם נהגה יומם

ולילה", וכדברי נעים זמירות ישראל – "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה", – הואיל ובתורת ה' חפצו – לכן יהגה בה יומם ולילה. וכאשר האדם עמל בתורה ומשקיע כל כוחותיו ומדבר בה ממילא הוא יגיע גם לאהבת תורה. הקב"ה מתאוה ל"ומה אהבתי תורתך" ומתוך אהבת התורה יתקיים בו "נשמח בדברי תורתך"; לא רק שנעסוק ונלמד תורה ונקיים מצוות אלא "נשמח" בתורה ומצוותיה, וכשישראל מתאוין לתורת ה' ועמלים בה עולה מזה ריח ניחוח כקרבנות בבית המקדש.

דוגמא נפלאה לאהבת התורה ולריח ניחוח לה' הובאה בספר "אני מאמין":

בליל שמחת תורה הובילו הרוצחים הנאצים לבית המוקד חמישים בחורים צעירים שנותרו במחנה, וכאשר נכנסו לבית המוקד אמרו להם שירחצו את גופם, כדי שיהיו נקיים. זה היה רק מסווה ואמצעי פיתוי לרמות את הבאים לבית התופת, כאילו הם עומדים להשתחרר.

הבחורים הללו ידעו בבהירות מה צפוי להם בעוד רגעים מספר. הם התגברו במסירות נפש עליונה על מצב רוחם ועל המציאות העגומה שבה הם נמצאים, ואחד מהם קרא: "חברים יקרים, הרי עכשיו שמחת תורה! אמנם אין בידינו ספר תורה שנוכל לרקוד עמו, אבל ריבוננו של עולם נמצא עם האדם בכל מקום, הבה נרקוד עמו לפני שנרד אל בית המוקד". תיכף התלכדו כולם יחדיו במעגל ריקודים וזימרו את הפסוקים "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו" וגם "וטהר לבנו לעבדך באמת", בניגונים הידועים. התלהבות הנערים עברה כל גבול, וקולות שירה וזימרה בקעו פתאום מתוך חדרי בית המוקד.

השומרים הנאצים שעמדו בחדר החיצוני מוכנים להפעיל את מתקן הגז, שמעו את קול הזימרה. הם נכנסו פנימה כועסים מצד אחד, ומצד שני מלאים התפעלות. הם השתוממו שנערים אלה העומדים על סף המוות מוצאים עוז וגבורה בנפשם לצאת בריקודים ושירות ותשבחות. קצפו של מפקד הס"ס האכזרי עבר על כל גדותיו ולשאלתו מה השמחה והריקודים

בעת הזאת, הייתה תשובת הנערים שהלא בין כה וכה הם הולכים להשמדה סופית בכל רגע, וזו עצמה סיבת עליזותם, והוסיפו ששמחים הם להסתלק מהעולם השפל והבזוי הזה, שכלבים נאציים הם המנהלים וקובעים בו את חוקיו. אם קיימת רק אפשרות להיפטר מאנשים שפלים כאלו, זאת היא השמחה והחדווה הגדולה ביותר עבורם. ועוד סיבה יש לששון זה, כי עומדים הם עוד מעט להתראות ולהתאחד עם הוריהם ובני משפחותיהם אשר נרצחו.

הקצין הנאצי הסאדיסט נתמלא כעס עצור וצעק לעומתם: "אני אלמדכם עוד ואפר את מחשבתכם הזאת ובמקום לחסל אתכם בפעם אחת באופן מהיר, אאריך את תקופת גסיסתכם ככל האפשר, ואעביר אתכם למקום מיוחד, שבו יטפלו בכם באופן מיוחד בדרך של עינויים וייסורים נוראים!"

הנערים לא שמו לב לדבריו ולצווחותיו והמשיכו בשירתם ובריקודיהם וצחקו בפניו עד שנדמה לו שהם מלגלגים עליו ואינם פוחדים ממנו כלל. מתוך כעס גדול הפסיק את הריקודים והובילם החוצה חזרה אל המחנה. הוא הכניס אותם לצריף סגור עד אשר יבואו על עונשם.

אך למחרת קרה הנס. בהשכמת הבוקר אירגנו קבוצה גדולה של כמה מאות אנשים לנסוע משם למקומות עבודה שונים בגרמניה. רוב הבחורים הצליחו להסתנן לתוך קבוצה זו ויצאו מאושוויץ בדרכם למקומות עבודה שונים במדינה. המועטים שנשארו עוד באושוויץ נתערבו בצריפים שונים כדי שלא יהיו ניכרים. בדרך זו ניצלו כל חמישים הנערים ממוות. זוהי מסירות נפש לאהבת התורה!

בגמרא מסכת שבת (לא.): אמר רבא: בשעה שמכניסין את האדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עיתים לתורה? וכו'. מבאר הגר"א "קבעת עיתים לתורה?", הוא מלשון הכתוב "וקבע את קובעיהם נפש" (משלי כב, כג), כי שואלים אותו אם גזל עת מעיתותיו, אף שלא היה לו פנאי ביותר ללמוד תורה, היינו, ש"קבעת" אין הכוונה במובנו הרגיל לקבוע זמן, אלא מלשון גזילה. וכיוצא בזה גם בספר מלאכי (ב, ח):

"היקבע גוי אלקים כי אתם קובעים אותי ואמרתם במה קבענוך", שהוא ג"כ מלשון גזילה.

ובביאור דבריו נראה, כי ידוע הדבר שכל דבר אשר האדם רוצה בו מאוד ומתאוה לו, גם אם הוא טרוד ביותר ועסוק, מוצא הוא את הזמן בשבילו, כי הוא גוזל קצת זמן מזה, וקצת מזה, עד שהוא מוצא את הזמן לדבר שנפשו נכספה לו. וזאת היא השאלה ששואלים כשמכניסין אותו לדין: "קבעת עיתים לתורה?" היינו עד כמה אהבת את התורה? האם גזלת זמן בשביל לימוד תורה? כי גזילת הזמן הוא הסימן המובהק ביותר, וההוכחה הברורה ביותר לאהבת התורה, לכן השאלה האחת שהיא למעשה שתיים: כמה למדת תורה וכמה אהבת תורה? ככל שתרבה בלימוד התורה ותקבל עליך את עולה על חשבון דברים אחרים, בכך תוכיח עד כמה אהבת תורה יש בך!

3 . אם בחוקותי תלכו (כו,ג)

פירש רש"י: שתהיו עמלים בתורה. חכם בן ציון אבא שאול זצ"ל היה אומר לנו (בהיותינו יושבים לפניו בישיבה): קודם כל תורה – ואח"כ שאר סידורים. ולדוגמא: אדם הוטל עליו לסדר דבר מה בבנק, אין אפשרות להימלט מזה, כי הוא מוכרח. אכן, אין מוכרח לעשותו דווקא לפני ביאתו לישיבה. ולפיכך היה אומר שתחילה יתחיל לימודו (בשעה 9 בבוקר כימי אז), ואחרי שלמד, יצא לבנק, ולסידורו המוכרח. ואמר: כי אז יש גם סייעתא דשמיא, שאין הסידור גוזל זמן רב. כי כיון שלמד, ובא לבנק, מיד מגיע תורו, ומיד מסדרים לו, ומחיש צעדיו לישיבה.

אבל אם לא זוכה, אלא הקדים הסידורים לפני הלימודים, אזי רואים בעליל איך מתעכב תורו ומתארך, וגם פעמים אין סידורו בא לידי גמר. וזה שאמרו (אבות פ"ד) "אם בטלת מן התורה, יש לך בטלים הרבה כנגדך".

גם יש עוד כלל גדול: "אם יושבים ולומדים, אף פעם לא מתחרטים" כך אמר תלמיד של החת"ס לתלמידו מהרש"ג.

ולדוגמא: אדם צריך לעת ערב לצאת לחתונה ואירוע משפחתי וכו'. הנה יש כאלה עם פזיזות: כי מקדימים לצאת (להיות מעשרה ראשונים...) והכל על חשבון לימוד התורה בכולל או בישיבה.

אכן, אדם שאיננו נחפז לקום מעל ספסל הלימוד, אלא מתאחר עוד מעט ועוד מעט על הספר, ואינו נוטש מהרה הלימוד, רואים בחוש איך הכל הצליח ולא הפסיד מה שלא מיהר. ואדרבא יש לו פתאום דבר מפתיע כגון שמזמינים לו מן השמים טרמפ' מהכולל עד האולם! ובכך חסך בזבז ממון, וטילטולים ועייפות וכו'.

ואמר מהרש"ג על דברי רבו הנ"ל: ומאז הרבה פעמים נזכרתי בדבריו הקדושים, וראיתי על פי הנסיון שהם דברים אמיתיים ונכונים". עכ"ל.

ובאמת כל אברך, וכל אדם הלומד, שניסה בזאת, רואה שאכן, כך נוהג הקב"ה – עם התמימים בדרכיהם, שאיכפת להם על איבוד הזמן של התורה. ועל זה יש להמליץ מימרת חז"ל בענין אחר (שבת קכא): "כל המכבה אינו מפסיד". כלומר המכבה את יצרו הבוער בו להזניח התורה, אינו מפסיד. וה' יעזרנו.

4 . אם בחקותי תלכו וגו' (בחוקותי כו-ג)

עמל התורה הוא רצון הבורא שתהיו עמלים בתורה (רש"י)

ה"אור החיים" הקדוש שואל מדוע עמל התורה נקרא בלשון "חוק", מדוע נאמר "בחוקותי" בלשון רבים? ועוד, מהו לשון "תלכו"? ועוד, מהו עמל התורה? מה שנאמר "בחוקותי" לשון רבים הוא מלשון חוק וזמן, שצריך לקבוע לו עת לתורה ביום ובלילה, כדכתיב: "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח).

ועוד, אמר "תלכו" ללמדך שצריך לעסוק בתורה אפילו בהליכה כמ"ש "ובלכתך בדרך" (דברים ו, ז) דבכל רגע ורגע חייב אדם בלימוד

התורה, כמו שמצינו במדרש (ויקרא רבה לה, א) "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" (תהילים קיט, נט), שהיה דוד חושב לעשות עניינים ועסקי ורגליו מוליכות אותו לבית המדרש, וזה בא מצד החשק והרצון שהיה למוד התורה, שאפילו היה רוצה ללכת למקום אחר היו רגליו מוליכות אותו לבית המדרש.

ו"תלכו", דהיינו אל תעמדו במקומכם, כל יום ויום תלכו ממעלה למעלה וזה ההבדל בין אדם לבהמה. עגל בן יומו קרוי עגל, עם לידתו יכול הוא כבר ללכת ואין לו כל התקדמות בחייו. לעומת זאת, התינוק כשנולד הוא הולך ומתעלה מיום ליום כיוון שזו היא תכליתו. וזה אף עדיף על המלאכים שאצלם לא שייכת התקדמות. וזו חובתו של האדם ללכת ולחפש כיצד להתעלות בתורה, למצוא את מקום לימודו וללמוד בחשק ואהבה. כך אפשר לקיים "ובתורתו יהגה יומם ולילה" (תהילים א, ב) ומהי "תורתו"? הרי זו תורת ה'! אלא כאשר האדם מתחיל ללמוד עדיין זו תורת ה', אך אם הוא עמל בתורה היא כבר נקראת "תורתו".

5. אם בחקותי תלכו וגו' (בחוקותי כו-ג)

עמל התורה הוא רצון הבורא שתהיו עמלים בתורה (רש"י)

ה"אור החיים" הקדוש שואל מדוע עמל התורה נקרא בלשון "חוק", מדוע נאמר "בחוקותיי" בלשון רבים? ועוד, מהו לשון "תלכו"? ועוד, מהו עמל התורה? מה שנאמר "בחוקותיי" לשון רבים הוא מלשון חוק וזמן, שצריך לקבוע לו עת לתורה ביום ובלילה, כדכתיב: "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח).

ועוד, אמר "תלכו" ללמדך שצריך לעסוק בתורה אפילו בהליכה כמ"ש "ובלכתך בדרך" (דברים ו, ז) דבכל רגע ורגע חייב אדם בלימוד התורה, כמו שמצינו במדרש (ויקרא רבה לה, א) "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" (תהילים קיט, נט), שהיה דוד חושב לעשות עניינים ועסקי ורגליו מוליכות אותו לבית המדרש, וזה בא מצד החשק והרצון שהיה למוד התורה, שאפילו היה רוצה ללכת למקום אחר היו רגליו מוליכות אותו לבית המדרש.

ו"תלכו", דהיינו אל תעמדו במקומכם, כל יום ויום תלכו ממעלה למעלה וזה ההבדל בין אדם לבהמה. עגל בן יומו קרוי עגל, עם לידתו יכול הוא כבר ללכת ואין לו כל התקדמות בחייו. לעומת זאת, התינוק כשנולד הוא הולך ומתעלה מיום ליום כיוון שזו היא תכליתו. וזה אף עדיף על המלאכים שאצלם לא שייכת התקדמות. וזו חובתו של האדם ללכת ולחפש כיצד להתעלות בתורה, למצוא את מקום לימודו וללמוד בחשק ואהבה. כך אפשר לקיים "ובתורתו יהגה יומם ולילה" (תהילים א, ב) ומהי "תורתו"? הרי זו תורת ה'! אלא כאשר האדם מתחיל ללמוד עדיין זו תורת ה', אך אם הוא עמל בתורה היא כבר נקראת "תורתו".

עוד מסבירים המפרשים, מדוע כללה התורה את עמל התורה בלשון "תלכו"? והסבירו זאת בדרך משל: משל לאדם שנכנס לבית וראה אנשים יושבים סביב לשולחנות ערוכים, מלאכים במאכלים טעימים, ובכל סוגי השתייה והמעדנים, כסעודת שלמה המלך, וראה שכולם לבושים בבגדים נאים. כל כך נהנה האיש מהפאר שראו עיניו, כיוון שכולם נראו לו יפה. והנה לאחר שגמרו את הסעודה, התחילו האנשים לקום ממקומם לילך לביתם, ואז הופתע כאשר ראה כי האנשים הינם בעלי מומים ברגליהם, ואינם יכולים ללכת. הצטער מאוד ואמר "מה שווה כל תלבושתם היפה אם אינם בריאים ויכולים ללכת?"

והנמשל הוא: באה התורה ללמדנו כיצד ידע האדם שהוא עמל בתורה? וכך יבדוק עצמו כאשר הוא יוצא מחוץ לבית המדרש ועדיין הוא שקוע בלימודו, זה מראה שהוא עמל בתורה, לעומת זאת בתוך כתלי בית המדרש, שם כולם נראים כעמלים בלימודם, רק כאשר יוצאים מחוץ לבית המדרש, אז מורגש ההבדל מי שחושב על לימודו בצאתו ובלכתו, וגם בדרך מדבר בדברי תורה. זה נקרא עמל התורה. לכן כתבה התורה את העמל בתיבת "תלכו". (אור דניאל).

קניין התורה הוא קניין החיים שתהיו עמלים בתורה (רש"י) בגמרא (ברכות סג) נאמר אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה.

כאשר האדם עמל בתורה הרי הוא מנצל את כל זמנו למטרה זו. אחד המפסידים הגדולים בחיי האדם הוא ביטול הזמן וכאשר האדם מבטל זמנו לריק ממילא גם עמלו בתורה נפגם וכדי לזכות לאהבת תורה, הרי צריך האדם להרגיש כי התורה שייכת לו, שהוא אינו יכול לחיות בלי לימוד תורה. ומאידך, מי שהתורה אינה משאת נפשו והוא אינו מתחבר אליה ממילא הוא אינו רואה שום ערך בלימוד התורה, וגם כאשר הזמן חולף והוא אינו לומד, ממילא הוא לא מרגיש שהוא איבד איזה שהוא דבר, כיוון שממילא התורה אינה קניינו.

גדולי ישראל היו יגעים בתורה עד כלות כוחם. בני הגר"א אמרו שאביהם קיבל על עצמו כל ימיו לא לישון יותר מחצי שעה רצופה וכל לילותיו הזמן היה קם, נוטל ידיו ולומד בקול רם וישן שוב חצי שעה. כך היה שיעור שנתו ג' מחציות השעה בלילה ומחצית השעה ביום.

ידוע גם שלא היה יוצא מפתח ביתו ומתייחד בחדרו, כשתריסי חלונותיו מוגפים אפילו ביום, וכך היה יושב ועוסק לאור הנר בתורה. פעם אחת באה אליו אחותו לאחר שלא התראו עידן ועידנים ובקושי הכניסוה אצלו. החזיר פניו אליה, הפשיט טליתו במקצת ואמר לה "בעולם הבא תהא שעתנו פנויה להתראות, כאן בעולם הזה אין שעתני פנויה אלא לתורה".

כך ראה הגר"א את עיקר חייו לצבור עוד ועוד שעות של תורה כיוון שהתורה והוא חד הם, ואם לוקחים לו את התורה נוטלים את חייו. ה"בן איש חי" בספרו "בן איש חיל" (ח"ד עמ' קסא) הביא על כך משל נפלא: לשני אנשים שהתחרו זה בזה בעושרם. זה אומר "אני עשיר ממך" וזה אומר "עושרי גדול מעושרך". נענה אחד מהם ואמר "הבה נערוך ניסיון ונראה מי עשיר יותר".

אמר חברו "כיצד נוכיח זאת?"

ענה ואמר "נכין שקים מלאים מטבעות זהב, נעלה על ספינה המפליגה בים ונזרוק לים מטבע אחר מטבע, מי שיפסיק ראשון מפני שלבו יכאב על מעותיו, הרי זו הודאה שממונו מצומצם יותר!"

הסכים החבר והלך להביא את הכסף. אבל המציע היה רמאי. הוא פנה אל צורך נחושת והזמין אצלו מטבעות מזויפות. עלו שניהם אל הספינה והחלו להשליך מטבע אחר מטבע. הרמאי השליכן בשאננות מפתיעה, בשלוות נפש מלאה, ואילו חבר, שהיה עשיר יותר, כאב לבו על כל מטבע שזרק משום שהיו אלה מטבעות זהב אמיתיות, ששוות הון עתק! מובן, שלאחר זמן לא רב הכריז שהוא נכנע...

כך הוא הדבר אצל בני אדם המבטלים זמנם לריק, הם אינם חשים שהם איבדו דבר מה, שזמנם הלך להבל ולריק. בני תורה שתורתם אומנותם זמנם, הוא יקר ובו הם יכולים לרכוש חיי עולם הבא. כדאי שנדע לנצל כדבעי, כי התורה היא זו שלעתיד לבוא תוכל להציל אך כל זאת בתנאי שידע האדם שתורה שווה חיים. ללא תורה אין ערך לחי האדם וגם חיו אינם חיים. אם כך תהיה תחושתנו ממילא כל רגע ורגע יהיה מנוצל כדבעי. אך מי שאינו מביין את ערכו של לימוד תורה ממילא לא יחוש באיבוד זמנו.

6 . אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה... והשיג לכם דיש את בציר... ואכלתם לחמכם לשבע וגו' (בחוקותי כו, ג-ו)

תנאי הקב"ה לברכה שתהיו עמלים בתורה. (רש"י)

פרשת בחוקותי פותחת במילה "אם" שהיא לשון תנאי והקב"ה מבטיח שאם נקיים את חוקי התורה ואת מצוותיו נשמור, וכוונתו לשמירת החוקים שעפ"י דברי רש"י הוא עמל התורה, אז נזכה לקבל גשם בעתו, מזון, שלום וכו'. אך עלינו להבין כי הדברים קשורים אחד לשני. אם ראה שאין גשם משמע יש פגם בקיום חוקות התורה, ואם יש קושי בפרנסה או אין שלום,

עלינו להביין שאין אנו עמלים בתורה כפי שצריך! אל לנו לחפש את הסיבה ב"חוס הלוהט" כאשר היכול דל ובוודאי לא לקשור זאת בתופעות טבע, ואם ח"ו לא ננצח במלחמות אל לנו לתלות זאת במטוסים וטנקים חדישים שרכש האויב. התורה מדגישה לנו אם יש תנאי כיצד לקבל את השפע והביטחון מהקב"ה, ואם אתה לא עומד בתנאי ממילא גם הקב"ה לא ימלא את מבוקשך. אך, לצערנו, לא תמיד האדם מביין את הקשר בין הדברים, בדרך כלל האדם תולה זאת בנסיבות המקרה.

היטיב להמחיש זאת הגר"י גלינסקי שליט"א שהוזמן להרצאה בקיבוץ לא דתי ואת דבריו פתח במעשה שהיה במשלחת של בדואים בני אחד הישובים המרוחקים בנגב, אשר הגיעה לביקור רשמי בכרך תל-אביב.

הם סיירו במשך היום במקומות שונים בעיר ולסיום הביקור הוזמנו לארוחת ערב בבנין העירייה. במהלך הסעודה פנה נציג העירייה אל האורחים ואמר להם "ברצוננו להעניק לכם שי למזכרת. אם ראיתם במשך היום דבר מסוים היכול לשפר את איכות החיים במקום מגוריכם, אימרו לנו מהו ונשתדל לתת לכם אותו".

פה אחד השיבו האורחים: "כן, ישנו דבר שאנו חפצים בו מאוד. דעו לכם שביישובנו הדל אין באר מים, ואנו נאלצים להביא בכל יום פחי מים מרחוק. את הפחים אנו נושאים על גבי חמורים והטרחה רבה מאוד. והנה כאן בעיר ראינו שבכל בית ישנו ברז והמים מגיעים לכל מקום בנקל. נהיה אסירי תודה אם תואילו להעניק לנו ארבעים ברזים, כמספר המאהלים שביישובנו. דבר זה ישנה במידה רבה את אורח חיינו ויהווה הקלה עצומה לכל אחד ואחד מאיתנו".

ותוך זמן קצר הובאו לבניין העירייה ארבעים ברזים חדשים ארוזים בחבילה גדולה. האורים ישמחו מאוד במתנה שניתנה להם, וחיש מהר יצאו לדרך כדי להתקין את הברזים באוהליהם. מה רבה הייתה אכזבתם בראותם שבברזים שהותקנו לא זרמו המים. מיד הזעיקו שרברב מהעיר הגדולה כדי שיבוא לבדוק מדוע אין מים בברזים. כאשר הגיע

השרברב וראה את הברזים המותקנים בכל אוהל, פּרץ בצחוק רס ואמר "כיצד העליתם בדעתכם שיצאו מים מתוך הברזים? הרי לא הברז נותן את המים. הברז אינו אלא קצהו של צינור ארוך המתחבר בעידו השני למשאבה השואבת את המים מן הבאר. והנה אתם לא התחברתם כלל אל הבאר, רק נעצתם את הברז בקיר וכיצד סברתם שהברז יושיעכם?!" המשיך הרב ואמר לשומעיו "כל מי שסבור שלימוד תורה יכול להיחשב כחוויה נעימה שאינה מחייבת הליכה לאורה, אינו אלא טועה! חובתנו להיות קשורים למעיין התורה שהוא מקור החיים. והנה, לצערנו, רבים מאיתנו עזבו את התורה שהיא מקור מים חיים והלכו לחצוב להם בורות נשברים, כמו שנאמר "כי שתיים רעות עשה עמי אותי ועזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות נשברים אשר לא יכילו המים" (ירמיהו ב).

ביאור נפלא אמר הרב יוסף טולידאנו שליט"א על הפסוק בשיר השירים "אחות לנו קטנה ושדיים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה, אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף, ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז" וביאר את הדברים בצורה נפלאה עד מאוד.

"אחות לנו קטנה" הכוונה לתורה הקדושה, שהיא אחותנו הקטנה, וכמו שאמר שלמה במשלי (ז, ד) "אמור לחכמה אחותי את".

"ושדיים אין לה" פירוש היא רוצה להניק, ולצערנו מעט מאוד אנשים רוצים ללמוד תורה ולינוק ממנה, והיא מונחת עלובה בקרן זוית.

"מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה" מה נענה ביום הדין בשעה שהקב"ה יתבע את עלבונה וישאל למה לא קבענו עיתים לתורה.

"אם חומה היא" ואומר שלמה המלך עצה טובה, שאם תתייחס לתורה כמו שבונים חומה, לבנה ועוד לבנה ועד לבנה, ו"ככה בונים חומה", וככה בלימוד התורה בקביעות, יום ועוד יום ועוד יום, אזי "נבנה עליה טירת כסף" יהיה לנו בעוה"ב היכולות גבוהים של שפע רוחני אדיר. אבל "אם דלת היא" שאם אדם מתייחס לתורה כמו דלת, שפעם פתוחה ופעם

סגורה, כך הוא פעם בא ופעם לא בא, אזי "נצור עליה לוח ארז" תכה לנו בעוה"ב חתיכת דלת שתולעים אוכלים אותה...

והדברים מדברים בעד עצמם! צריך לדעת, שרק ע"י לימוד התורה הקדושה היהודי מובדל מהגוי, כי כולם אוכלים ושותים ומתחתנים ומולידים ובסוף מתים. ואם יגיד אדם "אני מתפלל ג' פעמים ביום וזה מספיק לי" על זה כותב בעל "שבט מוסר" זצ"ל, שיענו לו בשמים שמוסלמי יותר טוב ממנו כי הוא מתפלל חמש תפילות ביום...אם כן, עלינו לזכור מה עיקר ומה טפל ומדוע הגענו בכלל לעולם הזה.....

7 . אם בחוקותיי תלכו (בחוקותיי כו-ג)

קשה מה המשמעות "תלכו"? ואפשר לומר שידוע ההפרש בין אדם לבהמה, האדם לא נולד שלם, כשנולד לא ידע לאכול, ולא לדבר, ולא להתהלך, ולאט לאט מתפתח עד שמגיע לשלמותו, מה שאין כן הבהמה, שור בן יומו קרוי שור ללמד אותנו כי הבהמה לא נולדה להשתלמות, איך שהיא ביום לידתה כך נשארת עד יום מותה, ואין לה השתלמות עצמית, מה שאין כן האדם נולד להגיע לשלמות, וכל יום ויום הולך ומוסיף, לכן ביארו המפרשים שהבהמה עיניה למטה, היות שאין לה כל השתלמות עליונה ורוחנית, וכל שאיפתה רק למטה לאכול ולאכול, לכן עיניה למטה בארץ כי משם היא ניזונה, מה שאין כן האדם עיניו למעלה והולך בקומה זקופה, ומסתכל בעליונים שמימיים ולא ארציים.

וזהו "אם בחוקותיי תלכו" כלומר, האדם נוצר ללכת ולא לעמוד במצב אחד, כי אם להוסיף ולהתקדם, ישנם בני אד הולכים ומתקדמים, אבל רק בעניינים גשמיים בענייני עולם הזה והם דומים לבהמה, מה שאין כן האדם השלם, הולך ומתקדם בעניינים רוחניים, כי עיקר יצירתו היא להתקדם ברוחניות. כדכתיב "אם בחוקותיי תלכו", כלומר, כל אדם צריך ללכת ולא לעמוד, ובאיזה עניינים ללכת ולהתקדם בעניינים רוחניים, וזה אמרו "אם בחוקותיי תלכו".

8 . "ואולך אתכם קוממיות" (בחוקותיי כו-י"ג)

אמרו חז"ל (שבת צב, א): "אין השכינה שורה אלא על חכם, גיבור ועשיר". אומר רבי אברהם יצחק הכהן קוק: כשם שאין השכינה שורה באיש יחידי אלא על גיבור ועשיר, כך אין השכינה שורה אלא בעם מלא גבורה עושר וקוממיות.

9 . "אם בחוקתי תלכו" (בחוקותיי כו-ג)

"שתהיו עמלים בתורה: (רש"י). אומר רבי אליהו דסלר: אדם העמל בדבר מסוים, מתקשר אליו כפי מידת עמלו בו. ככל שהגיעה מתגברת – הולכת גם האהבה וגוברת. כאשר אדם עמל ונוטע עץ וטורח בגידולו, הוא נקשר אליו עד כדי אהבה. הסיבה לכך כי בעמלו השקיע בעץ חלק מעצמו – מה"אני" שלו, ולכן הוא מרגיש קשור אליו. כדי שהעץ יראה נאה, הוא מרבה להתעסק בו לטפחו ולייפותו. אם בדבר גשמי כך, בדבר רוחני על אחת כמה וכמה. ככל שאדם עמל יותר לזכות במעלה רוחנית, הוא דבק במעלה זו, עד שהופכת היא להיות קניין בנפשו. לכן: "אם בחוקתי תלכו" – שתהיו עמלים בתורה. הברכות מותנות בקניין התורה, והתורה נעשית קניין בנפש האדם, רק על ידי עמלה של תורה.

10 . "אם בחוקתי תלכו" (בחוקותיי כו-ג)

שלא יהא הילוכך ומשאך ומתנך אלא בהם, תעשם עיקר ואל תעשם טפלה (המדרש הגדול).

11 . "אם בחוקתי תלכו" (בחוקותיי כו-ג)

אומר רבי שמחה בונים מפשיסחה: "אם" הזה, אינו תנאי ואינו ספק כי אם הבטחה. הקב"ה מבטיח שבסופו של דבר: "בחוקתי תלכו", עתידים ישראל ללכת בדרך התורה, שהרי דרך אחרת אינה קיימת כלל.

ורבי מנחם מנדל מקוצק היה אומר: כתוב (ישעיה נה, ז): "יעזוב רשע דרכו" – וכי לרשע יש דרך? בוץ יש לו, ולא דרך. אלא הכוונה היא: "יעזוב רשע דרכו" – יעזוב את המחשבה כאילו יש לו דרך.

12 . "אם בחקתי תלכו" (בחוקות יי כו-ג)

"שתהיו עמלים בתורה" (רש"י). אומר רבי זלמן סורוצקין: בכל מקום נאמר: "עוסקים בתורה", "לומדים תורה", ולמה נאמר כאן "עמלים בתורה"? מפני שהמדובר ב"חוקים" שטעמם העיקרי נסתר מבינת האדם, והורו לנו חז"ל, שאף על פי כן עלינו להשתדל ולעמול ולקרבים אל השכל. וזהו: "שתהיו עמלים בתורה" – בחוקות התורה, להבינן.

13 . אם בחוקותי ...ונתתי גשמיכם... (כו,ג)

הנהגת העולם בדרך הטבע היא עצמה נס, אלא שבני אדם מתרגלים לכך ושוכחים שגם הטבע הוא בורא עולם בכבודו ואז נדרשת הנהגה ניסית גלויה כדי להחזיר את האדם לידיעה שגם הטבע הוא הקב"ה.

יוצא שהנס הוא לא מטרה בפני עצמה אלא אמצעי להחזיר את האדם לחיות בהנהגה טבעית.

על פי הוזה כוונת התורה אם בחוקותי תלכו – אם תשמרו את התורה, היינו הנהגה טבעית כי התורה ניתנה על פי הטבע, אז "ונתתי גשמיכם בעיתם" היינו כל הצרכים הגשמיים יהיו בזמנם על פי הטבע ולא יצטרכו לניסים שהם לא תכלית אלא אמצעי להחזיר את האדם לעבוד את בוראו ע"פ הטבע

14 . אם בחקתי תלכו (כו,ג)

"אם בחקתי תלכו – שתהיו עמלים בתורה" (רש"י).

רבות ונצורות מבטיחה התורה להולך בחוקותיה. ומי הוא ההולך בחוקותיה? העמל בתורה, כפרוש רש"י. וכדי שנקבל מושג, עד כמה

הדברים הללו מוחשיים – שמי שכל ישותו היא עסק התורה, זוכה לכך שהעולם כלו עומד לרשותו, מן הראוי לצטט כאן ספור שספר המגיד הירושלמי, רבישלום שבדרון זצ"ל.

רבנו הש"ך נהג לומר שעור קבוע בבית מדרשו. פעם אחת הזדמן לשם ה"מגן אברהם", אלא ששניהם לא ידעו איש על גדולת רעהו בתורה. האזין ה"מגן אברהם" לשעורו של הש"ך, שנאמר, כמובן, כיד ה' הטובה עליו, והדברים מצאו מאד חן בעיניו. אלא שהיו לו כמה השגות. אולם מפאת ענותנותו רצה המגן אברהם לשמור על אלמוניותו, לפיכך פנה אל אחד האברכים שעשה עליו רושם כי תלמיד חכם הוא, ואמר לו: גש אל הרב שאומר את השעור, ותקשה עליו מגמרא פלונית. וכאשר הוא יתרון לך כך וכך, תענה לו בדרך זו וזו, ותקשה עליו קושיא גדולה מגמרא אחרת, ומהרא"ש במסכת פלונית, וכך תפלפל אתו עוד ועוד. מצויד בתדריך המדויק הזה, נגש אותו אברך תלמיד חכם אל הש"ך מיד לאחר השעור, ופתח עמו במשא ומתן.

הש"ך נהנה מאד בשוחחו עמו, וחשב כי גדול הדור עומד לפניו. ואמנם, מיד כשסיימו את המשא ומתן הנוגע לשעורו, החל לשוחח עמו בלמוד על דברים אחרים. עד מהרה התחוויר לו, לש"ך, כי הבור כמעט ריק, וכי אין הוא גדול בתורה כפי שחשב. אמנם לא עם הארץ גמור, אך לא תלמיד חכם גדול מאד, ומיד הבין כי מאן דהוא, גדול מאד בתורה, שלחו אליו. הוא בקש ממנו שיגלה לו מי הלז, והלה הפגיש אותו עם ה"מגן אברהם"...

פתחו ה"מגן אברהם" והש"ך במשא ומתן בהלכה, ועד מהרה געשה ורעשה הארץ סביבם, וכאילו אש ירדה מן השמים.

וכך, עודם מדברים ושמחים בדברי התורה שהעלו, נכנס אחד השכנים והודיע, כי השכן הדר בקומה ממעל שוכב וגוסס. הש"ך היה כהן, ומה היה עליו לעשות עתה? לקום ולברוח. אך לא. הוא הפשיל את שרוולו, וגילה את זרועו, תוך כדי שהוא מכריז: "אני מצוה להמתין!" והגוסס המתין...

הש"ך וה"מגן אברהם" המשיכו לדבר בלמוד, ורק כשסיימו ויצאו החוצה, נפטר אותו גוסס.

כיצד עלינו לפרש את הספור הזה? כפשוטו. "אם בחקתי תלכו" – שתהיו עמלים בתורה, תזכו לכל הברכות. האם גם בימינו תתכן זכות כזאת? בהחלט כן. ואם איננו זוכים לראות את הדברים עין בעין, כנראה שלא הגענו עדין לדרגה מספקת בלמודתורה לשמה.

15 . אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו (כו,ג)

ברש"י: 'אם בחקתי תלכו' – יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר 'ואת מצותי תשמרו', הרי קיום מצוות אמור. הא מה אני מקים 'אם בחקתי תלכו' – שתהיו עמלים בתורה.

ועדיין קשה, מניין לרש"י ש"אם בחקתי תלכו" היינו "שתהיו עמלים בתורה"?

באר ה"בהיות הבקר": יושב אדם בסוכה בחג הסכות ומתענג מן המצוה. כשמסתיים החג מסתיימת המצוה לפי שעה. מעתה יושב הוא ומצפה ששוב יגיע זמנה ויזכה לשוב ולקיימה. וכן בכל מצוה ומצוה – לכל מצוה ישזמן קבוע ואי אפשר להקדימה או לאחרה.

גם מצוות שאין הזמן גרמן, לא יכול האדם לקיימן כל אימת שירצה. כדי שיוכל לקיימן צריך שיתקיימו הנסיבות ותזדמן המצוה לפניו. וכגון: כדי שיוכל האדם לקיים מצות השבת אבידה עליו למצוא אבדה; כדי לברך על לחמו עליו לאכולמן הלחם, וכן שאר המצוות. ישנה מצוה אחת שהיא עומדת הכן ומזומנת לאדם בכל עת ובכלשעה: מצות תלמוד תורה. לתורה איןזמוןאין מקום. תורה מנחת בקרן זוית וכל הרוצה לטול יבוא ויטול. יתר על כן, אין חובה והכרח לאדם לעסוק בתורה בענין מסוים. אין אדם לומד אלא ממקום שלבו חפץ: אם מקרא – מקרא, ואם משנה – משנה; אם לבו נמשך לסוגיא במסכת פלונית – נוטל כרך של אותה מסכת ולומד; ואם רוצה לעסוק בסוגיא במסכת אחרת – אין מי שמעכב בעדו.

זהו שאומר הכתוב: "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו". קיום המצוה תלוי בזמן, במקום או בנסיבות שיזמנו לו את המצוה, ועל כן את המצוות האדם 'שומר', היינו יושב ומצפה להן שיזדמנו לפניו [תשמרו] – מלשון "ואביו שמר את הדבר" (בראשית לז, יד) – "היה ממתין ומצפה מתיבוא" (רש"י).

ואם המלים: "ואת מצותי תשמרו" מסבות על המצוות שהאדם 'שומר' ומצפה להן, על כרחך ש"אם בחקתי תלכו" – הכונה לעמל התורה, שאינו תלוי לא בזמן ולא במקום, ואין האדם צריך "לשמור", אלא יכול לעסק בתורה כל אימת שיחפץ, בכל עת ובכלשעה.

16 . "ונתתי גשמיכם בעתם" (בחוקותיי כו, ד')

אומר רבי מאיר שמחה הכהן: כל הברכות כאן הן חוקי טבע, על ידי שמירת התורה יתברך הטבע, וזו התגלות ה' הגדולה ביותר. ברכות הטבע הן ולא הנס, תכליתו של העולם לפי חוקות שמים וארץ.

17 . ונתתי גשמיכם בעתם וגו' (כו,ד)

תיבת 'גשמיכם' לכאורה טעונה ביאור, שכך מה שייך לייחס את הגשם לאנשים.

וי"ל, ע"פ מה שאמרו בגמרא (ר"ה יז, ב) הרי שהיו ישראל רשעים גמורין בראש השנה, ופסקו להם גשמים מועטים לבסוף חזרו בהן, להוסיף עליהן אי אפשר שכבר נגזרה גזרה, אלא הקב"ה מורידן בזמן על הארץ הצריכה להן הכל לפי הארץ. היינו, שבכה"ג ה' יוריד הגשם בזמנם וגם המעט יספיק להם.

וזהו שאמר כאן הכתוב 'אם בחוקותי תלכו', או אז 'ונתתי גשמיכם', כלומר גשמים שלכם היינו שנפסק לכם בחובתכם, וכמבואר שגם פרשה זו נאמרה להם בעת שישראל חייבים (ראה רש"י לעיל פסוק א), ור"ל כי אם

תעשו תשובה או אז אתן את מעט הגשמים שנפסק לכם 'בעתם', היינו בעת שהאדמה צריכה להם.

18 . ואכלתם לחמכם לשובע (כו,ה)

וברש"י אוכל קמעא והוא מתברך במעיו.

ולכאורה קשה, כיון שנתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע, ופירש"י שיהא הדיש מרובה ואתם עסוקים בו עד הבציר ובבציר תעסקו עד שעת הזרע, א"כ כיון שיהיה שפע כה גדול בשביל מה צריך עוד ברכה שיהא אוכל קמעא ומתברך במעיו, והרי אפילו אם יאכל הרבה ורק באכילה מרובה ישבע ג"כ יהיה ברכה בעבורו.

ונראה, דמכך אפשר ללמוד, כי אם אוכלים פחות ושבעים באכילה מועטה זוהי ברכה מיוחדת שמסתפק במעוט, ואינו זקוק לאכול הרבה, כי סו"ס הגשמיות מגשמת את האדם כשהוא אוכל אכילה גסה.

ובהיותו אוכל קמעא ומתברך במעיו זהו מעלה בעבודת ה', וכמו שאמרו כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרוכין משבת לשבת.

ובזה ניתן לבאר המקרא בקהלת (ה, יא) "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל", לומר שהעובד את השי"ת מתוקה שנתו אפילו כשאוכל מעט, דבהיותו אוכל מעט מתוקה עבודתו. והוא כפי המסופר בחז"ל שבנותיו של רב חסדא שאלו את אביהם למה הוא אינו יושן אלא מעט מאוד, וענה להן כי הגוף ישן הרבה לאחר פטירתו והנשמה צריכה להכין צידה לדרך כי הדרך ארוכה.

19 . וישבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ (כו,ה)

ל"ע, דאחר שנתברכו ישראל שישבו לבטח בארצם, מה נצרכו הם לברכה שיהיה שלום בארץ, והרי אם יושבים הם לבטח ממילא פשוט הדבר שלא תהיה מלחמה בארצם.

ונראה, דהא דכתיב וישבתם לבטח ר"ל שלא יהיה להם פחד ממלחמה שלא יחששו קודם המלחמה שמא היא תבא עליהם, לפי שעדיין שייך שיפרוץ לפתע מלחמה ותבא המלחמה בלא שידעו ויפחדו ממנה קודם לכן, (וכפי שאכן התרחשו דברים), וכל כך באה תורתנו לברך שיהיה שלום בארץ ואף לא תפרוץ לפתע מלחמה כלל בארצם.

20 . ונתתי שלום בארץ. ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב (כו,ו-ז)

הדבר תמוה שהרי כבר נאמר "ונתתי שלום בארץ" א"כ מה מקום לומר פסוק זה "ורדפתם וגו'". ועיין באור החיים שג"כ הקשה כן.

הנראה להסביר בזה, דהנה מצינו בגמרא (תענית כב, ב) שכשמלך מצרים עבר בא"י בדרכו להלחם עם מלך אשור, יצא המלך יאשיהו כנגדו מפני שדרש "וחרב לא תעבור בארצכם" אפילו חרב של שלום.

ויש להתבונן, דאף כי חשב יאשיהו שבנ"י הם במדרגה גדולה וראויים לכל הברכות, מ"מ היה לו לחשוב קמעא שאם מלך מצרים רוצה לעבור עכשיו בוודאי כלפי שמיא גליא שבנ"י אינם ראויים אז לברכת "וחרב לא תעבור בארצכם", ולמה קבע לצאת לקראתו.

אך למדנו מכאן, שאילו היו ישראל במדרגה גדולה כי אז צריכים כל הגויים שבסביבותיהם ללמוד ממעשיהם ולילך בדרך השלום, ואם לא יעשו כן מוטל חיוב על בני"י ליצא לקראתם למלחמה. ובכך טעה יאשיהו כאשר עיינו הטעתו כי באותה שעה כשרים וראויים המה בני"י.

וזוהו גם כוונת הפסוקים לפנינו, דמתחילה כשזוכים ישראל הרי הם מתברכים בברכת "ונתתי שלום בארץ", ומשמעותו שגם הגויים שסביבותיהם יש להם ללמוד ממעשיהם ולצעוד בדרך זו. אך אם ימאנו מהלוך בדרך זו מצווים אנו לצאת נגדם למלחמה לקיים מה שנאמר "ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב".

21 . "ונתתי שלום בארץ...ונפלו אויביכם לפניכם לחרב"
(בחוקותיי כו, ו')

אומר רבי מרדכי הכהן: לכאורה סדר הכתוב מהופך; היה צריך להקדים "ונפלו איביכם לפניכם" לפני "ונתתי שלום". אלא, כך הדברים אמורים: "ונתתי שלום בארץ" – מתי? כאשר ישרור שלום בארץ – ביניכם לבין עצמכם, וריב לא יפריד בין אחים ומדנים לא יפלו מחנות, אז: "ונפלו איביכם לפניכם".

22 . "ושכבתם ואין מחריד" (בחוקותיי כו, ו')

אף על פי שיהיה לכם שבע ועושר, תהיה שנתכם שלווה ורגועה וללא דאגות, ולא תהיו בבחינת (קהלת ה, יא): "והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון" – מדאגה שירד ערך נכסיו, ומפחד שמא יבואו גנבים ויגנבו את רכושו.

ורבי אברהם שמואל בנימין "כתב סופר" היה אומר: הברכה תהיה "ונתתי שלום בארץ" – שלא תהיה ביניהם קנאה ותחרות, וממילא יתקיים בהם: "ושכבתם ואין מחריד", כי לא יהיו מוטרדים ולא יוכלו לישון מפני שלאחרים יש יותר.

23 . "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד...." (כ"ו, ו')

אף על פי שיהיה לכם שבע ועושר, תהיה שנתכם שלווה ורגועה וללא דאגות,

ולא תהיו בבחינת (קהלת ה, יא): "והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון" – מדאגה שירד ערך נכסיו, ומפחד שמא יבואו גנבים ויגנבו את רכושו.

ורבי אברהם שמואל בנימין "כתב סופר" היה אומר: הברכה תהיה "ונתתי שלום בארץ" – שלא תהיה ביניהם קנאה ותחרות, וממילא יתקיים בהם: "ושכבתם ואין מחריד", כי לא יהיו מוטרדים ולא יוכלו לישון מפני שלאחרים יש יותר....

24 . "והקימותי את בריתי אתכם" (בחוקותיי כו, ט)
אומר רבי יעקב צבי מקלנבורג: מעתה כאשר בחוקותיי תלכו ואת מצוותי תשמרו, תבוא עליכם הברכה בזכות בריתי אתכם ולא בחסד זכות אבות. שהרי עד עתה היטבתי עמכם בגלל הברית שכרתי עם אבותיכם.

25 . "וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקְיַמְתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם" (כו, ט)

עד הנה הטיבותי לכם בגלל הברית אשר כרתי עם אבותיכם אבל עתה כשתשמרו את תורתי ומצוותי לא אצטרך להזכיר לכם ברית ראשונים אלא "והקימותי את בריתי אתכם" – בזכותכם (הכתב והקבלה)

26 . ואם לא תשמעו לי וגו'. לבלתי עשות את כל מצוותי להפרכם את בריתי (כו, יד-טו)

תניא במסכת סופרים (פי"ב ה"ה) אין לך דבר שטעון ברכה אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שבמשנה תורה, וביאר בנחלת יעקב שם וכ"כ הגרע"א (בתוספותיו במגילה פ"א מ"א) דהיינו שמברכין ברכת התורה תחילה וסוף, ואם כי איתא (במגילה כא, ב) דבזמן המשנה היה העולה הראשון מברך לפני קריאת התורה והאחרון היה מברך לאחריה, מ"מ באלו הקריאות מברך העולה לפניה ולאחריה יעו"ש. ומה שאלו הפרשיות חולקים שם לעצמם לברך עליהם תחילה וסוף, ביאר בנחלת יעקב שיש חיוב הודאה מסוימת על אלו הפרשיות, ומה שמברכים גם לפני הקללות ולאחריהם, הוא כדתנן (בברכות) שחייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, (וצ"ב שכל הדין הוא לקבל באהבה), ובפני

משה (מגילה כו, ב) ביאר דמה שמברכין על פרשיות אלו, הוא לפי שעשו להם היכר מסוים לעצמו מחמת חשיבותם.

אכן מה שנראה בזה הוא, דאלו הפשיות חולקים שם לעצמם, הם בהחפצא של הפרשה בעצמותה והם בקריאתה, והוא לפי דהנך פרשיות נמסרו בתורת מסירה לעצמה מלבד מה שנמסרו בכלל כל התורה כולה, וכן בקריאתם, כי כאשר הקורא קורא פרשיות אלו אי"ז כקורא בתורה אלא יש גם קריאה מסוימה לעצמה, וכך הוא המידה דכל קריאה שהיא מסוימת לעצמה הרי היא טוענת ברכה לפניה ולאחריה, וכפי שיבואר.

ויסוד לזה, דהנה דעת ר' אבי במסכת סופרים (שם ה"ו) שח' פסוקים אחרונים שבתורה טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם, הלא בזה אין לבאר כדברי הנחלת יעקב שצריך הודאה מיוחדת, כי אין שום דין הודאה על פסוקים אלו, אשר ע"כ נראה דיסוד הדין בזה הוא דדין קריאה זו של ח' פסוקים הוא תורת קריאה לעצמה, ומאחר שהיא קריאה לעצמה הרי צריך לפניה ולאחריה, כי תורה טעונה ברכה לפניה ולאחריה. דהנה ביד רמה (בב"ב אות קצ"ב) ביאר הא דאיתא שם דח' פסוקים אחרונים שבתורה יחיד קורא אותם, וביאר הרמ"ה וז"ל דלא פלגינן להו לתרי גברי ומאן דקרי להו לא קרי להו אלא באנפי נפשייהו ולא קרי בהדייהו מידי אחרנא, הילכך קמאי מטו עד ושמה לא תעבור ופסקי, וההוא דמסיים מתחיל מוימת משה וקרי עד סוף אורייתא עכ"ד, הרי שהיא קריאה לעצמה, והארכתי טובא בסוף פרשת וזאת הברכה.

ומבואר בזה מה דעשרת הדברות טעונות ברכה לפניהן ולאחריהן, דבמסירת עשרת הדברות מלבד מה דהוויין מצוות כשאר כל מצוות התורה, היה בזה כריתת ברית מיוחדת באלו עשרת הדברים, ככתוב בפרשת כי תשא (לד, כח) ויכתוב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים, ואשר לכן אף דין קריאתה בתורת דברי הברית, וכפי שיבואר בארוכה, וכיון שהיא קריאה מסוימת לעצמה טעונה ברכה לפניה ולאחריה.

ובתפילת שבת איתא ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת וכן כתוב בתורתך ושמרו בני ישראל וגו', ובהגדת בריסק הובא בשם הגר"ח להעיר דהלא אף מה שכתוב בלוחות תורה היא, וביאר דלוחות חשיב לוחות הברית אחר שהמה דברי ברית כדכתיב (בדברים ד, יג) וזהו שאומרים בתפילה הנ"ל דשבת כתוב בלוחות וע"כ הוי ברית, וכן כתיב בתורתך שהוא ברית דכתיב ושמרו וגו' ברית עולם.

מעתה מבואר גם הך מילתא שקללות שבמשנה תורה חולקין שם לעצמם, והוא לפי שהבעל קורא עומד במקום משה למסור את דברי הברית והאלה לישראל, כי מלבד מה שיש בזה מסירה של תורה הרי יש בכך גם מסירת דברי הברית, ככתוב בפרשת כי תבא אחר כל הקללות, אלא דברי הברית אשר צוה ה' את משה בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת עימם בחורב, וממילא צריך לברך לפניו ולאחריה.

אשר לפ"ז נראה לבאר מה דתניא שם דקללות שבמשנה תורה טעונות ברכה, ולכאורה למה דוקא קללות שבמשנה תורה ולא קללות האמורות כאן בפרשת בחוקותי, ובאמת יעוין בגירסת הגר"א שם שגרס דאף קללות שבתורת כהנים צריכה ברכה לפניו ולאחריה, (וכן הגירסא בירושלמי מגילה פ"ג ה"ז, וכ"ה דעת ר"ח במסכת סופרים שם ה"ג). אכן גירסתינו בדברי ריב"ל לא הוזכר אלא קללות שבמשנה תורה, וצ"ע.

אך למש"נ י"ל דחלוקין המה דין קללות של פרשה דידן שלא היה כריתת ברית מיוחדת על ברכות וקללות אלו, ואף כי ודאי שהוא בכלל הברית עם הקב"ה וישראל, מ"מ בקללות שבמשנה תורה כתוב בתורה אלה דברי הברית שנכרת בזה ברית מיוחדת, ולכן קריאתה היא בתורת מסירת דברי הברית, אכן הקללות שבפרשת בחוקותי הרי המה נקראים כאשר כל התורה, ולכן אין טעונות ברכה לפניו ולאחריה, ויל"ד.

אכן הנה יש להעיר בדברי המסכת סופרים, למה רק קללות טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם, וכי למה אין הברכות בכלל הזה, כי למש"נ דהוא משום לתא דדברי הברית, א"כ בודאי דאף הברכות בכלל זה, כי דברי

הברית נכרתו עם הברכות ועם הקללות גם יחד, (ואף לדברי הנחלת יעקב הנ"ל צ"ע, שכתב דצריך לברך משום שצריך לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, וא"כ מן הדין לברך על הטובה). ויש לדחוק וצ"ע.

27 . ונסתם ואין רודף אתכם (כו, יז)

נצחונו של הרמב"ם

ישנו סיפור מתוחכם, העובר במסורת מדור דור. סיפור אודות חכמתו של רבינו ומאורינו הרמב"ם זצ"ל. ויש לו השלכה על פרשתנו, ואולי גם עלינו... הרמב"ם היה, כידוע, רופאו של מלך מצרים. התקנאו בו שרי המלך, והסיתוהו שידח את הרמב"ם וימנה תחתיו רופא מוסלמי, ושמו כמון. הבטיחו, שמומחיותו אינה נופלת ממקצועיותו של הרמב"ם.

נענה להם המלך. קרא לשני הרופאים, והציב בפניהם אתגר. כל אחד מהם ינסה להרעיל את רעהו, ומי שיוותר בחיים יהיה רופא המלך. על שניהם להתייצב בפני המלך, כל אחד מהם יבלע את הסם שרעהו יתן לו, ומותר לו לבלוע לאחר מכן סם שיבטלו וינטרלו. האמת הייתה ששניהם היו רופאים מומחים וידועי שם, שניהם בקיאים בכל התרופות והרעלים, ויודעים כיצד להתמודד עימם ולנטרל את השפעתם. הרופא הנכרי הלך לביתו ובילה שבוע שלם לרקחת רעל חזק ומהיר השפעה, סם מוות נורא. ואילו הרמב"ם שם את מבטחו בה' והחליט להיות נאמן לייעודו, לרפא בני אדם ממחלתם, ולא להשתמש בידיעותיו לשם רצח וכליה.

היום הקובע הגיע. שני הרופאים התייצבו לפני המלך ובידם סממניהם. כמון, הרופא הנכרי, הושיט לרמב"ם את הסם הנורא שהכין. הרמב"ם בלעו – ומיד נטל את התרופה שהכין וביטל את השפעת הרעל. הוא נותר בחיים.

עתה הושיט הרמב"ם לכמון דבר מאכל. בלעו כמון, ומיד לאחריו נטל סם נגד רעלים. אבל הפלא ופלא, הוא לא חש בצמרמורות ובחולשה שהרעל

היה צריך לגרום לו, לא חש במאומה. כאילו לא בלע כל רעל – כפי שאמנם היה...

ואז נייעור בו חשש עמום, שהפך לחשד נורא: אולי הרמב"ם, ברוב חכמתו, נתן לו סם שפעולתו איטית, והוא ישפיע רק לאחר שהחומרים המנטרלים יפסיקו להשפיע? ואולי הרמב"ם נתן לו סם שיתחיל להשפיע רק כאשר יאכל מאכל נוסף. למשל, בשר? הוא פסק מלאכול בשר. ואולי פולין? פסק מלאכול פולין. ואולי חיטה? פסק מלאכול מוצרי מאפה. ברוב פחדו, לא שתה אלא חלב פרה שנחלב מול עיניו.

כעבור שבוע פגשו הרמב"ם, חיוור ורזה, ושאלו ברוב חכמתו: "אמור נא לי, כשאתה שותה חלב פרה – כיצד אתה מרגיש?" שמע זאת כמון, החוויר כסיד, קיבל התקף לב, ומת אחוז שבץ מרוב פחד...

אמר המלך: "עתה ידעתי שאתה הרופא הגדול מכולם! למצוא רעל, שמשפיע רק לאחר שבוע ימים!"

ענה הרמב"ם: "אדוני המלך, לא הרגתי אדם בימי חי! הוא לא מת על ידי. הוא מת על ידי עצמו, מכוח דמיונו..."

למעשה, זוהי אחת הקללות האיומות שבתוכחה, בפרשתנו: "ונסתם, ואין רודף אתכם", "ורדף אותם קול עלה נידף ונסו מנוסת חרב ונפלו ואין רודף". אם לא פחדו אלא מקול עלה נידף, פחד שווא, ומפניו נסו כמפני חרב, ממה נפלו? מהפחד...

כאשר נתבונן ונפקח עיניים, נתמה ונשתומם כמה עמוק חדרה קללה זו לאורח החיים המודרני, לאורח חיינו. אנשים רצים, חופזים, בורחים. אין להם פנאי לעצמם, למשפחתם, לשעה של מרגוע, לנחת ומנוחה. אין להם פנאי לאכול במנוחה, ולהתפלל ביישוב הדעת. לשמוע שיעור תורני, לעיין בספר. הכל נעשה במרוצה, בחפזה, בלהיטות, בעצבנות. מה יש, מה קרה, מי רודף אחריכם, מי נוגש בכם?! הבה נשתחרר מן הקללה הזו, נתחום לה

גבולות. נתלוש לעצמנו שעה ביום. שעה ללימוד תורה, שעה למשפחה, שעה של רגיעה.

28 . ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד (כו,כו)

רש"י: מחוסר עצים.

ידועה התמיהה מנין לו לרש"י דבר זה, ומה לחוסר עצים לקללות התוכחה.

ואפשר לבארו ע"פ שיטת ר' יהודה (פסחים לז, ב) שלחם שנתבשל קודם אפייתו פטור מחיוב הפרשת חלה, מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב "ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד", לחם האפוי בתנור אחד קרוי לחם ושאינ אפוי בתנור אחד אין קרוי לחם. כלומר דוקא לחם האפוי באותו תנור הוא זה החייב בחלה אך לא כשנתבשל מעיקרא במקום אחד ואח"כ נאפה בתנור זה.

נמצא לפי זה שמאחר שיצטרכו לאפות "בתנור אחד" כנאמר בפסוק הרי יתחייבו בהפרשת חלה, וזאת למרות הרעב העצום שישרור אז. וזה שהוקשה לו לרש"י כיון ששרויים הם ברעב עצום, הרי יכולים הם לבשל כל לחם בטרם אפייתו, שאז יפטרו מחיוב הפרשת חלה וירווחו עכ"פ תוספת זו לבצקם.

לכן פירש רש"י "מחוסר עצים", שכה רב יהיה מחסור זה עד שלא יהא בהם די גם לבישול וגם לאפיה. נמצא שיש כאן עצומה בתוספת לרעב שפוקדם, ייאלצו לאפות לחמם בתנור אחד ועוד יתחייבו להפריש מבצקם עבור "חלה".

29 . ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עימי בקרי" (כו,כו)

התוכחה הנוראה אינה נוחתת בבת אחת, אינה מטביעה בשטף צרות. היא באה גלים גלים.

בא הגל הראשון, חלילה, "ואם עד אלה לא תשמעו לי, ויספתי ליסרה אתכם".

בא הגל השני, "ואם תלכו עימי קרי" ותרגומו: לשון קושי, שמקשים לבם להימנע מהתקרב אלי, "ולא תאבו שמוע לי, ויספתי עליכם מכה".

בא הגל השלישי, "ואם באלה לא תווסרו לי והלכתם עימי קרי", ובא הגל הרביעי. "ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עימי בקרי" – האין לדבר סוף? לכמה נצרכים, כדי לפצח את אוטם הלב!

נספר סיפור, ממקור נאמן:

סח הרב הומינר שליט"א מבני ברק, בשם בנו של הרבי מזוטשקא שליט"א.

פעם פגש בנו של הרבי בחילוני קשיש, נכה. משותק בפלג גופו התחתון, מתנהל על כיסא גלגלים. בראותו את בן הרבי, נזכר בשורשיו: אל תראה אותי כך, אני יודע יהדות מהי. וסיפר את סיפורו.

בבית חרדי גדל, ונסחף באווירת התקופה. כשראה אביו שהוא עומד לאבדו, ביקשו בקשה אחת: "בוא איתי אל הרבי מבלז". למרות שנחרצת הייתה דעתו לשנות אורחותיו, לא יכול היה לסרב.

עמדו בתור, שהתקדם לאיטו. לפניהם קירטע נכה על קביים. בהגיעו אל הרבי נשבר קולו מבכי. ברכו הרבי, ולנגד עיניהם ארע הנס: הנכה הזדקף, שמט את קביו, הניחם ליד הקיר ויצא קוממיות על רגליו!

הגיע תורם. הרבי לא נזקק להסברים. מבט אחד הבהיר לו את המצב. "אני מבקש ממך דבר אחד", אמר, "שתשמור שבת". דבר אחד, לכך הסכים. "אבל", הוסיף הרבי. "דע לך, שאם לא תשמור את השבת, הקביים האלו מחכות לך!" האיום היה מיותר. הוא הבטיח, והתכוונן לקיים.

ואכן, פרק עול מצוות והסתאב בכל העבירות, פרט לאחת: שבת שמר. בסערת מלחמת העולם שפרצה, בערבות סיביר אליהן הוגלה, וכשעלה לארץ הקודש, הקים משפחה וחינכה על אדני החילוניות, אך כשלעצמו שמר שבת. לא פסח ולא כיפור, שבת.

מלחמת ששת הימים פרצה, חבלי ארץ שוחררו, החלה נהירה לסיני. הבנים באו ובישרו: "יש הרשמה לטיול מאורגן בן עשרה ימים!" והוא: "שבת!" – סעו אתם, אני נשאר. אמרו: "אבא, באמת! לא כשרות, לא חג ולא מועד. שבת? כולם נוסעים, ואתה תישאר בבית?!"

ובאמת, מה יכול היה לומר? אישר את הצטרפותו. טיילו במרחבי סיני, ועשו שבתם חול. מעד ונפל מצוק, ונקע את חוט השידרה. שותק ממותניו ולמטה, בשבת הראשונה שחילל. כיצד אמר לו הרבי: "אם לא תשמור את השבת, הקביים מחכות לך!" מאותה שבת, רתוק הוא לכיסא הגלגלים.

"אז אתה לא צריך לספר לי מהי יהדות, ומי הוא הרבי מבלז", אמר...

ובנו של הרבי הביט בקרחתו של המספר גלוי הראש: "ואתה עדיין חילוני?!"...

מהיכן שאב הרבי את כוחו, הלא ממצוותיו ותורתו, קדושתו ופרישותו, מכוח בוראו! ומה כוחה של השבת, הלא מהמצווה עליה! חווית אמונה, חווית תוכחה, ונותרת בחילוניותך?

"הלב טרף", הייתה התשובה. כנה כל כך. הלב אטום, נוקשה...

ומה, כסבור הוא שיעזבוהו? "ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עימי בקרי", קשיות הלב, "והלכתי עימכם בחכמת קרי". אין אגוז שאינו בר פיצוח, השאלה כמה כוח יאלצו להפעיל עליו!

לבנו הוא כדלת נעולה, והמפתח בפנים. אם יבקשו לפרצה מבחוץ, יטיחו בה בעיטות, יפעילו כוח, וישברו לבסוף. אבל אפשר לחסוך כל זאת, אם יסובבו מבפנים את המפתח...

"טובה מרדות אחת (מחשבת מוסר) בלבו של אדם, ממאה מלקויות". נסובב את המפתח, ונפתח לבנו אל האור!

30 . והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחכם (כו, לא)

בעמק ברכה (הגש"פ ב') הביא מן המדרש, דלאחר החורבן הקריבו קרבו פסח במקום המקדש, והקשה שם דהנה מדהקריבו קרבן פסח מוכרח דבנו שם מזבח, ותמוה דא"כ אמאי לא הקריבו בו גם שאר הקרבנות, והביא שם בשם הנצי"ב ליישב זאת, לפי מה שמבואר בקרא דידן דלאחר החורבן לא יהיו הקרבנות לריח ניחוח, וכיון דתנן בזבחים (מו, ב) דלשם ששה דברים הזבח נזבח וכו', לשם ריח ולשם ניחוח, א"כ הכא שנאמר ד'לא אריח בריח ניחוחכם', נמצא דא"א להקריב קרבנות, דאף דאמנם הני ששה דברים לא מעכבי, בכל זאת כל זה הוא רק בראוי לריח ניחוח, אולם אם אינו בתורת ריח ניחוח מעכב, וככלל דכל הראוי לבילה. ומה דקרבן פסח כן הקריבו אחר החורבן הוא משום דבפסח לא נאמר ריח ניחוח, ועל כן שרי להקריבו אף שלא יהיה בו ריח ניחוח. ומבואר בדבריו דבקרבן פסח ליכא ריח ניחוח.

וצ"ע מהמבואר בילקוט (מלאכי רמז תקפ"ט), אהא דכתיב 'וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות' בזה"ל, 'רבי אומר כימי עולם כימי נח, שנאמר כי מי נח זאת לי, וכשנים קדמוניות כימי הבל שלא היתה עבודת אלילים בעולם', והנה איתא בפרקי דר"א (פרק כ"א) 'הגיע ליל יו"ט של פסח, אמר לו אדם (הראשון) לבניו בליל זה עתידין ישראל להקריב קרבנות פסחים, הקריבו גם אתם לפני בוראכם, עיי"ש, ומבואר קמן להדיא דהבל הקריב את קרבנו כדין קרבן פסח, ואעפ"כ מבואר דהיה בו ריח ניחוח.

ויש ליישב, דהנה מה דקרבן פסח אינו לריח ניחוח, הוא רק משום ששורש מצוותו היא 'משכו וקחו לכם', וביארו חז"ל משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם, כלומר דבכך הראו ישראל את אמונתם בה' ולא באלילי מצרים, והנה קרבן שכל מהותו אינה אלא לאפרושי מעבודת כוכבים, באמת אינו לריח ניחוח, אמנם אצל הבל דמבואר בחז"ל דלא הייתה עבודת אלילים

בעולם, א"כ אצלו אף קרבן פסח היה לריח ניחוח, ושפיר נאמר במדרש דקרבן הבל ערב לפניו ית'.

ויש להוסיף לפ"ז, דהנה לעת"ל דתתבטל עבודת האלילים, באמת יהיו כל הקרבנות לריח ניחוח, (דזהו מה שמצלינן בז'ערבה לה' מנחת יהודה כשנים קדמניות), וא"כ אף קרבן פסח יהיה לריח ניחוח, ובזה מתבאר באופן נפלא מה דאיתא בהגדה של פסח בברכת אשר גאלנו זונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון, ונתקשה שם בעמק ברכה מהו אריכות הלשון הא פשיטא דאם יזרק הדם על המזבח יהיה זה לרצון.

ולהמתבאר ניחא, דבאמת קרבן פסח בזמן הבית לא היה לרצון ממש, כיון דכל עניינו היה לאפוקי מעבודת אלילים כפסח מצרים, אולם לעת"ל דיהיה ה' למלך על כל הארץ, וממילא תערב אז מנחתינו כשנים קדמניות שלא הייתה עבודת אלילים בעולם, א"כ אף קרבן פסח יהיה רק לשם ריח ניחוח לה', ושפיר יזרק אף דמו לרצון ממש, ודו"ק.

31 . והשמותי את מקדשכם (כו, לא)

הנה הרמב"ם (בהלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד) הביא סיוע מפסוק זה שקדושת המקדש נשארה "לנצח" אע"פ שחרב. ואלו דבריו: קדושה ראשונה שקידש שלמה את בית המקדש וירושלים, קידשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וכו' לפי שקדושת ירושלים והמקדש "מפני השכינה", ושכינה אינה בטלה. הרי הוא אומר (בפרשה זו) "והשמותי את מקדשכם" אמרו חכמים אע"פ שהם שוממים בקדושתן הם עומדים". עכ"ד. וע' מגילה (דף כח.) ובכס"מ (שם). ולזה ג"כ אמרו בזוהר (פרשת משפטים קטז.): דשכינתא תתאה כותל המערבי דיורא דיליה, דאיהו "תל" שהכל פונים בו כו- תל הוי"ה וכו' (וע' ת' הרדב"ז ח"א סימן תרמח) וכן אמרו במדרש: "מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי שנאמר הנה זה עומד אחר "כותלינו". ע"כ.

גם הרשב"ץ (ח"ג סימן רא) העיר און, מן הניסים שעדיין לא פסקו שם בירושלים, כי בבית הכנסת שבירושלים ומתמלאת מפה לפה בעת שהתקבצו בחג השבועות בזמן הזה ויותר משלש מאות איש נכנסים, "זכולם יושבים רווחים", ולמה, אלא משום "שעדיין בקדושתה היא!" וזה סימן לגאולה השלישית. עכ"ד.

והראב"ד השיג על הרמב"ם וסובר שקדושת המקדש וירושלים לא קדשה לעתיד לבא. וסיים: לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת. עכ"ל.

ובודאי גם לראב"ד יש שם קדושה שונה, משאר כל מקום! (וע' תענית כא.), וכעין שיש בבית הכנסת ויותר מזו, כמו ששנינו במגילה (דף כח.), "בית הכנסת שחרב אין מפשילין בתוכו חבלים וכו' זוהשמותי את מקדשכם" – קדושתם אע"פ ששוממים". וכל שכן וקל וחומר למקום המקדש. וכמ"ש חז"ל לענין "כותל המערבי" כמ"ש למעלה.

וגם מ"ש הראב"ד ש"אין בו כרת", דייק הגרי"א קוק בשו"ת משפט כהן (סימן צו) שכרת אין, אבל "איסור" מיהא יש לנכנס בטומאה. וכ"כ הגרי"מ טוקצינסקי בספר "עיר הקודש והמקדש" (פרק כב) וכ"כ עוד אחרונים רבים. וכן העלה בחזון עובדיה (ד' תעניות עמוד תנד והלאה). עיין עליו. וומי שנכנס לשם היום בטומאה, יעשה "תיקון". והיינו כמ"ש האריז"ל בשער רוח הקודש (דף יא.). שמי שישב לילה שלם ועוסק בתורה, מתקן "כרת" אם נתחייב חס ושלום]. מכל האמור, נלמד: שיש מעלה גדולה למתהלך בירושלם עיר הקודש, ובכותל המערבי ובפרט ששם עולין התפילות כמ"ש רבותינו. (וע' להגרי"ח סופר שליט"א בספרו כנסת יעקב עמוד סד). וכבר אמרו במדרש רבה (שמות פ"ב סי' ב) "כותל המערבי אינו חרב לעולם". וגם מסורת קבלה בידינו שדוד המלך ע"ה הוא אשר בנה לכותל המערבי, בכלל ההכנות שהכין לבית המקדש. וע' בספר "ברכת חיים" על ההפטרות (ח"א עמוד 102) למוהרי"ח (בעל בן איש חי): "שמה שנשאר הכותל המערבי, זו ראייה שתחזור ותבנה".

וכתב בשו"ת רבי עקיבא יוסף שלזינגר (עמוד עט) מעלה לקבוע ולפתוח ישיבה "ללמוד תורה מול הכותל המערבי". וע' בשו"ת חת"ס (יו"ד סימן רלג). ופעם טרח ובא הבבא סאלי עד ירושלים לקרוא קצת זוהר, וחזר לעירו. זיע"א.

והאל ברחמיו יעלה את כולנו לציון וירושלים, עם ביאת המשיח מהרה, אמן.

32 . ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש. לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב (כז, ט-י)

חליפין פרושו להחליף דבר רע בדבר שהוא טוב יותר.

והראיה: על יוסף הצדיק, כשיצא מן הכלא, נאמר: "ויחלף שמלתיו" (בראשית מא, יד). הוא יצא משם עם בגדים קרועים והחליפם לבגדים טובים יותר.

ועוד, נאמר: "וקוי ה' יחליפו כח" (ישעיה מ, לא), כלומר, כרגע אין להם כח, אך יחליפו כח ויקבלו כח חדש ומחוזק יותר טוב.

תמורה, לעומת זאת, פרושה להחליף דבר בדבר שהוא פחות טוב. לכן מי שממיר דתו נקרא מומר, כי היה לו דבר טוב, היה יהודי, בן של בורא העולם, והמיר זאת בדבר רע – בעבודת אלילים.

לפי זה, "לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב" הכונה: "יחליפנו" – "רע בטוב", ו"ימיר" – "טוב ברע".

33 . לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש (כז, י)

יש לחקור בגדר האיסור של תמורה האם האיסור הוא הנסיון להוריד את הקדושה מן הקרבן אף שבמציאות לא מהני, שהרי כתיב 'זהו הוא

ותמורתו יהיה קודש'. או שמא האיסור הוא להחיל קדושת בהמת קודש על בהמת חולין.

ומצינו שכתב הרמב"ם (תמורה א, יד) אחד הממיר תמים בבעל מוס או בעל מוס בתמים או שהמיר בקר בצאן או צאן בבקר או כבשים בעזים או עזים בכבשים או נקבות בזכרים או זכרים בנקבות או שהמיר אחד במאה או מאה באחד בין בבת אחת בין בזו אחר זו הרי זו תמורה ולוקה כמניין הבהמות שהמיר.

הנה משמע מלשון הרמב"ם שהממיר בבת אחת אחד במאה, דהיינו שאמר על בהמת הקדש שהוא ממירה במאה של חולין לוקה מאה. ומוכח מכאן דהאיסור הוא להחיל קדושה על בהמת חולין, דאם נאמר שהאיסור הוא הורדת קדושה א"כ מדוע הוא לוקה מאה, הרי ביקש להוריד קדושה רק מבהמה אחת ויחידה. [עיין בספר המפתח שם].

ברם, מאידך מצינו להרמב"ם שכה כתב (שם ה"א) מי שהמיר בקרבן מקרבנות הצבור הואיל ויש לו בהן שותפות הרי זה לוקה ואין התמורה קודש. הרי מוכח דהאיסור הוא הנסיון להורדת קדושה מקרבן, דאי נימא דהאיסור הוא התפסת קדושה על בהמת חולין למה הוא לוקה הרי לא חלה הקדושה, ועל כרחק צ"ל בדעת הרמב"ם, דאכן תרתי אית ביה והאיסור מיוסד משניהם גם יחד.

ומצינו להתוס' (תמורה ב, א ד"ה סופג) שכתבו בתי' ראשון שם, דהממיר לוקה שמונים משום דעבר על שני לאוין א) לא יחליפנו, ב) ולא ימיר אותו. וע"פ האמור י"ל דבזה גם תלויים ב' האיסורים שבתמורה, דאיסור התפסת הקדושה מבהמת קדשים על בהמת חולין נוכל ללמוד מולא יחליפנו, ואילו הנסיון להורדת הקדושה הוא בכלל לא ימיר.

34 . לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו (כז, לג)

הא דכפלה התורה לאו דתמורה, דבא לומר, דשונה כאן מכל מקום, דהנה בעלמא רע מעיקרו לא שייך בו תמורה, כמבואר בגמרא בכמה

מקומות (עיי' חוליין קל, א במשנה וברש"י שם, ובבכורות יד, א במשנה, ושם ע"ב בגמ'), ואולם כאן חל גם על בעל מוס מעיקרו ועושהו תמורה, וזה שהדגישה התורה 'לא יבקר בין טוב לרע'.

גם קמ"ל דכאן גבי מעשר בהמה, חלה התמורה גם אם נעשתה רע ברע, דלא כבעלמא דרע ברע לא עביד תמורה, לדעת רש"י (תמורה כז, א ד"ה ובעלת מוס, ויעו"ש בתוס').

35 . לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש (כז, לג)

שלוש כתות עומדות ליום הדין: בינוניים, רשעים גמורים וצדיקים גמורים. אומר ה"אדרת אליהו" בדרך צחות: לבינונים מורה התורה "לא יבקר בין טוב לרע" – אל תהיה לי 'בינוני', המקפץ בין טוב לרע! וכלשכן "לא ימירנו" – שלא ימיר את היצר הטוב ביצר הרע. "ואם המר", אם חטא והפך לרשע, מה יעשה? מורה לו התורה: "ימירנו" – חזור מיד ליצר הטוב, עשה תשובה אמתית! ואז, לאחר שישוב באמת ובתמים – "והיה הוא ותמורתו יהיה קדש".

שני רמזים בכפל המלים "והיה הוא ותמורתו..." שבפסוק: לא זו בלבד שאותו בעל תשובה נחשב צדיק גמור, אלא שעברות נעשותלו כזכויות. ועוד: מעתה – אומרת לו התורה – תעבד את ה' עם שני היצרים. היצר הרע ישועבד לעבודת ה' יחד עם היצר הטוב.

ל"ג בעומר

ל"ג בעומר הינו יום הילולא לזכרו של רבי שמעון בר-יוחאי ויש האומרים יום צאתו יחד עם בנו מהמערה באיזור פקיעין בה התחבאו במשך 13 שנה מהרומאים, רבי שמעון בר-יוחאי ידוע כמי שחיבר את ספר הקבלה "הזוהר" אשר כולל הסברים ופירושים על התורה אשר לפי ההלכה רק אנשים שגילם מעל 40 שנה ואשר למדו לעומק את כל התורה, המשנה והגמרא רשאים ללמוד ממנו (בניגוד למה שאנו רואים היום שאנשים רבים וביניהם "ידוענים" (סלבריטים) נכנסים לתחום) יום צאתו מהמערה הינו יום הילולה ושמחה אשר באה לידי ביטוי בהגעת עשרות אלפי בני אדם לציון קברו שלמרגלות הר מירון. מנהג נוסף הוא טקס "החלקה" בו מספרים לראשונה ילדים בני שלש. ל"ג בעומר הוא גם יום שמחה אשר מפסיק את מנהגי האבלות שבספירת העומר. כידוע אחת הסיבות לאבלות הינו האבלות שלנו על מותם של 24,000 מתלמידיו של רבי עקיבא אשר נהרגו במגיפה מפני שלא נהגו בכבוד בחבריהם ובל"ג בעומר פסקה המגיפה. ל"ג בעומר קשור גם בתודעה היהודית למרד בר-כוכבא כנגד רומאים בשנת 132 לספירה. בר-כוכבא הינו אחד מהגיבורים הידועים ביותר בעולמם של היהודים ואשר במשך מאות שנים היו יוצאים ילדי ישראל לינערות בחץ וקשת ובכך מציינים לעצמם את הקשר

לארץ ישראל. אחד משירי הילדים המפורסמים ביותר מספר על בר כוכבא אשר "הוא היה גיבור, הוא קרא לדרור, כל העם אהב אותו.. למרות שבתקופת המרד היו גם אלו שקראו לו בר-כוזיבא וטענו מולו שהוא מטעה את העם ויגרום לאובדנו.

בל"ג בעומר הידוע כיום כחג המדורות והחתונות אירעו מספר אירועים חשובים נוספים:

- הראשון למבול - לפי המשתמע מן המקרא ל"ג בעומר הוא היום הראשון למבול "בשנת יש-מאות שנה, לחיי-נח, בחדש השני, בשבעה-עשר יום לחדש--ביום הזה, נבקעו כל-מעינת תהום רבה, וארבת השמים, נפתחו. (החודש השני הוא חודש אייר)
- באותו יום נכנסו נח ומשפחתו לתיבה, כלומר מי"ח באייר היו נח, משפחתו ובעלי החיים בתיבה
- יום צום לזכר תבוסת יהושע בעי, על פי אחד מן הפיוטים מימי הביניים
- ביום זה החל המן לרדת על בני ישראל, ולכן נקבע כיום שמחה
- יום תחילת המרד הגדול ברומאים בשנת 66 לספירה (לפני חורבן בית שני לפי יוסף בן מתתיהו בי"ז באייר : "רבים עמדו על גגות הבתים והמטירו משם אבנים על ראשי הרומאים.. "
- ובאותו ערב אור לי"ח באייר (ערב ל"ג בעומר) הדליקו משואות בראשי ההרים כדי להודיע על ראשית המרד. יש הקושרים בין הדלקת המשואות הללו לבין מנהג הדלקת המדורות בל"ג בעומר
- גזירות תתנ"ו - בימי מסעי הצלב בשנים 1096 - 1146 התרחשו פרעות וגזירות על יהדות אשכנז בימים שבין פסח ועצרת והם נקבעו לימי אבל בקהילות רבות. אלפים ורבבות מבני ישראל נהרגו בתקופה זו ומתו על קידוש השם

– לקראת ל"ג בעומר – אש אש מדורה / ניר אביעד

– ל"ג בעומר בפתח ואם יערך סקר רשמי בנושא בקרב צעירים ומבוגרים כאחד, אין לי ספק שיום זה יזכה לרייטינג גבוה ויתפוס את אחד מהמקומות הראשונים במדד המועדים והימים הטובים האהובים עלינו ביותר בשנה. החגיגה מתחילה במלאכת איסוף העצים, עוברת דרך בהייה מהפנטת בלהבות המלחשות ומסתיימת בזלילת קרטושקס לוהט, שזה עתה יצא מהמדורה, ומרשמלו חרוך. אולם מעבר לכל אלה, נראה שהחיבור שלנו ליום זה עמוק הרבה יותר (בין אם במודע ובין אם לא) והוא קשור קשר ישיר לרקע ההיסטורי ולמאורעות שקרו ביום ה-33 לספירת העומר אי שם לפני כמעט 2000 שנה.

– מצווה מהתורה היא בשבעת השבועות בין היום הראשון של חג הפסח לחג השבועות לספור את הימים עם ברכה מיוחדת. הסברים רבים ניתנו למנהג זה, כאשר היפה ביותר, לעניות דעתי, הוא שכמו שחתן עושה לעצמו "טבלת ייאוש" וסופר בציפייה דרוכה את הימים מיום אירוסיו ועד ליום חתונתו המיוחלת, כך גם עם ישראל סופר את הימים מפסח ועד לשבועות, בה ניתנה לנו התורה בהר סיני בטקס שהוגדר כחופה בין הקב"ה ועם ישראל.

– תקופה זו אמורה הייתה להיות תקופה שמחה מאוד, ובכל זאת ארע בה דבר מצער ביותר שבעטיו נהוגים מנהגי אבלות עד היום (כדוגמת איסור חיתון, שמיעת מוזיקה ותספורת) – מות עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא במגיפה מסתורית בגין מה שמכנה התלמוד: "על שום שלא נהגו כבוד זה לזה". ביום ל"ג בעומר, כשהכול היה נראה שחור משחור, נפסקה המגיפה והתגלה שרק חמישה תלמידים בלבד מבין האלפים הרבים נותרו בחיים.

ובכל זאת, למרות האסון ההוא, אשר לקחיו בדבר החובה לכבד ולאהוב כל יהודי באשר הוא אמור לשמש כאור לרגלינו גם היום, יום ל"ג בעומר נחשב לאחד הימים השמחים והמרוממים ביותר בשנה. הסיבה לדבר היא שביום זה בדיוק, כמה שנים לאחר אותו אסון, אור חדש של תקווה זרח בעולם. למרות מות התלמידים, ובאמצע כישלון מרד בר-כוכבא ברומאים האכזריים ששלטו באותם ימים בארץ, גילה התנא החכם והגדול, רבי שמעון בר יוחאי (אחד מהחמישה ששרדו), בפני קומץ תלמידים את סודותיו העל-טבעיים של "ספר הזוהר". על פי התיאורים, לאחר שהפך לאחד מהרבנים המובילים באותה התקופה, כשהגיע ליומו האחרון על פני האדמה (כאמור באופן פלאי גם כן בתאריך ל"ג בעומר), הוא כינס סביבו את תלמידיו וביקש מהם להקשיב היטב לדבריו. מהעדויות המתועדות עולה כי במשך מספר שעות הוא היה במצב נבואי, שימש צינור ישיר של העברת האור האלוקי ממנו למטה לעולם וחשף את הסודות המיסטיים העמוקים ביותר של התורה, במה שנאגד וקיבל את השם הכללי "קבלה".

ל"ג בעומר, אם כך, הוא היום שבו אנו חוגגים את חייו ופועלו של רבי שמעון בר יוחאי (רשב"י), מחבר ספר 'הזוהר' והראשון שגילה את עמקות הקבלה המכונה גם בשם "נשמתא דאורייתא" – נשמת התורה. ביום זה מאות אלפים עולים לרגל לקברו בהר מירון וחוגגים את הירושה והמתנה הגדולה שהוא השאיר לנו. המדהים הוא שהתאריך העברי של ל"ג בעומר הוא י"ח באייר – היום בו התחיל לרדת מהשמיים מן לבני ישראל במדבר. במובן מסוים יש קשר בין שני

אירועים אלה – מתן שפע אדיר מלמעלה שמוזין את הגוף ואת הנשמה כאחד. הנשמה, שאינה נתפסת בעין רגילה, מעניקה חיים לגופו של כל יצור חי. כך גם תורת הקבלה המפיחה חיים בתוך ה"גוף" של התורה. בעוד ציווי התורה מורים לכל יהודי את אורחות חייו היום-יומיים, הקבלה מגלה את המשמעויות הרוחניות שנמצאות, אך מוסתרות בכל מילה וחוק המוזכרים בתנ"ך, במשנה ובתלמוד. במשך דורות רבים הנשמה הפנימית של התורה הועברה ממורה לתלמיד ברמזים באופן פרטי ובודדים בכל דור זכו ללמדה. תורה זו משרטטת את המרחבים המרוממים והמזוככים של המציאות האלוקית, את תהליכי הבריאה, את יחסו של הקב"ה לקיומנו ואת המקומות החבויים הפנימיים של נשמת האדם. הכוח העצום שיש בה הופך אותה לחומר רגיש במיוחד, ולכן במשך שנים רבות אסור היה לגלות בציבור את תורת הסוד.

ניתן להיות שקועים לגמרי בפרטי הפרטים של לימוד הגמרא, או לדקדק בשמירת כל פרט מפרטי המצוות, אך באותו הזמן להיות חסרי חיים מבחינה רוחנית, כגוף ללא נשמה. תורת הקבלה יוצקת נשמה לתוך התורה והמצוות ומסבירה את המשמעות הרוחנית והפנימית העמוקה של כל מצווה.

תורת החסידות, אותה התחיל הבעל-שם-טוב והמשיכו רבים נוספים, לקחה את תורת הסוד המופשטת של הקבלה והתאימה אותה אל חיי המעשה והיום-יום. בלשון ציורית ניתן לומר שהיא ריעננה את אורח החיים של היהודי ו"הוסיפה רוטב ותבלינים טעימים לתבשיל" של קיום המצוות "היבשות". אין חולקים על כך שכל המצוות וההלכות קדושות ובעלות תוכן עילאי, אולם בזכות הדגש על הרובד המעשי של תיקון

המידות ועבודת הנפש עליהן מדברות הקבלה והחסידות – קל לנו הרבה יותר גם כאנשים פשוטים להבינן, להתחבר אליהן ובסופו של דבר גם לקיימן.

– הקבלה והחסידות נותנות ללומדיהן כלים להבין כיצד מטרת כל מצווה היא עיצוב אופיו של האדם, כך שעל-ידי ביצועה מושפע מוחו וליבו של המקיים אותה ומאפשרת להתקרב ולתפוס את תוכניתו וכוונתו של הקב"ה ביחס לבריאת העולם.

– היכן כל זאת פוגש אותנו בחיינו היום-יומיים? סביב לימוד הקבלה מתנהל עד היום ויכוח מר. יש שמצדדים בדעה המסורתית שגורסת שלא ניתן ללמוד את ספר הזוהר "עד שלא מילא כרסו גמרא ופוסקים" ולא הגיע לגיל ארבעים, ויש שחושבים שבדורנו, דור הגאולה, אין מנוס מלהשתמש מיד ב"נשק הכבד" ולהתחבר לכוחותיו וסגולותיו של ספר זה.

– בין כך ובין כך, כתב רבי נתן, עצם השתתפותנו בחגיגות השמחה שנערכות ביום ל"ג בעומר – יום חשיפת הסודות ע"י רבי שמעון – מחברת אותנו לנשמתו של אותו צדיק ומקרבת אותנו לספוג מהאור הגדול של הקבלה.

– מה שבטוח הוא שהאתגר המעשי של ל"ג בעומר עבור כל אחד מאתנו הוא לראות את האנרגיה הפוטנציאלית שבכל אובייקט ואדם ולא לתת לחזות החיצונית להטעות אותנו. הסוד הגדול שגילה רשב"י לעולם הוא שיש בכל דבר עומק נסתר וגנוז. רוחניות ונוכחית אלוקית נמצאות בכל מקום ועל כן ניתן לחוש אותן, אפילו עבור אלה מאתנו שאינם בדרגתו של רבי שמעון. ל"ג בעומר מזמין אותנו בכל סיטואציה להתבונן עמוק יותר, להקשיב למסרים הבלתי פוסקים

שעולים מן הבריאה ולהבין שמתחת לכל מציאות יש רבדים על רבדים נוספים. עלינו לא להסתפק בראייה השטחית והרגילה שלנו על העולם, אלא לחשוף את הרבדים הללו. הבנה זו יכולה לחזק אותנו לא למהר לשפוט לכף חובה ולפסול במחי יד אנשים שונים בסביבתנו, ולא להתיאש מעצמנו או מסיטואציות שבמבט ראשון נראות קשות ומאיימות.

למרות שרבים לא יודעים את הקשר בין יום זה לבין מנהג הדלקת המדורות, ללא ספק הוא השתרש כאחד ממאפייני הבולטים ביותר. מבט חטוף בחבורות הילדים שמשוטטים ברחובות עם קרשים וגזעים (אלה כמובן שהועילו לעשות הפסקה קטנה ממשחקי המחשב ועדכון הפרופיל שלהם בפייסבוק) מזכיר לכולנו את ילדותינו ואת הימים הרבים בהם אספנו עצים והטמנו אותם במחבוא הכיתתי/שכונתי. מסע איסוף העצים (מסכנים הקבלנים האומללים...), בניית המדורה והדלקתה הם מהחוויות היפות של חיינו. אולם נראה כי מעבר לטקסיות היפה ולתחושת ה"ביחד" שבפיצוח האתגר המשותף יש בה באותה מדורה ממדים רבים ונוספים שנגעו וממשיכים לגעת בנו בכל גיל ובכל מצב בו נהייה. על רגע פטירתו של רשב"י סיפר רבי אבא, תלמידו הבולט שקיבל עליו את משימת שכתוב דבריו: "ולא הרימותי ראשי, שהאור היה כל כך גדול שלא יכולתי להסתכל... כל אותו היום לא פסקה האש מן הבית ולא היה מי שהתקרב אליו, שלא יכלו לגשת אליו, שהאור והאש היו סביבו...". רבי שמעון נפטר מהעולם כשאש מקיפה אותו וזאת משום שהתורה עצמה הומשלה במספר מקומות לאש. מהסיבה הזו בחגיגות ל"ג בעומר אנו מדליקים בכל רחבי הארץ מדורות

שבאות לסמל את אותה האש האדירה והאור, שהקיפו אותו בזמן שלימד את עומק העומקים של התורה ולהיות כמו נר נשמה גדול לאותו צדיק. בהקשר הזה ניתן לציין שגם יצירתו הקבלית של רבי שמעון, "הזוהר" – נקראת על שם קרינתו של האור.

– מעבר לכך, מאז שחר ההיסטוריה עבור כל יצור אנושי האש היא דרך להתמודד עם החושך והעלטה המטאפוריים והפיזיים המקיפים אותו. דרכה הוא יכול להרגיש שאינו בודד ולחוש כי יש גם אור סביבו, למרות החושך שנדמה כאילו הוא מקיף ושולט בכול. בעולמנו, המשדר זרות וריחוק, האש מעניקה לנו תחושה של שייכות וחיבור, ועל כן אין מעודד מלראותה ולחוש את חומה. רבי שמעון עצמו אמר "אנא בחביבותא טליא מילתא", כלומר "אצלנו הכול תלוי באהבה". בביטוי זה הוא הדגיש את החשיבות שבאהבת הזולת ובחוס אנושי, שכן הם כמו חמצן לנשימה עבור כל אחד מאיתנו.

– לעניות דעתי, הדלקת המדורה צריכה לעורר אותנו בראש ובראשונה לשאלה: "איפה נמצאת האש שלנו בחיים? ומה מדליק לנו את הנשמה?" העולם (מלשון העלם/הסתר) שולח לנו באינסוף צורות ודרכים מסרים לפיהם כל מהותנו בחיים מסתכמת בפיתוח ה"אני" האישי, בשכלולו ובחיפוש אחר הנאות חומריות כאלה ואחרות. רובינו רוב היום רודפים אחרי הזנב של עצמינו, כורעים תחת עול הפרנסה, מתמודדים עם צרות שונות ומשונות וטרודים עד בלי די. עיקר האנרגיה של רבים וטובים מופנית למרדף אחר תלוש המשכורת הגדול יותר ובדרך אנחנו שוכחים את העיקר לטובת הטפל. "עשה תורתך קבע ומלאכתך ארעי" אומרת לנו המשנה ב"פרקי אבות". אין רע בדאגה לרובד הבסיסי של ההישרדות, אולם אם שם אנו שמים את כל ידבינו ואנחנו מתאמצים, מתרגשים

ומתפעמים מהישגים חומריים בלבד, פרוש הדבר שאיבדנו את הדרך ואנחנו לא מדליקים את המדורה הנכונה. כדאי מידי פעם להיזכר בכך שמה שבאמת חשוב בחיים, ובזה נמדד אדם עם שמחה ובעירה פנימית מאדם כבוי, זאת מידת הטוב שהשפענו הלאה לעולם, כמות המעשים הטובים שעשינו והאהבה שזרענו סביבנו. בבוא יום דינו של כל אדם, כשעל המאזניים ישקלו מעשיו הטובים והרעים, לא יעניין אף אחד אם הוא התהדר בתואר מנכ"ל או פרופסור, האם הוא גר בוילה גדולה וטס לחופשות בקאריביים או האם הוא נשא כל גאדג'ט חדש שיצא לשוק ונראה במסיבות הכי "נכונות" בעיר. לעומת זאת, השאלות שבוודאות יהיו רלוונטיות יהיו האם הוא קבע עיתים לתורה ועשה ככל יכולתו (תחת המגבלות האובייקטיביות) ללמוד ולהתפתח, כמו גם האם הוא נהג להציע לאשתו כוס מים כשהיתה צמאה, שמר על נאמנות לה גם אם יצריו ניסו לשכנעו אחרת, עזר לילדיו בסבלנות להכין שיעורי בית, נתן כבוד להוריו בכל מצב ותנאי, נהג להקדים ברכת שלום לכל שכן ושכן במעלית, לא שיקר ורימה את לקוחותיו בעסקיו, נהג באדיבות בכבישים, לא עקף בתור לקולנוע, תרם ביד נדיבה לנזקקים וכו'. היישום של כל השאלות האלה ודאי שאינו פשוט, אולם זוהי תכלית בואו של האדם לעולם. שם האור שאנחנו כה מחפשים נמצא ולשם צריך לתעל ולנתב את אש העשייה והרצון שבתוכנו.

4. מיצירתם וממורשתם הרוחנית של רבותינו
הרב פרופ' משה עמאר שליט"א יו"ר מכון "אורות יהדות המגרב"

המדור יחודש בע"ה בפרשת שלח

כעתרת המתאבק בעפר רגלי רבותינו הבחוקותי ובתורתם
ע"ה משה עמאר הי"ו
בלא"א שלמה ומ"א רחל נ"ע

5. בין אדם לחבירו , מושגים ביהדות ודמויות
חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1. **בין אדם לחבירו**

תפילה על שמירת הלשון / הרב שלמה אבינר
על יסוד תפילת החפץ חיים (חובת השמירה)

ריבוננו של עולם, יהי רצון מלפניך אל רחום וחנון, שתזכני היום ובכל יום
לשמור פי ולשוני מלשון הרע ורכילות.

ואזהר מלדבר אפילו על איש יחיד, וכל שכן על כלל ישראל או על חלק
מהם.

ואזהר מלדבר דברי שקר, חנופה, מחלוקת, כעס, גאווה, אונאת דברים,
הלבנת פנים, ליצנות, דברים בטלים וכל דיבור רע – ויהיו כל דיבורי לשם
שמים.

*

אנא אל רחום וחנון, זכני היום ובכל יום, לשמור אוזני ועיני מקריאת
דברים ומשמיעתם שלא כרצונך – לשון הרע ורכילות, דברי מחלוקת
ודברים בטלים וכל דברים אסורים.

וכל הדברים ששמעתי ושקראתי שלא כרצונך, עזרני נא שיהיו נשכחים
ממני.

וזכני שאפילו בשוגג ושלא במתכוון, לא אשמע ולא אקרא דבר שאינו
הגון.

ותהינה אוזני ועיני מקודשות, לא שומעות ולא רואות כי אם טוב.

אל תבעים את ד'

אל תבעים את ד'! הדבר שמכעים אותו הכי הרבה, הוא לשון הרע. מניין לנו? כי על זה חרב הבית וגלינו מארצנו (שנאת חנם היא לשון הרע, כפי שמוכיח החפץ חיים בפתיחה לספרו).

הרי לכל אחד יש חסרונות ותמיד תוכל למצוא על מה לדבר. לכן, אנא ממך, אל תגנה איש, ובחוש הביקורת שלך, השתמש כלפי עצמך, ולא במסגרת 'הוועד למען חיפוש מומים אצל אחרים'.

אפילו ברומא העתיקה, מי שדיבר לשון הרע נענש בהגליה ובעבודת כפייה – ולא בגלל שדאגו לטהרת הלשון וקדושת הלשון, אלא מפני שהבינו שזה מפורר את החברה.

וכל זה גם אם אתה דובר אמת. אך אם אין זה אמת, הרי זה הוצאת שם רע, החמור עוד יותר. לכן הרגל עצמך, בהרגל מדעי מבורך, לא לקבל שום דבר כאמת, טרם בדקת אותו עד תום.

ברח, ברח מלשון הרע. כדי להתיר חרם של רבנו גרשום, יש צורך ב"היתר מאה רבנים", אז כדי להתיר איסור של תורה "לא תלך רכיל" צריך היתר אלף רבנים.

ברח לך מהיתרים של לשון הרע. ברח ממאה שערים של היתר כדי לא להיכנס לשער אחד של איסור.

אל תקשיב ללשון הרע. ואם בטעות שמעת, אל תאמין. כתב החפץ חיים: כיצד זה תאמין לאדם שעובר על הלכות לשון הרע ותפגום באדם שהוא בחזקת כשרות?! (שמירת הלשון, שער הזכירה פרק יב).

ואל תגיד: אני חייב לדבר ולספר ולהפיץ כדי להציל את העולם, את האומה, את הארץ, את התורה. אל תתימר לתקן בדרך שמכעיסה את ריבונו של עולם. השתמש בכוח הדיבור לטובה, וכך תשמח את בוראך.

5.2 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – תשע"ד ב"הפנינים לשבת"

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן. אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבתות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת " בחוקותי "

פרשת אמור – המשך

- רפח. שלא נזרק דם בעל מום על המזבח.
- רפט. שלא נשחט בעל מום לשם קרבן.
- רצ. שלא נקטיר מאמורי בעלי מומין.
- רצא. שלא לסרס אחד מכל המינים.
- רצב. שלא להקריב קרבן בעל מום מיד הנכרי.
- רצג. מצות הקרבן שיהיה משמנה ימים ולמעלה.
- רצד. שלא לשחט בהמה ובנה ביום אחד.
- רצה. שלא לעשות דבר שיתחלל בו שם שמים בין בני אדם.
- רצו. מצות קדוש השם.
- רצז. מצות שביתה ביום ראשון של פסח.
- רחצ. שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של פסח.
- רצט. מצות קרבן מוסף כל שבעת ימי הפסח.

רפת. שלא נזרק דם בעל מום על המזבח.
שלא נזרק דם בעלי מומין על גבי המזבח, שנאמר (ויקרא כב כב) עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה ליי, ובאה הקבלה שזה הלאו הוא מונע מזריקת דם בעלי מומין, וזהו דעת תנא קמא בגמרא תמורה (ו, ב), וכך הלכה, שאמר שם ותנא קמא האי לא תקריבו ליי למה ליי? מבעי ליה לזריקת דמים. כל ענין אזהרה זו כאזהרת נתינת מום בקדשים (מצוה רפז) ושחיטת בעל מום (מצוה רפט) והקטרת אימורין (מצוה רצ). אבל אין לחשבו עם האסורים הנוהגים היום, לפי שאין לנו מזבח בעונותינו.

רפט. שלא נשחט בעל מום לשם קרבן.
שלא נשחט בעלי מומים לשם קרבן, שנאמר (ויקרא כב כב) לא תקריבו אלה ליי; ולשון ספרא (אמור ז א) לא תקריבו משום בל תשחט. כל ענין מצוה זו, מפרש במצוה הקודמת לה. אבל אין לחשב אסור זה עם הנוהגים היום, לפי שאין לנו מקדש בעונותינו לשחט שם קרבנותינו.

רצ. שלא נקטיר מאמורי בעלי מומין.
שלא להקטיר אמורי בעלי מומין, פרוש אמורין, כתבתי בסדר צו במצות מעשה החטאת (מצוה קלח). ועל זה נאמר (ויקרא כב כב) ואשה לא תתנו מהם על המזבח. ענין המצוה זו גם כן ובאור מקום דיניה, כתוב במצוה הקודמת לחברתה. אבל אין לחשב אסור זה עם הנוהגים היום, לפי שאין לנו מקדש בעונותינו להקטיר בו.

רצא. שלא לסרס אחד מכל המינים.
שלא לסרס אחד מכל המינים לא אדם ולא בהמה ולא עוף שנאמר (ויקרא כב כד) ובארצכם לא תעשו. אחר שזכר הכתוב ומעוך וכתות ונתוק וכרות שהוא נאמר על כלי התשמיש, אמר ובארצכם לא תעשו ובא הפרוש עליו (חגיגה יד, ב) כל שבארצכם לא תעשו. כלומר, לא יעשה זאת בישראל, או פרושו מכל מין שבארצכם לא תעשו, וכל שבארצנו, יכלל האדם והבהמה וכל בעלי החיים. ואין ענין הכתוב לומר שלא יהא אסור הסרוס

אלא בארץ, ובפרוש אמרו זכרונם לברכה בשבת פרק שמנה שרצים (קי, ב) תניא, מניין לסרוס באדם שהוא אסור? תלמוד לומר ובארצכם לא תעשו בכם לא תעשו.

משרשי המצוה. לפי שהשם ברוך הוא ברא עולמו בתכלית השלמות, לא חסר ולא יתר בו דבר מכל הראוי להיות בו לשלמותו, והיה מרצונו לברך בעלי החיים להיותם פרים ורבים, וגם צוה את הזכרים ממין האדם על זה למען יעמדו, שאם לא כן, יהיה המין כלה, אחר שהמות מכלה בהם, ועל כן המפסיד כלי הזרע, מראה בנפשו כמי שהוא קץ במעשה הבורא, ורוצה בהשחתת עולמו הטוב.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"מ צ, ב) שאפילו לומר לגוי לסרס בהמה של ישראל אסור, אבל אם לקחה הגוי מעצמו וסרס אותה מתר ללקחה מידו ולאכל אותה, ואם הערים הישראל כגון שאמר דברים בפני הגוי מראים

חפצו בכר וכיוצא בענינים אלה כמו שעושי המערימין הפחותין קונסין אותו שיוציאנה מתחת ידו וימכרנה לישראל אחר, ואפילו לבנו הגדול התירו זכרונם לברכה למכרה, שלא גזרו אלא שתצא מתחת ידו וימכרנה לישראל אחר אבל לבנו קטן אינו מוכרה ולא נותנה.

ומה שאמרו (שבת קיא, ב) גם כן שהמסרס אחר המסרס חייב, וכדאמר רבי חיא בר אבין אמר רבי יוחנן הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב שנאמר (ויקרא ו י) לא תאפה חמץ. ולא תעשה חמץ (שם ב יא) במסרס אחר מסרס שהוא חייב, שנאמר ומעוך וכתות ונתוק וכרות אם על כרות חייב, על נתוק לא כל שכך? אלא להביא נותק אחר כורת שהוא חייב כיצד? הרי שבא אחד וכרת הגיד, ובא אחר וכרת הביצים או נתקן חייב גם

האחרון, ובן אם בא אחד ומעך את הגיד, ובא אחר ונתקו כלם לוקין, ואף על פי שהאחרון אינו מסרס, שכבר מסרס הוא. ומה שאמרו זכרונם לברכה (שבת קיא א), שהמסרס את הנקבה, בין באדם בין בשאר מינין פטור. ומה

שאמרו (שם קי א), שהמשקה כוס של עקרין לאדם או לשאר בריות כדי לסרסן אסור, אבל אין לוקין על זה. וכן המושיב חברו במים או בשלג עד שיבטל ממנו כח אברי הזרע אינו לוקה, עד שיסרס ביד, אבל ראוי להכותו מכת מרדות. ואשה מתרת לשתות כוס של עקרין שמסרסין אותה שלא תלד, שהנשים אינן מצוות על פריה ורביה, כמו שכתבתי במצוה ראשונה שבספר. ויתר פרטיה מבארים במקומות במסכת שבת וביבמות [א"ה סי'

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות, שאסור גם להם לסרס הזכרים, אבל לא עצמן בכוס של עקריץ, כמו שאמרנו. והעובר עליה וסרס אחד מכל מיני בעלי חיים, בין אדם בין בהמה ועוף, בין טהורים בין טמאים לוקה.

רצב. שלא להקריב קרבן בעל מום מיד הנכרי.

שלא להקריב בעלי מומין מיד הגוים, שנאמר (ויקרא כב כה) ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה, שלא נאמר, אחר שהוא גוי נקריב בעדו בעל מום. והצרכה האזהרה בזה עליהם, לפי שכבר התירנו התורה לקבל מידם קרבנות תמימים, כמו שנאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם. ובא הפרוש על (מנחות עג, ב חולין יג, ב) "איש", לרבות הגוים שנודרים נדרים ונדבות, ומקבלין אותן מהם. משרשי המצוה. כבוד הבית, וכמו שכתבתי בלאו שלא ינתן מום בקדשים בסדר זה (מצוה רפז).

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (תמורה ז א) שכל מום מן המומין הפוסלין בקרבנותינו כגון השבעים ושלשה מומין הידועים פוסלין גם כן במה שנקבל מהם, ולא נאמר שלא יהיה מום בקרבנותם אלא מה שהם מחשבים אותו מום כמו מחסר אבר. וקצת יתר פרטיה, מפזרים במקומות מהתלמוד.

ונוהגת בכהנים בזמן שישראל שרויין על אדמתן, כי אז הוא זמן ההקרבה. וכהן שעבר על זה והקריב בעל מום, אף על פי שהוא מבן נכר לוקה.

רצג. מצות הקרבן שיהיה משמנה ימים ולמעלה.

שיהיה כל קרבן שנקריב מן הבהמה מבן שמנת ימים ומעלה, לא פחות מזה, וזאת היא מצות מחסר זמן בגופו, והמקרא המזהירנו בזה הוא שכתוב (ויקרא כב כז) שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה. ודברי התורה נוטריקון הם, ומורה הכתוב, שקדם לכן לא ירצה הקרבן, וזה וכיוצא בו יקראו זכרונם לברכה לאו הבא מכלל עשה עשה. ולפיכך אין לוקין עליו, וכמו שבארו זכרונם לברכה בחלין פרק אותו ואת בנו שאמרו שם (פ, ב) לענין מלקות הנח למחסר זמן שהכתוב נתקן לעשה.

משרשי המצוה. מה שהקדמנו בענין הקרבן על צד הפשט, כי בכח הפעלה, יתעורר האדם להכשיר מעשהו, ולכן נצטוו להיות פעלת הדברים שבהן הכשר המעשה שלמה בכל כחו. ומשלמות הקרבן, שיהיה מבן שמנת ימים והלאה כי קדם לכן, איננו ראוי לכל דבר ולא יחמד איש אותו לאכלה לסחורה ולתשורה.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (שם כב א), שתורים שלא הגיע זמנן שהן אסורין לקרבן כמו בהמה שלא הגיע זמנה, וכן בני יונה גדולים הרבה אסורים. והטעם בהם, שהגדלות בהן נחשב כמום, ודרך כלל אמרו חכמינו זכרונם לברכה במשנה (שם), בתורים ובני יונה, שתחלת הצהוב שבזה ושבזה, פסול, לפי שהוא גדלות ביונים וקטנות לתורים. ודרשו זכרונם לברכה בזה המקרא (שם לח, ב) כי יולד פרט ליוצא דפן, שפסול לקרבן, תחת אמו פרט ליתום, כלומר שנולד אחר שנשחטה אמו. ומן הדומה, שבכל זה אפשר לומר, שאין השלמות בהן כמו בנולדים כדרכו של עולם, וכבר כתבתי (מצוה רפו) כי החיוב להיות הקרבן בתכלית השלמות מכל צד. ויתר פרטיה מתבארים בספרא וסוף מסכת זבחים [פ"ג מ"ה איה"מ].

ונוהגת בזמן הבית בזכרי כהנה, כי להם מצות הקרבן ועל ידם יתקרבו, והם הזהירו מן הדומה בענין, אבל מכל מקום, ראיתי לרמב"ם זכרונם לברכה שכתב, וזה לשונו, וכן המקדיש מחסר זמן הרי זה כמקדיש בעל מום עובר, ואינו לוקה, כמו שבארנו, עד כאן. נראה מדבריו שהוא סובר, שחיוב מצוה זו אף על ישראל המקדיש אותו, וכיון שכן, יש לנו לומר לדעתו שחיוב מצוה זו בין בכהנים בין בישראלים ובזכרים ונקבות. והעובר על זה והקריב מחסר זמן או הקדישו לדעת הרמב"ם זכרונם לברכה בטל עשה, אבל אינו לוקה, לפי שהוא לאו הבא מכלל עשה, כמו שכתבנו.

רצד. שלא לשחט בהמה ובנה ביום אחד.

שלא נשחט בהמה ובנה ביום אחד, בין בקדשים בין בחלין, שנאמר (ויקרא כב כח) אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד.

משרשי המצוה. שיתן האדם אל לבו כי השגחת השם ברוך הוא על כל מיני בעלי חיים בכלל, ועם השגחתו עליהם יתקימו לעולם, כי השגחתו בדברים זהו קיומם, ועל כן לא יבטל מן המינין לגמרי כל ימי עולם, ואף על פי שהשגחתו על מין האדם בפרט, וכמו שכתבתי למעלה בסדר "אשה

כי תזריע" (מצוה קסט), לא כן מיני שאר בעלי חיים, אלא דרך כלל במין ישים השגחתו ברוך הוא, ועל כן נמנענו מלכלות האילן וענפיו ביחד, לרמוז זה. ועוד נוכל לומר בענין על צד הפשט כמו כן, שהוא לקבע בנפשותינו מדת החמלה ולהרחיק מדת האכזריות שהיא מדה רעה, ולכן אף על פי שהתיר לנו האל מיני בעלי חיים למחיתנו, צונו לבל נהרג אתו ואת בנו ביום אחד, ולקבע בנפשנו מדת החמלה.

דיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (חולין פב, א) שאין חלוק בין אותו ואת בנו, או בנו תחלה ואחר כך האם, ומה שאמרו (שם פג, א). דבארבעה פרקים בשנה, המוכר בהמה לחברו צריך להודיעו, אמה מכרתי לשחט, לפי שבארבעה זמנים אלו, כל הקונים מן הסתם לשחטן לשעה קונים, ואלו הן ערב יום טוב האחרון של חג וערב יום טוב הראשון של פסח, וערב עצרת, וערב ראש השנה, וכדברי רבי יוסי הגלילי, אף בערב יום הכפורים בגליל. והא דתנן צריך להודיעו דוקא המוכר צריך להודיע הדבר, אבל הלוקח אינו צריך לשאל משום דספק ספיקא הוא עליו שמא אין לה אם, ואם יש לה שמא לא מכרה לשחט. ומה שאמרו (שם פב א) דשנים שלקחו פרה ובנה, שזה שלקח ראשון ישחט ראשון, ואם קדם השני ושחט שלא כדין אסור הראשון לשחט. ודין השוחט פרה ושני בניה או שני בניה ואחר כך היא, וכן היא ובתה ובת בתה. ומתר לשחט האם עם בת בתה, שלא אסר הכתוב אלא אותו ואת בנו.

ומה שאמרו שאם שחט האם ובת בתה ואחר כך הבת שאין סופג אלא ארבעים, ואף על פי שבשחיטת בת זו עובר שני לאוין משום אותו ואת בנו, ובנו ואותו, מכל מקום חד מעשה הוא. ומה שאמרו זכרונם לברכה, (שם עח, ב) שאסור אתו ואת בנו אינו נוהג אלא בנקבות, שאמרו בפרוש בנו, מי שבנו כרוך אחריו דהינו הנקבה. ומכל מקום הכי אסיקנא בחלין (עט א) עם הפרושים הטובים, שאם נתברר לנו הדבר שהוא אביו ודאי, שאין שוחטין אותו עם בנו ביום אחד, משום דפסקינן שם הלכה כרבי יהודה. ורבי יהודה לפי הנשמע מדבריו ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב אם לא, מדקאמר לענין כלאים בפרדות אין מרביעיין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה, ואי הוה סבירא ליה דאין חוששין ודאי לזרע האב לא היה אומר כן, אלא הכי הוה ליה למימר, אין מרביעיין עליה אלא מינה, מצד אם, אלא ודאי לרבי יהודה ספוקי מספקא ליה, וכי קאמר אין חוששין לזרע האב, כונתו לומר שלא נחוש לזרע האב להקל בדבר, אבל להחמיר, ודאי נחוש לזרע האב. ובכל

מקום שיהיה חמרא כשנאמר שלא נחוש, אז נאמר שאין חוששין לו, דכיון דספוקי מספקא ליה אזלינן לחמרא בכל מקום. ולפי זה, היכא שאנו יודעין ודאי הזכר נחוש לו בענין אותו ואת בנו. ויתר פרטיה, בחלין פרק שמיני [י"ד סי' ט"ז].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר על זה ושחט אותו ואת בנו ביום אחד או בנו ואותו חייב מלקות.

רצה. שלא לעשות דבר שיתחלל בו שם שמים בין בני אדם.

שנמנענו מחלול השם יתברך והוא הפך קדוש השם שנצטוינו בו כמו שכתוב במצוה שאחר זה כמו שנאמר (ויקרא כב לב) ולא תחללו את שם קדשי. וכתב המעתיק בשם הרמב"ם זכדונו לברכה (בסהמ"צ ל"ת סג) והעון הזה יחלק לשלשה חלקים השנים על הכלל, והאחד על הפרט. והחלק האחד הכללי שכל מי שיבקש ממנו לעבר על מצוה מן המצות בשעת השמד והיה האונס מתכוון להעביר, בין מצות קלות בין חמורות, או מי שיבקש ממנו לעבר על עבודה זרה גלוי עריות או שפיכות דמים ואפילו שלא בשעת השמד צרה והוא חייב שימסר נפשו ויהרג ואל יעבר, ואם עבר ולא נהרג כבר חלל את השם ברבים, ועבר על אמרו ולא תחללו את שם קדשי וחטאו עצום מאד, אמנם אינו לוקה, בעבור שהוא אנוס, לפי שאין לבית דין יכולת שיקימו גבול מלקות או הרג, אלא במזיד, ברצון, בעדים והתראה. ולשון ספרא (קדושים ד יג) בנותן מזרעו למולך ונתתי את פני באיש ההוא. אמרו זכרונם לברכה ההוא ולא אנוס, ולא שוגג, ולא מטעה. וכבר התבאר לך שעובר עבודה זרה באנס אינו חייב כרת, וכל שכן מיתת בית דין, ואמנם עבר על חלול השם.

והחלק השני הכללי, שיעשה האדם עברה, אין תאוה בה ולא ערבות, אבל בפעלתו יכוין להכעיס, וזהו כמו כן מחלל שם שמים וילקה, ולפיכך אמר ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך. שזה יראה הכעסה בזה הדבר ואין ערבות גשמי בזה. והחלק אשר על הפרט, שיעשה איש מפרסם בגמילות חסדים ומעשים טובים מעשה אחד שיראה לרבים שהוא עברה, וכגון המעשה ההוא אינו ראוי לכמו האיש החסיד ההוא שיעשהו, אף על פי שהוא מעשה התר חלל השם, והוא אמרם זכרונם לברכה (יומא פו, א) היכי דמי חלול השם? כגון אנא דשקילנא בשרא מבי טבחא, ולא יהיבנא דמי

לאלתר. רבי פלוני אומר כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפלין. וכבר נכפל לאו זה ואמר ולא תחלל את שם אלהיך אני יי עד כאן. שרש מצוה זו וקצת דיניה וכל עניניה אכתב כמנהגי במצות קדוש השם שבסמוך.

רצו. מצות קדוש השם.

שנצטוינו לקדש את השם. שנאמר (ויקרא כב לב) ונקדשתי בתוך בני ישראל. כלומר שנמסר נפשנו למות על קיום מצות הדת. וכבר בארו זכרונם לברכה מפי הקבלה ומן הכתובים באי זה ענין ובאיזו מצוה נצטוינו בזה, ואף על פי שכתוב בתורה וחי בהם, דמשמע ולא שימות בהם כבר קבלו הם, שלא נאמר מקרא זה בכל ענין ובכל עברה. ומפי הקבלה אנו חיינ בכל דברי התורה. ובפרוש אמרו זכרונם לברכה (סנהדרין עד, א), כי שלש מצות הם שחייב האדם שיהרג ואל יעבר בהם לעולם, והם עבודה זרה וכל אביזרהא. כלומר, כל ענין שלה, האסור לנו מכח הלאוין המיוחדין בה, וכמו שנפרש למטה בעזרת השם. וכן גלוי עריות וכל אביזרהא, ושפיכות דמים: שאם יאמרו לו לאדם עבד עבודה זרה או נהרגך יהרג ואל יעבדה, ואף על פי שלבו תמים באמונתו ביראת השם, אף על פי כן נצטוה שיהרג ואל יעשה המעשה הרע ההוא ולא יתן מקום אל המעביר לחשב שהוא כפר בשם, ולשון ספרא (אמור ח ו) על מנת כן הוצאתי אתכם מארץ מצרים, שתקדישו את שמי ברבים. וכמו כן בשתים שזכרנו, יהרג ואל יעבר, כמו שאמרנו.

שרש מצוה זו, ידוע כי האדם לא נברא רק לעבד בוראו ומי שאינו מוסר גופו על עבדת אדוניו איננו עבד טוב, והרי בני אדם ימסרו נפשותם על אדוניהם, קל וחמר על מצות מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (שם), שבאלו השלש עברות שזכרנו, חייב האדם למסר נפשו בכל ענין בין בשעת שמד או שלא בשעת שמד, ובין בפרהסיא או אפילו בצנעא, ובין שיתכוין הגוי להעבירו או אפילו להנאת עצמו, אבל בשאר עברות אמרו, דשלא בשעת שמד ובצנעא יעבר ואל יהרג, ואפילו יתכוון הגוי להעבירו, אבל בפרהסיא, כלומר, בפני עשרה מישראל אם להנאתו מתכוון המעביר יעבר ואל יהרג ואם להעבירו יהרג ואל יעבר, בשעת שמד, אפילו בצנעא ואפילו להנאתו ואפילו על מצוה קלה יהרג ואל יעבר, ומצוה קלה היא כעין מה שאמרו

זכרונם לברכה (שם) אפילו אערקתא דמסאנא כלומר, שלא יעשה
הישראל צורת מנעלו כמו הגוים העובדים עבודה זרה, שלא ידמה להיות
עובד עבודה זרה כהם, וזה שאמרנו אביזרהא דעבודה זרה, הענין הוא
לומר, כל מה שנאסר לנו מכל לאו המיוחד בעבודה זרה, וכעין מה שאמרו
בפסח ראשון זכרונם לברכה (פסחים כה, א) בכל מתרפאין במקום סכנה,
חוץ מעצי אשרה, ואמרו עלה בירושלמי (שבת פי"ד ה"ד) לא סוף דבר
בשאמר לו רופא הבא לי עלין של אשרה פלונית, דמחזי כמאן דמודה בה,
אלא אפילו אמר לו, הבא לי עלין של אילן פלוני סתם, והלך ולא מצא
אלא של אשרה יהרג ואל יעבר. ואף על גב דהשתא כי מתסי בעצי אשרה
לאו עבודה זרה ממש היא, דהא לא פלח לה, אלא מכל מקום דמתהני
מנה ואיכא במלתא לאו דלא ידבק בידך מאומה מן החרם (דברים יג יח),
דהוא לאו המיוחד בעבודה זרה. אבל אסורין טובא דאיכא בעבודה זרה
דילפינן בהו מלאו דלפני עור לא תתן מכשול. ליתנהו בכלל אביזרהא
דעבודה זרה להרג עליהם, כיון דלאו דלפני עור אינו מיוחד בעבודה זרה
ממש, דבכלהו מצות נמי איתיה.

אחר שכתבתי זה מצאתי במקצת מחדושי מורי ישמרו אל שכתב כי
בירושלמי דעבודה זרה (פ"ב ה"ב) משמע, דכל שאמר לו הרופא עליו
סתם יעבר ואל יהרג.

וענין שפיכות דמים, למדו הענין זכרונם לברכה (סנהדרין שם) מדרך
הסברא ואמרו על דרך משל מאי חזית דדמא דידך סומק טפי, דלמא דמא
דהוא גברא סומק טפי, כלומר, הנרצח יהיה ראוי לעשות יותר מצות
מאותו שהרגו, ועל כן אינו בדין שיהרג שום אדם לחברו, ואפילו יהרג הוא
על זה. ועוד אמרו זכרונם לברכה (ירושלמי תרומות פ"ח ה"ד), שאפילו היו
כמה אלפים ישראלים ואמרו להם אנסים תנו לנו אחד מכם, ואם לאו,
נהרג כלכם יהרגו כלם, ואל ימסרו נפש אחת מישראל. ודוקא כשאמרו
להם אחד סתם, אבל יחדוהו להם בפרוש, שאמרו תנו לנו פלוני ואם לאו
נהרג כלכם רשאיין לתנו, כענין הידוע בשבע בן בכרי, וכך הדין בנשים
שאמרו להן גוים תנו לנו אחת מכם וכו' כדאיתא במסכת תרומות פרק
שמיני (מי"ב).

וענין עריות שנהרגין עליהם למדו אותן חכמים זכרונם לברכה (סנהדרין
שם) לפי שהקשה נערה מארסה לרוצח, מה רוצח יהרג ואל יעבר כמו
שאמרנו כן נערה מארסה, יהרג אדם ולא יבעל אותה, כי התורה לא
תמשל משלים חנם, רק ללמד ענין. ועוד יש להם בזה סמך מן הקבלה,

שהיא חומת ברזל לכל דבריהם. וכתבו הראשונים דלא אמרינן יהרג ואל יעבד לעולם, אלא לעבר עברה, אבל להבטל ממצוה יעבר ואל יהרג ואל יעשה המצוה, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין שם) באסתר קרקע עולם היתה, כלומר, והוא כעין שב ואל תעשה, שהרי האשה על כרחא נבעלת, ואפילו סיעה האשה בתשמיש לאחר שהלבישה היצר לא תתחייב בכך, שאין אנס גדול ממנו. ומה שמצינו מעשים לחסידים הראשונים שנהרגין אפילו על בטול מצוה, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה (מכילתא שמות כו) מה לך יוצא לסקל? על שמלתי את בני, מה לך יוצא לצלב? על שנטלתי את הלולב, מדת חסידות עשו הם וראו שהדור היה צריך לכך, והיו חכמים גדולים ראויין לכך להורות על זה, שאלמלא כן שהיו גדולים וחכמים, לא היו רשאים למסר נפשם למות, שלא לכל אדם יש רשות להרג במה שלא חיבוננו זכרונם לברכה להרג עליו, ולא עוד, אלא שמתחייב בנפשו (רמב"ם יסודי התורה ה ד).

ועוד ראיתי בענין מצוה זו בספרי מורי ישמרו אל, שבכל אשה שקדושין תופסין בה, כגון אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר, שאינן בכלל עריות להרג עליהן, אבל מכל מקום להורות לשום אדם לבוא על אשה ואפילו פנויה אין מורין, אלא ימות מחליו אם העלה לבו טינא ואל תבעל לו ולא יספר עמה וכו', בסנהדרין פרק בן סורר (עה א) ובספר מדע (שם ט), ויתר פרטיה מבארים בפ"ח מסנהדרין ובפסחים ויומא ובמקומות אחרים [י"ד סי' קנז].

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליהם ולא קדש השם במקום שחייב לקדשו בטל עשה זה, מלבד שעבר על לאו דלא תחללו את שם קדשי. וכמו שכתבנו למעלה בסמוך (מצוה רצה). ועון חלול השם גדול וחמור עד מאד, עד שאמרו זכרונם לברכה, שאין כח בתשובה ויום הכפורים ויסורין לכפר, אלא במיתה, דאיתא בפרק אחרון מיומא (פו, א).

רצו. מצות שביתה ביום ראשון של פסח.

לשבת ביום ראשון של פסח, שנאמר בו (ויקרא כג ז) ביום הראשון מקרא קדש, ובכל מה שנאמר בתורה מקרא קדש פרשו זכרונם לברכה (ספרא יב ד) קדשהו. וענין קדשתו הוא שלא נעשה בו מלאכה אלא מה שהוא מיחד באכילה, כמו שבאר הכתוב (שמות יב טז) אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. והראיה ששביתה יום טוב נחשבת עשה, אמרם זכרונם

לברכה (שבת כה, א): האי שבתון עשה הוא, ולמדנו מעתה שבכל מקום שנאמר בתורה שבתון גבי יום טוב הוא עשה, וכבר בא הרבה בתלמוד גם כן יום טוב עשה ולא תעשה.

משרשי המצוה. כדי שנחשב בענין המועד בנס שנעשה לנו בו, ונהלל ונפאר במחשבתנו מה שצונו ברוך הוא עליו ועשה לנו נסים בזמן ההוא, ואם יהיה האדם טרוד במלאכתו, לא יהיה לו פנאי לחשב בשום דבר. ועוד נאריך בשרשה ובדיניה בלאו דאסור מלאכה ביום טוב שבסדר זה (מצוה רחצ) בעזרת השם.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר על זה ועשה מלאכה שלא לצורך אכל נפש בטל עשה זה, מלבד שעבר על לא תעשה, כמו שנכתב במקומו. דיני המצוה. מתבארים ביום טוב [הלכ' יו"ט פי"א].

רחצ. שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של פסח.

שלא נעשה מלאכה ביום ראשון של חג הפסח שהוא יום חמשה עשר בניסן. שנאמר (ויקרא כב ז) ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו. וכבר הזהיר על זה הכתוב בסדר בא אל פרעה בצווי חג הפסח, שנאמר שם (שמות יב טז) כל מלאכה לא יעשה בהם. וזה המקרא הביא הרמב"ם זכרונו לברכה (בסהמ"צ ל"ת שכג) במנינו. אבל אני כתבתי זה האחר, כדי שיהיו המועדות סדורים בסדר אחד, והכל עולה לענין אחד.

ואמר הכתוב כאן מלאכת עבודה ולא אמר כל מלאכה לפי שצרכי אכל נפש התרו לעשות ביום טוב, כמו שבא בכתוב במקום אחר (שמות יב טז) אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. וזהו פרוש מלאכת עבודה, כלומר מלאכה שאינה לצורך אכל נפש, כענין שנאמר ובכל עבודה בשדה (שמות א יד). וכן "קין היה עבד אדמה" (בראשית ד ב), "מלך לשדה נעבד" (קהלת ה ח), "עבד אדמתו" (משלי יב יא), אבל המלאכה שהיא לאכל נפש כמו הבשול וכיוצא בו מלאכת הנאה היא, לא מלאכת עבודה, כן פרש הרמב"ם זכרונו לברכה (ויקרא שם). וכתב עוד שזה הפרוש מתבאר בתורה כי בחג המצות שאמר תחלה כל מלאכה לא יעשה בהם בסדר בא אל פרעה, הצרך לפרש אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, ובשאר כל ימים טובים, יקצר, ויאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו, לאסר

כל מלאכה שאיננה אכל נפש ולהודיע שאכל נפש מתר בהן, ולא יאמר הכתוב לעולם באחד מכל שאר ימים טובים כל מלאכה ולא יפרש בהן התר אכל נפש, כי מלאכת עבודה ילמד על זה. אבל בפרשת כל הבכור בחג המצות אמר (דברים טז ח) וביום השביעי עצרת ליי אלהיך לא תעשה מלאכה. והטעם מפני שכבר התיר בו בחג זה בפרוש אכל נפש בסדר בא אל פרעה, ואחר כך בסדר זה הזכיר מלאכת עבודה דמשמע בו גם כן התר אכל נפש, ולפיכך כשחזר והזכירו פעם אחרת בפרשת כל הבכור לא הצרך לומר בו עוד באור, והזכיר מלאכה סתם, וסמך על הידוע. ומכל מקום, לא אמר כל מלאכה כמו בשבת ויום הכפורים, אבל אמר מלאכה כלומר, המלאכה אשר הזהרתיך עליה.

משרשי המצוה. כדי שיזכרו הנסים הגדולים שעשה השם יתברך להם ולאבותיהם וידברו במ ויודעו לבניהם ולבני בניהם, כי מתוך השביתה מעסקי העולם, יהיו פנויים לעסק בזה, שאלו היו מתרין במלאכה, ואפילו במלאכה קלה, היה כל אחד ואחד פונה לעסקו, וכבוד הרגל ישכח מפי עוללים גם מפי הגדולים. ועוד יש תועלות רבות בשביתה, שמתקבצין כל העם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לשמוע דברי ספר, וראשי העם ידריכום וילמדום דעת. וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה (מגילה לב, א) משה תקן להם לישראל שיהיו דורשין בהלכות הפסח בפסח, והלכות עצרת בעצרת [והלכות חג בחג].

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (ביצה כח, ב), שאף על פי שהתיר הכתוב המלאכות לצרך אכל נפש, דוקא הדברים שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב כגון לישה, שחיטה, אפיה, בשול, שכל אלו המלאכות נפסלות קצת בשהיתן. וכמו כן מזה הטעם התירו לדון סממנים ביום טוב משום דמפיגי טעמיהו, בשהיה, אחר שהן נדוכין, אבל המלאכות שאפשר לעשותן מערב יום טוב ואינן מקבלות בזה שום הפסד, כגון קצירה, דישה. ברירה, טחינה, רקידה, וכיוצא בהן, אסור לעשותן ביום טוב, ואינן בכלל צרכי אכל נפש כלל, ולוקין עליהם כחרישה בשדה שהיא מלאכת עבודה באמת. ועוד בארו המפרשים האחרונים ענין זה ואמרו כן, דלא נקרא צרך אכל נפש, אלא מה שנעשה ליומו. כלומר לזמן מועט כמו בשול ואפיה וכיוצא בזה, כמו שאמרנו. וכן מה שדעתו של אדם סומכת בו להכינו לשעתו, לאפוקי צידה שאין דעתו של אדם עליה, דשמא לא תזדמן לו צידה היום. ועוד אמרו, דכי שרינן אכל נפש במה שנעשה לשעתו, כמו שאמרנו דוקא כשאדם משתמש בגופה של מלאכה, אבל אם

משתמש בסלוקה של מלאכה אסור. וזהו שאסרו זכרונם לברכה (שם כב, א) לכבות הבקעת, אף על פי שדעתו לכבותה כדי שלא תתעשן הקדרה. ולענין צלית בשר על הגחלים דהינו, בשרא אגמרי הנזכר בגמרא (שם כג, א), אף על פי שהאש מתכבה בלחות הבשר אין זה נקרא משתמש בסלוקה של מלאכה, כי צרך הצליה לעשותה כן ומשתמש בגופה של מלאכה הוא ושרי,

וכן מה שאמרו זכרונם לברכה (שם יב, א), שאין בכלל התר צרכי אכל נפש דוקא מה שהוא אכילה ושתייה לבד, אלא אף כל דבר הצריך לו לאדם בו ביום, שהוא דבר מצוה, כגון קטן למולו, ולולב לצאת בו, וכן ספר תורה לקרות בו, דכל יומא ויומא זמן תורה הוא, ובין שאינו דבר מצוה אלא צרכי הגוף לבו ביום, כגון רחיצת רגלים במים חמין שהוחמו ביום טוב או לעשות מדורה להתחמם בה, כל דברים אלו מתריין, ובכלל התר דאכל נפש נינהו. כן פרשו הדבר חכמינו זכרונם לברכה (רמב"ם הל' יום טוב א טז).

ומיהו דוקא דברים השויים בכל גוף אדם הוא שנתיר ונאמר שהוא בכלל התר זה של אכל נפש, כגון רחיצת רגלים, דכלי עלמא רחצי הכי לפעמים, אבל מה שאינו שוה לכל אדם, כגון מגמר דלאו כלי עלמא מגמרי כדאמרינן בכתבות (ז, א) ודאי אסור הוא וכל כיוצא בזה. ודוקא בענינים אלו בעינן שיהיה הענין שוה בכל אדם, אבל לענין אכלין, אפילו מאכל שאין דרך לעשותו אלא המלכים והשרים הגדולים, מתר לעשות אותו כל אדם, דמכל מקום, עקד אכילה, דבר השוה בכל נפש היא. וכן מה שאמרו (ביצה ב, ב) באסור הכנה, דאין יום טוב מכין לשבת, ולא שבת מכין ליום טוב, ולא משתכחא אסור הכנה מדאורייתא לדעתי כי מעינת שפיר בדברי הגמרא כי אם בביצה בלבד, ועקר אסורה הוא בשנולדה ביום טוב שלאחר שבת או בשבת שלאחר יום טוב, בהכי מתוקמא הכנה דרבה בביצה, ובהכי אסירא אסורא דאורייתא ולא בענין אחר, דהא אסרינן לה כשנולדה בשבת ליום טוב שלאחריו, או שנולדה ביום טוב לשבת שאחריו, וכן בשנולדה ביום טוב עצמו מדרבנן הוא אסורא, והכל משום גזרה דנולדה ביום טוב שלאחר שבת כדאמרן. ויאריך הענין אם באתי לכתבו בבאור רחב ובמקומו בריש ביצה (שם) הארכתי בו כאשר למדוני רבותי, ישמרם אלי.

ודין מכשירי אכל נפש שאסור לעשותן, משום דכתיב (שמות יב טז) הוא לבדו ולא מכשירי, ודין זימון הגוים (שם כא, ב) ביום טוב שאסור, דכתיב

לכם ולא לגוים, וכן אין אופיין שום דבר לכלבים, דכתיב לכם ולא לכלבים, ומה שאמרו זכרונם לברכה (שם ד, ב), בשני ימים של גליות דביצה שנולדה בזה מתרת בזה, ומה שנתלש מן הקרקע בזה דמתרת בזה, דשתי קדשות הן, ומה שאינו כן בשני ימים טובים של ראש השנה. ויתר פרטיה רבים יתבארו כלן בארכה במסכת הבנויה על זה והיא מסכת יום טוב [א"ח סימן תצה].
ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר על זה ועשה מלאכה ממלאכות האסורות ביום טוב במזיד חייב מלקות.

רצט. מצות קרבן מוסף כל שבעת ימי הפסח.

להקריב קרבן מוסף בכל שבעת ימי הפסח, שנאמר (ויקרא כג ח) והקרבתם אשה ליי שבעת ימים. והוא כקרבן ראש חדש, שני פרים ואיל אחד ושבעה כבשים הכל עולות, וכמו שכתוב בפרוש על כלן בסדר פנחס (במדבר כח יט) אשה עלה ומשפט העולה כבר פרשתיו למעלה (מצוה קטו) [ושעיר אחד לחטאת והיא נאכלת].

משרשי המצוה. כענין מה שכתבנו למעלה בענין הקרבן, כי האדם נפעל כפי מעשהו, כי מהיותו בעל חמר, אין מחשבתו נדבקת כי אם על ידי המעשה. ומזה השרש צונו ברוך הוא לעשות פעלה מיחדת לשם היום למען נתפעל מתוך כך לתת את לבנו לגדל היום וקדשתו והנסים והטובות שגמלנו האל ברוך הוא באותו הזמן.

דיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה בפרק רביעי ממנחות (מט, א) דתמידין אינן מעכבין את המוספין ולא המוספין מעכבין זה את זה. וכן מה שאמרו זכרונם לברכה (שם מד, ב) הפרים והאילים והכבשים אינם מעכבים זה את זה. הפר והאיל והכבשים אינם מעכבים את הלחם. כלומר, מנחת הסלת שזהו הלחם ולא הלחם מעכב את הכבשים, דברי רבי עקיבא. אמר רבי שמעון בן נסס לא כי אלא הכבשים מעכבין את הלחם, והלחם אינו מעכב את הכבשים, שכן מצינו, שכשהיו ישראל במדבר ארבעים שנה קרבו כבשים בלא לחם, אף כאן יקרבו כבשים בלא לחם, אמר רבי שמעון הלכה כדברי בן נסס, אבל אין הטעם כדבריו, שכל האמור בחמש הפקודים, כלומר בספר במדבר סיני קרבו במדבר, והאמור בתורת כהנים, כלומר בספר ויקרא לא קרבו במדבר, משבאו לארץ קרבו אלו ואלו. ומפני מה אני אומר יקרבו כבשים בלא לחם? שהכבשים מתירין

את עצמן, ולחם בלא כבשים אין לו מי שיתירנו. וכן מה שאמרו שם פרק תשיעי (פט, א) מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים. ועוד אמרו שם (פז, ב) גם כן שבע מדות של לח היו במקדש הין וחצי הין וכו' רבי אליעזר ברבי צדוק אומר שנתות היו בהין, עד כאן לפי, עד כאן לאיל ועד כאן לכבש. ויתר פרטיה מבארים שם ובמקומות מקדשים [הלכות תמידין פ"ד].

ונוהגת בזמן הבית בזכרי כהנה. ואם עברו הכהנים על זה ולא הקריבו את קרבן מוסף במועדו בטלו עשה זה וחטאם ישאו, ובני ישראל נקיים, כי עליהם מוטל חיוב הקרבנות ביותר. ואם אולי הרגישו ישראל בדבר גם עליהם יהיה הפשע, כי כל ענין הבית הקדוש וכל שכן תמידין ומוספין על הצבור ועל כלן הוא מוטל.

5.3 . פרקי אבות

מסכת אבות הנקראת גם פרקי אבות היא המסכת התשיעית בסדר נזיקין, שהוא הסדר הרביעי מבין ששת סדרי המשנה..

מסכת אבות נאמרת בשבתות מפסח ועד סוכות לאחר תפילת מנחה.

יש בה חמישה פרקים, ובסופה נספחה ברייתא 'קנין תורה', העוסקת בשבח התורה, והיא הפרק השישי של פרקי אבות. המשנה עוסקת בענייני מוסר, דעות, דרך ארץ ומדות טובות שמסרו לנו ה"אבות", ולכן היא נקראת מסכת אבות.

בגמרא אמר רבא: האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דאבות (ב"ק ל').

המנהג לומר פרקי אבות בשבתות הקיץ

מפני ערכם הרב של פרקי אבות בענייני מוסר ומדות, נהגו בתפוצות ישראל לומר פרקים אלה בשבתות שבין פסח לסוכות, כדי לצרף בהן את הבריות. זאת במקום ברכי נפשי שאומרים בשבתות החורף. מנהג זה קדום, ונזכר בזמן הגאונים.

רב עמרם גאון מביא "מנהג בית רבנו בבבל שאחר תפלת מנחה בשבת שוניין אבות וקנין תורה וכו' ואח"כ ממסכת דרך ארץ זוטא (סדור רע"ג דף ל').

והכי אמר רב שר שלום גאון, בשבת במנחה מותר להתעסק בתלמוד (לא כמו הסוברים שאסור מפני אבלות של משה שנפטר אז). ולא עוד אלא שמנהג בבית רבנו בבבל, שאחר תפלת המנחה בשבת שוניין אבות, וברייתא קנין תורה (סדור רש"י סי' תקט"ז).

מתחילים לומר פרקי אבות במנחה בשבת ראשונה שאחר הפסח. בכל שבת אומרים פרק אחד, ולאחר שסיימו חוזרים שוב ושוב עד סוף הקיץ. מהרי"ל הנהיג שלא לומר פרק בשבת שבועות, ואומר בשבת שלאחריו ג' פרקים (מנהגי מהרי"ל ברכת העומר בהגה).

כתב הכלבו (סי' מ'):

מנהג בכל ארץ אשכנז לומר פרקי אבות בקיץ ובחורף.

מנהג הספרדים שאומרים אותו משבת 'וישמע יתרו' עד שבת 'מסעי', וסימן: משה קבל תורה עד משנה תורה. והכל לפי המנהג, וכל פעם ופעם אומרים קודם הפרק 'כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב' כדי לפייס דעת עמי הארץ.

מנהג אלג'יר, שאחר הפסח, בסוף חזרת הש"ץ במנחה של שבת, עומד הש"ץ על התיבה וקורא פרק אחד מפרקי אבות, וכך הוא עושה בכל שבת עד חג השבועות. אחר הפרק יאמרו הקהל אין כאלהינו בקול נעים וקדיש דרבנן (מנהגי ק"ק אלג'יר עמוד קל"ב).

מנהגנו לומר הפרקים משבת של אחר הפסח עד ראש השנה, בכל שבת פרק אחד. בשבת שובה אין אומרים פרקים, שעיקר התיקון היה שיתעמקו בתורה, וישמעו דברי מוסר ותוכחה ביום הפנוי, ובשבת זו דורש הרב דרשת שבת תשובה (לבוש סי' תר"ג). אומרים בתחילה 'כל ישראל',

ואחר לימוד הפרק 'ר' חנניה בן עקשיה' מסוף מסכת מכות, כי יש בזה סיום טוב, ומפני שהוא דבר אגדה ויכולים לומר אחריו קדיש דרבנן.

כאשר פסח חל ביום שבת, מסתיים הפסח בארץ ישראל ביום שישי, ושבת בארץ היא אסרו חג, ואילו בחו"ל שבת היא יום טוב אחרון של פסח. במקרה כזה יש כמה אפשרויות לגבי אמירת פרקי אבות:

א. להתחיל את קריאת פרקי אבות בשבת השניה שאחר הפסח בארץ ישראל, כדי להשוות את הקריאה בארץ ישראל לחו"ל. אם לא כן, במשך כל השנה יהיה הפרש של פרק אחד בין ארץ ישראל לחו"ל. [זהו מנהג חב"ד, שניתן לקרוא עליו במקור זה:

[http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req"15836"pgnum"35](http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req)

[7

ב. מתחילים לקרוא פרקי אבות בשבת אסרו חג בארץ ישראל, ובשבת השביעית, הנוספת לבני ארץ ישראל, אין קוראים פרקי אבות אלא פרק ממסכת דרך ארץ זוטא, ובכך משווים את קריאת פרקי אבות בארץ ובחו"ל. [מנהגות המוסתערבים, מובאים בספר התודעה]

ג. גם בחו"ל יאמרו את הפרק הראשון של פרקי אבות בשבת כ"ב ניסן, ובשבת השביעית שבין פסח לעצרת ייאמרו פרק ממסכת דרך ארץ זוטא. [שם].

השבת אנו קוראים את פרק ב' והוא מובא להלן בשלמותו ואחריו הבאנו את פירושו של הרב אורי שרקי לפרק זה.

מסכת אבות פרק ד'

לפני לימוד המשניות נוהגים לומר את משנה א' ממסכת סנהדרין פרק י' :
כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) וְעַמְּךָ כָּל־יְצִדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִטְּעֵי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפָאֵר. (סנהדרין י', א')

משניות מסכת אבות פרק ד'

(א)

בן זומא אומר:

- איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר: (תהלים קיט, צט) מכל מלמד השכלתי כי עדותיך שיחה לי.
- איזהו גבור? הכובש את יצרו, שנאמר: (משלי טז, לב) טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר.
- איזהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר: (תהלים קכח, ב) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך, בעולם הזה. וטוב לך, לעולם הבא.
- איזהו מכבד? המכבד את הבריות, שנאמר: (ש"א ב, ל) כי מכבדי אכבד ובזי יקלו:

(ב)

בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה (בבבמורה), ובורח מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה, מצוה. ושכר עברה, עברה:

(ג)

הוא היה אומר, אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום:

(ד)

רבי לויטס איש יבנה אומר, מאד מאד הוי שפל רוח, שתקנות אנוש רמה. רבי יוחנן בן ברוקא אומר, כל המחלל שם שמים בסתר, נפרעין ממנו בגלוי. אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם:

(ה)

רבי ישמעאל (בנו) אומר, הלומד תורה על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמוד וללמד.

והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

רבי צדוק אומר, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדם לחפור בהם. וכך היה הלל אומר, ודאשתמש בתגא, חלף.

הא למדת, כל הנהנה מדברי תורה, נוטל חייו מן העולם:

(ו)

רבי יוסי אומר, כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות. וכל המחלל את התורה, גופו מחלל על הבריות:

(ז)

רבי ישמעאל בנו אומר, החושף עצמו מן הדין, פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא.

והגס לבו בהוראה, שוטה רשע וגס רוח:

(ח)

הוא היה אומר, אל תהי דן יחידי, שאין דן יחידי אלא אחד.

ואל תאמר קבלו דעתי, שהן רשאים ולא אתה:

(ט)

רבי יונתן אומר, כל המקים את התורה מעני, סופו לקימה מעשר. וכל המבטל את התורה מעשר, סופו לבטלה מעני:

(י)

רבי מאיר אומר, הוי ממעט בעסק, ועסוק בתורה. והוי שפל רוח בפני כל אדם.

ואם בטלת מן התורה, יש לך בטלים הרבה בנגדך.

ואם עמלת בתורה, יש (לו) שכר הרבה לתן לך:

(יא)

רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד.
והעובר עברה אחת, קונה לו קטיגור אחד.

תשובה ומעשים טובים, בתרים בפני הפרענות.

רבי יוחנן הסנדלר אומר, כל כניסיה שהיא לשם שמים,
סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים:

(יב)

רבי אלעזר בן שמוע אומר, יהי כבוד תלמידך חביב עליך בשלך,
וכבוד חברך כמורא רבך,
ומורא רבך כמורא שמים:

(יג)

רבי יהודה אומר, הוי זהיר בתלמוד, ששגגת תלמוד עולה זדון.

רבי שמעון אומר, שלשה בתרים הם,
בתר תורה
וכתר כהנה
וכתר מלכות,
וכתר שם טוב עולה על גביהן:

(יד)

רבי נהוראי אומר, הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבוא אחריך,
שחברריך יקיימנה בידך.

ואל בינתך אל תשען:

(טו)

רבי ינאי אומר, אין בידינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים.
רבי מתאי בן חרש אומר, הוי מקדים בשלום כל אדם.

וחוי זנב לאריות, ואל תהי ראש לשועלים:

(טז)

רבי יעקב אומר, העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא.
התקן עצמך בפרוזדור, כדי שתכנס לטרקלין:

(יז)

הוא היה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי
העולם הבא.
ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

(יח)

רבי שמעון בן אלעזר אומר, אל תרצה את חברך בשעת כעסו,
ואל תנחמנו בשעה שמתו מטל לפניו,
ואל תשאל לו בשעת נדרו,
ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו:

(יט)

שמואל הקטן אומר, (משלי כד) בנפל אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך,
פן יראה יי ורע בעיניו והשיב מעליו אפו:

(כ)

אלישע בן אבויה אומר, הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על ניר
חדש.

והלומד זקן למה הוא דומה, לדיו כתובה על ניר מחוק.

רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבבלי אומר, הלומד מן הקטנים למה הוא
דומה, לאוכל ענבים קהות ושותה יין מגתו.
והלומד מן הזקנים למה הוא דומה, לאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן.

רבי אומר, אל תסתכל בקנקן, אלא במה שיש בו. יש קנקן חדש מלא ישן,
וישן שאפלו חדש אין בו:

(כא)

רבי אלעזר הקפר אומר, הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם:

(כב)

הוא היה אומר, הילודים למות,
והמתים להחיות,
והחיים לדון.

לידע להודיע ולהודע שהוא אל, הוא היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדין, הוא עד, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה ולא שכיחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד, שהכל שלו.

ודע שהכל לפי החשבון.

ואל יבטיחך יצרך שהשואל בית מנוס לך, שעל כרחך אתה נוצר,
(ועל כרחך אתה נולד),

ועל כרחך אתה חי,

ועל כרחך אתה מת,

ועל כרחך אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא:

מסיימים את לימוד המשניות במשנה ט"ז ממסכת מכות פרק ג'

רבי חנניא בן עקשיא אומר;

רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר;
(ישעיהו פרק מ"ב פסוק כ"א) ה' חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר: (מכות ג', ט"ז)

ביאור משניות מסכת אבות פרק ד'

חטיבה ו: הכבוד ושפלות הרוח

(א) בן זומא אומר: איזהו חכם? – הלומד מכל אדם שנאמר (תהלים קיט צט): "מכל מלמדי השכלתי, כי עדותיך שיחה לי".

השוו תמיד לב א.

החטיבות הבאות מתיחסות לתורה (חכם), לדין ולעושר.

שלוש התכונות הראשונות (חכם גיבור ועשיר) מוכרות מספרות חז"ל כתכונות המאפיינות נביאים, למשל, וראו ירמיה ט כב. אבל כל ארבע התכונות הן המומלצות ע"י סוקרטס כתכונות שיש לשאוף אליהן. לכן יש לראות את דברי בן זומא כהתכתבות עם הפילוסופיה היוונית.

איזהו גבור? הכובש את יצרו, שנאמר (משלי טז לב): "טוב ארך אפים מגבור, ומושל ברוחו מלוכד עיר". "איזהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר (תהלים קכח ב): "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך". "אשריך" – בעולם הזה, "וטוב לך" – לעולם הבא. איזהו מכובד? המכבד את הבריות, שנאמר (שמואל א ב ל): "כי מכבדי אכבד, ובזי יקלו".

הפרדוקסים במשנה

השוו לעיל ב, א. הסיבה שבגללה הורה רבי להזהר במצווה קלה היא שאין אתה יודע מתן שכרה. בן עזאי אומר ששכר מצוה – מצוה, ולכן אין לבוז לשום מצוה – אפילו קלה, אלא יש לרוץ אליה. במשנה ג הוא מרחיב רעיון זה.

לעניין "מצוה גוררת מצוה" ראו מדרש תנחומא כי תצא

(ב) בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה, ובורח מן העבירה.

שמצוה גוררת מצוה, ועבירה גוררת עבירה. ששכר מצוה – מצוה, ושכר

עבירה – עבירה

(ג) הוא היה אומר: אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום: המשנה הזו היא מפי חכמים מוקדמים יחסית, מתקופת יבנה. הפסוק שמצטט ר' לויטס בנוי מהרכבת פסוקים של איוב יד יט עם איוב כה ו. ר' יוחנן מזכיר את הפסוק שמואל ב יב יב, ומרחיב אותו גם למחלל את השם בשגגה, שהרי חילול השם הוא בעיני הבריות, ונמדד לפי התוצאה ולא לפי הכוונה, וראו גם מכילתא בא יג. אבל מבחינת הכפרה יש הבדל בין השוגג, שיכול להביא קרבן – לבין המזיד, שחייב כרת.

(ד) רבי לויטס איש יבנה אומר: מאד מאד הוי שפל רוח, שתקוות אנוש – רימה (בן סירא ז, יז) רבי יוחנן בן ברוקא אומר: כל המחלל שם שמים בסתר – נפרעין ממנו בגלוי. אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם:

חטיבה ו: מניעים ללימוד התורה

משנה ה מצביעה על סיבות פסולות ללימוד התורה, ומשנה ו – על הדרך הנכונה. ניכרת התייחסות לדברי בן זומא "איזהו חכם..." במשנה א.

(ה) רבי ישמעאל [בנו] אומר: הלומד תורה על מנת ללמד – מספיקין בידו ללמוד וללמד.

והלומד על מנת לעשות – מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. רבי צדוק אומר: אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדום לחפור בהם. וכך היה הלל אומר: "ודאשתמש בתגא – חלף" (לעיל א, יג). הא למדת: כל הנהנה מדברי תורה – נוטל חייו מן העולם: השוו למשנה א: הדרך לכבוד היא התורה, ולא לכבד את הבריות! המכבד את התורה וזוכה לכבוד – עליו להזהר שלא יעשה את דברי התורה עטרה להתגדל בה! חילול התורה דומה לחילול ה' שהופיע במשנה ד.

(ו) רבי יוסי אומר: כל המכבד את התורה – גופו מכובד על הבריות. ופל המחלל את התורה – גופו מחולל על הבריות:

חטיבה III: דין וגבורה

(ז) רבי ישמעאל בנו אומר: החושך עצמו מן הדין – פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא. והגס לבו בהוראה – שוטה רשע וגס רוח:

ר' ישמעאל עוסק בענייני הדין, ומבטא יראת הוראה. והשוו לעיל א, ח. הדיין המוצלח הוא הגיבור, הכובש את יצרו (משנה א) ואינו אומר "קבלו דעתי".

(ח) (הוא היה אומר:) אל תהי דן יחידי, שאין דן יחידי אלא אחד. ואל תאמר "קבלו דעתי", שהן רשאים ולא אתה:

חטיבות IV-V הן משל תלמידי ר' עקיבא.

חטיבה IV: העושר והשכר בעולם הזה

בתחילת המשנה המ' היא ציון מצב, כאילו כתוב "בעוני", "בעושר"; ובסופה היא ציון סיבה: בגלל העושר או בגלל העוני.

כאן מתיחסת המשנה למימרה "איזהו עשיר" במשנה א.

(ט) רבי יונתן אומר: כל המקיים את התורה מעוני – סופו לקיימה מעושר. וכל המבטל את התורה מעושר – סופו לבטלה מעוני: ראו ביאור על משנה זו בתניא חלק א ל.

וראו קהלת רבה ז: "איזהו תלמיד חכם? כל שהוא מבטל עסקיו מפני משנתו" לגבי שפלות הרוח – השוו לעיל משנה ד. כאן ההוראה באה בהקשר של לימוד התורה.

(י) רבי מאיר אומר: הוי ממעט בעסק, ועסוק בתורה. והוי שפל רוח בפני כל אדם.

ואם בטלת מן התורה – יש לך בטלים הרבה כנגדך. ואם עמלת בתורה – יש [לו] שכר הרבה לתן לך:

לשון המשנה "העושה... קונה" דומה לדברי יהושע בן פרחיה לעיל א, ו.
מקובל להסביר שהדין שעליו מדבר ר' אליעזר הוא הדין לעתיד לבוא,
אבל אם כך מה המשמעות של ה"תריס מפני הפורענות"?

גם ההקשר אינו מרמז על דין לעתיד, ולכן עדיף להסביר את דבריו
בהקשר של העולם הזה, כהמשך של משנה י – זה השכר שמקבל העמל
בתורה.

(יא) רבי אליעזר בן יעקב אומר:

העושה מצוה אחת – קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת – קונה
לו קטיגור אחד. תשובה ומעשים טובים – כתריס מפני הפורענות.

חטיבה V: לומד התורה וחבריו

ראו לקמן ה, יז: ר' יוחנן מדבר על כנסיה, ושם מדברים על מחלוקת.

רבי יוחנן הסנדלר אומר: כל כנסיה שהיא לשם שמים – סופה להתקיים.
ושאינה לשם שמים – אין סופה להתקיים:
ראו לעיל ב, י.

המימרה מותאמת לאווירת בית מדרש שבו יש מורים, חברים ותלמידים,
ואילו ר' אליעזר דיבר על אדם שחי מחוץ לבית המדרש.

והשוו לדברי אנטיגנוס בעניין מורא שמים.

(יב) רבי אלעזר בן שמוע אומר: יהי כבוד תלמידך חביב עליך ככבוד

חברך וכבוד חברך – כמורא רבך, ומורא רבך – כמורא שמים:

על האחריות בלימוד התורה: טעות בלימוד עלולה לגרום לשומעים

לחשוב שמותר לעשות את האסור, וראו מכות ט א.

והשוו לעיל משנה ד: אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם.

מקור האימרה של ר' שמעון בספרי קורח ד. שם מוזכר כתר תורה כעדיף

על הכהונה והמלכות, למרות שאינו מוגבל למוצא מסוים. ר' שמעון צועד

צעד נוסף ומעלה את כתר שם טוב מעליו, אבל הלל לא סבר כך, ראו לעיל ב, ז.

(יג) רבי יהודה אומר: הוי זהיר בתלמוד, ששגגת תלמוד עולה זדון. רבי שמעון אומר: שלשה כתרים הם: כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן: (יד) רבי נהוראי אומר: הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבוא אחריו,

איך לתלמוד תורה: עם חברים, ולא לבד. וראו גם לעיל משנה יב, וכן לעיל א, יא: הזהרו שלא תחובו גלות – אלא גלו למקום תורה.

שחבריך יקימוה בידך. "ואל בינתך אל תשען" (משלי ג ה):

ר' ינאי מצביע על אי היכולת האנושית להסביר את העולם הזה, שבו אין קשר בין העושר לקיום התורה, בניגוד למשנה ט לעיל.

לדברי ר' מתיא בן חרש: ראו לעיל משנה ג, ומשנה יד, וכן ברכות יז א, על ריב"ז. וראו לעיל א, טו. יתכן להציג את המשניות המתחילות "הוי" כדרשות על פרק א. בירושלמי סנהדרין ד ח מובא משל הפוך.

(טו) רבי ינאי אומר: אין בידינו לא משלוות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים. רבי מתיא בן חרש אומר: הוי מקדים בשלום כל אדם. והוי זנב לאריות, ואל תהי ראש לשועלים:

חטיבה VI: העולם הזה והעולם הבא

במשניות טז–יז מציג ר' יעקב לראשונה בפרק את העולם הבא, כשכר על חיי העולם הזה, ואת היחסים בין העולמות. בכך מוצג העולם הזה כעולם לא שלם. בכך (ורק בכך!) דומה המשנה למשנה א.

העולם הבא נועד להשלים את השכר בעולם הזה, ולא לקיים מצוות נוספות. לכן אין לו קיום בלי העולם הזה.

(טז) רבי יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא.

התקן עצמך בפרוזודור, כדי שתכנס לטרקלין:
(יז) הוא היה אומר: יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה
– מכל חיי העולם הבא.

ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא – מכל חיי העולם הזה:
החטיבה עוסקת ביחס למי שנמצא במצוקה: ידיד או אויב.

חטיבה VII: יחס למי שנמצא במצוקה

(יח) רבי שמעון בן אלעזר אומר:

אל תרצה את חברך בשעת כעסו, ואל תנחמנו בשעה שמתו מוטל
לפניו, ואל תשאל לו בשעת נדרו, ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו:

”בשעה שמתו מוטל לפניו” מזכיר את ”תקוות אנוש רימה” ממשנה ד,
וכעסו של הקב”ה במשנה יט מזכיר את ההיפרעות ממחלל ה’ שם.

(יט) שמואל הקטן אומר: (משלי כד, יז–יח) ”בנפל אויביך אל תשמח
ובכשלו אל יגל לבך, פן יראה ה’ ורע בעיניו, והשיב מעליו אפו”:

חטיבה VIII: הלומד, המלמד וגילם

משנה זו מתפרשת בדרך כלל כעידוד ללימוד בזמן הילדות. אבל ניתן
לפרשה גם להפך, כאיפיון של הלומד המבוגר שמביא עימו לתורתו נסיון
חיים רב.

אלישע מדבר על גילו של הלומד, ור’ יוסי ורבי עוסקים בגיל המורה:
לדעת ר’ יוסי זקנת המורה מבטיחה בשלות, ולדעת רבי לא.

לשון ”הלומד” מחזירה אותנו למשנה ה, מסגרת פנימית.

עריכת הפרק מזכירה את שלושת תלמידי ר’ עקיבא שנכשלו ויצאו מן
העולם (ראו משנה כא, וראו תוספתא חגיגה ב, ב): בן זומא (משנה א), בן
עזאי (משנה ב) ואלישע בן אבויה. יש בפרק איזכור למוות, להיפגעות

וליציאא מן העולם (משנה יד ומשנה יח). לכן עוסקים כאן ביחסים בין המורה ותלמידיו.

(כ) אלישע בן אבויה אומר: הלומד ילד למה הוא דומה? לדין כתובה על ניר חדש. והלומד זקן למה הוא דומה? לדין כתובה על ניר מחוק. רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבבלי אומר: הלומד מן הקטנים, למה הוא דומה?

לאוכל ענבים קהות ושותה יין מגתו. והלומד מן הזקנים, למה הוא דומה? לאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן. רבי אומר: אל תסתכל בקנקן, אלא במה שיש בו. יש קנקן חדש מלא ישן, וישן – שאפלו חדש אין בו:

חטיבה IX: העולם הזה והשואל

בלשון אחרת נאמר הרעיון הזה ע"י ר' יהושע: לעיל ב, יא.

(כא) רבי אלעזר הקפר אומר: הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם:

ר' אלעזר מלמד את הרעיון של הדין אחרי המוות, בניגוד לר' עקיבא לעיל ג, טז, שהציג את דין האמת בעולם הזה. מצד שני, הביטוי "לידע להודיע" וכו' מכוון גם כנגד הגנוסטיים, שהאמינו שהבורא אינו האל, ושהשואל בית מנוס להם.

ר' אלעזר מסכים עם ר' עקיבא שהקב"ה הוא הדיין וכו', שהרי הוא המתאים לכך ביותר, אבל לא בעולם הזה.

דבריו דומים לדברי עקיבא בן מהללאל, לעיל ג, א, וניתן לראות בפרקים ג-ד יחידה שלמה וסגורה.

הביטוי "ברוך הוא" הוא נוסחה של סיום הלימוד, והוא מרמז על סיום המסכת בנקודה זו בעבר.

(כב) הוא היה אומר: הילודים – למות, והמתים – להחיות, והחיים – לדון.
לידע להודיע ולהודע שהוא אל, הוא היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדיין, הוא עד, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון.
ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה ולא שכיחה
ולא משוא פנים ולא מקח שוחד – שהכל שלו.
ודע, שהכל לפי החשבון.
ואל יבטיחך יצרך שהשואל בית מנוס לך,
שעל כרחק אתה נוצר, [ועל כרחק אתה נולד], ועל כרחק אתה חי, ועל
כרחק אתה מת, ועל כרחק אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי
המלכים הקדוש ברוך הוא:

6.1 . מבט לחיים / השליח החכם / הרב אבי בן אבנר

'אני גוזר עליו גזר דיין מוות! בגין הפשע החמור של בזבוז כספי התושבים' הרעים ראש הכפר בקולו והביט בנאשם שעמד כפוף כששני גברתנים אותזים בו. 'האם יש לנאשם לומר משהו להגנתו?!' שאל ראש הכפר. הלה החוויר לשמע גזר הדין ונפנף נואשות בידיו לאות מחאה. 'לא עשיתי מאומה...' הצהיר הנידון למוות. 'שקר וכזב!' השיב ראש הכפר בכעס 'הרי הודית בפני כולם שהגעת לעיר הבירה עם הכסף, וגם הצהרת בצורה שאינה משתמעת לשני פנים שהכסף לא נגנב ממך! אם כן להיכן נעלם סכום הכסף שקיבלת? מה עשית בו?!

'אני לא השתמשתי...' ניסה לומר שוב, אבל לא הצליח לסיים את המשפט. 'זאת החלטתי הסופית! וכפי שאומר תקנון הכפר נותר לך שבוע בלבד עד הוצאת גזר הדין לפועל, בשבוע זה תוכל לעשות ככל העולה על רוחך ובתנאי שאינך עובר על החוק. שני שומרים ילוו אותך במהלך השבוע הקרוב עד לגזר הדין' ראש הכפר סימן בידו ושני הגברתנים אחזו בו בחוזקה וסיננו: 'זה עונשו של מי שגונב את כספם של האחרים...'

המוני הנאספים הריעו לראש הכפר על החלטתו האמיצה, כמעט כולם הפקידו סכום כסף באמתחתו של הנאשם שנועד לקניית מוצרי יסוד מהעיר הגדולה עבורם וכעת הכסף ירד לטמיון, כעסם על השליח היה כה רב והם רק חיכו לרגע שבו יקבל את עונשו. 'לא גנבתי כלום!!' זעק האיש בשארית כוחותיו, אך הגברתנים השתיקו אותו והובילו אותו אל הבקתה בה הוא אמור לבלות את השבוע האחרון לחייו. האיש ניסה להשמיע את טענותיו, אבל השומרים לא אפשרו לו לעשות זאת. הוא התיישב מיואש על הכיסא הבודד שהיה בבקתה ונזכר כיצד נבחר לפני כשנה לבצע את השליחות הגורלית. ואיך שהוא היה בטוח שהוא יעשה את השליחות טוב יותר מכל השליחים שלפניו, אבל הייאוש אחז בו בחזקה ולא אפשר לו לחשוב על צעדיו הבאים.

בכפר המרוחק ששכן בערבת הנידחות של היבשת האפריקאית, מרחק חודשי רכיבה ממרכז היבשת, נבחר מדי שנה גיבור הכפר לצאת במסע רכיבה מפרך לעיר הבירה, שם היה קונה אריגים, בגדים, שטיחים ושלל חפצי ערך לתושבי הכפר. כל ראש משפחה היה מכין רשימה בה נכתבו המוצרים הדרושים עבורו. ועליו היה לקנות הכול. אפילו קדירות חימר, צלחות, כוסות, כדים ומוצרים רבים שלא ניתן היה להשיג ברחבי הכפר. כסף רב הוטמן באמתחתו של השליח שהוזהר לשמור עליו כראוי. כולם ציפו לחזרתו של השליח, כאשר הוא היה מופיע בכפר רכוב על חמורו ומאחוריו עגלות מלאות בכל ההזמנות הדרושות, היום היה נהפך ליום חג ברחבת הכפר. יומיים שלמים היו נדרשים כדי לחלק לכולם את הזמנותיהם.

מסע שכזה היה לוקח בדרך כלל כחצי שנה, אבל להפתעת כולם השליח הנוכחי לא חזר בזמן המיועד. חודש, ועוד חודש חלף ובכל בוקר היה עולה אל המגדל הגבוה אחד מתושבי הכפר כדי לבשר לכולם שהשליח אינו נראה באופק. לא היה קץ לשמחה כשסוף סוף לאחר שנה שלמה, התבשרו התושבים כי האיש נראה באופק.

יום לאחר מכן הוא נכנס בשערי הכפר. כולם הקיפו אותו בשמחה ושאלו: 'איך היה המסע לעיר הבירה?!' הם הקיפו אותו מכל עבר מחכים להזמנותיהם. 'היכן כל הדברים שלנו?' שאלו אותו. 'חזרתי לבד, אין שום דבר מאחוריי' השיב בחיוך.

'האם שדדו אותך בדרך?!' שאלו התושבים בחשש. 'לא!' הייתה התשובה ואנשי הכפר שהתאכזבו כל כך מבואו דרשו בזעם להעמיד אותו למשפט על גניבת כספים. המשפט התקיים בנוכחות כל תושבי הכפר ונחרץ עליו גזר דין מוות.

בשבוע האחרון שנותר לו לחיות עבד האיש ללא הפסקה. בלילות ובימים הוא נראה במרוץ ללא הפסקה מסביב לבקתה ולחוה המרכזית של הכפר, השומרים התפלאו על מעשיו. הוא היה נראה כאחוז תזזית אבל הם לא דיברו מילה ונתנו לו לעשות כרצונו. וכאשר הגיע יום גזר הדין, יצא ראש הכפר מביתו לעבר הכיכר המרכזית והופתע לגלות מחוץ לביתו גליל של אריג אדום, ממש כפי שהזמין מעיר הבירה. הוא הרים אותו בתמיהה, והבחין בקדירת החימר שניצבה מחוץ לביתו. 'השליח הביא עמו את החפצים מעיר הבירה?! חלף הרהור מהיר בראשו והוא החל לצעוד בזריזות לכיוון הבקתה בניסיון להבין את המתרחש.

'עתה אני מאמין כי אתה חף מפשע!' הצהיר כשנכנס אל הבקתה. 'אבל אני רוצה שתסביר לי מה התרחש כאן! היכן החבאת את המוצרים שהבאת מעיר הבירה, וכיצד הבאת לי את כל מה שהזמנתי?!' שאל ראש הכפר תוך שהוא מראה לסובבים את האריג שבידיו.

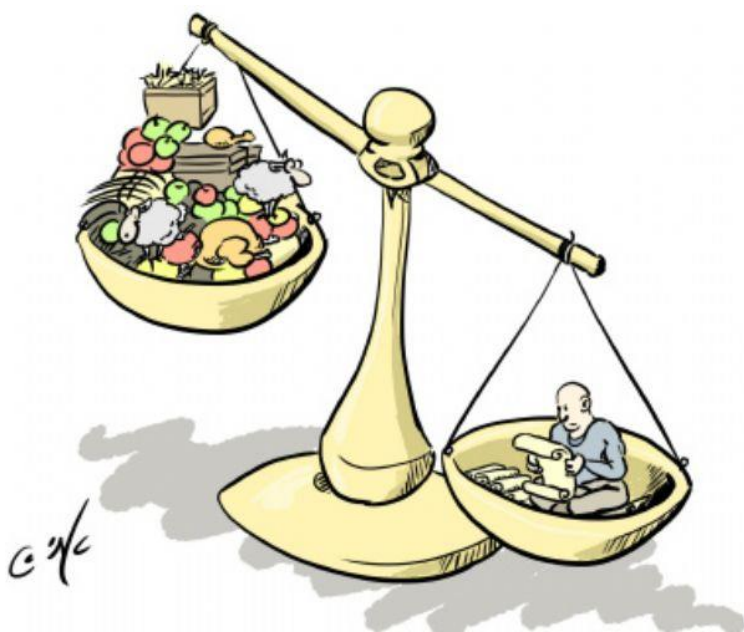
'ייצרתי אותם בעצמי' הסביר השליח. 'גזזתי צמר מהכבשים שבכפר, כדי לרקום את האריג. השתמשתי באדמה הבוצית שיש לנו ליד הנחל, כדי לייצר את קערת החימר. ראיתי כיצד בכל שנה אנו עושים את המסע המפרך אל עיר הבירה, וחשבתי לעצמי שיהיה הרבה יותר קל וטוב, אם נייצר את הדברים בכפר...' אמר והביט סביבו. 'בכסף הרב שלקחתי איתי, שילמתי למורים כדי שילמדו אותי את מלאכת האריגה ואת מלאכת

הקדרות, כיום אני יודע אותם לבד ואני רוצה ללמד אתכם כיצד לעשות זאת... 'צהלות של שמחה פרצו מגרונם של תושבי הכפר, והאיש שנגזר דינו למוות, נישא על כפיים לעבר הכיכר המרכזית בידי הנוכחים המאושרים...'

***

נער יקר. החיים לפניך, קיבלת חכמה וכלים להשתמש בהם. אם תנצל את מה שקיבלת מתוך מטרה להביא טוב לעולם, ללמוד כדי ללמד, להפוך אותך ואת העולם שסביבך לטוב יותר...

חכמה אדירה טמונה באדם, אבל האדם משתמש רק באחוזים קטנים ממנה. נצל את הזמן שאתה מסוגל ללמוד, כדי שהחכמה תאיר את החיים שלפניך...

6.2 . סיפור לשבת

הצדק שיצא לאור / אריק סגל

הדפיקות בדלת ביתו של היינריך שמפלד היו עקשניות במיוחד. היינריך היה שקוע בשינה מתוקה במיטתו החמה ולא היה לו חשק לקום ולפתוח את הדלת. 'מי זה כבר יכול להיות' חשב היינריך לעצמו, 'עוד אדם שבא להציק לי? עדיף שאשאר לי בבדידותי ולא אראה אף אחד'. אלא שהדופק האלמוני היה עקשן ולא חדל מלדפוק, רק לאחר חמש דקות רצופות של דפיקות חזקות, קם היינריך ופתח את הדלת. לעיניו נגלה אדם לא צעיר, שסבר פניו הכחושות והרזון שבלט בהם העיד כי האיש חולה מאד.

'מי אתה?!' שאל היינריך באי רצון מופגן, האיש הגיש להיינריך את ידו ואמר: 'נעים מאוד, שמי הוא מקס שמפלד!'

*

חמש עשרה שנה קודם לכן, התנפצו חיו של היינריך באחת. מאדם אהוב ומוערך בעיר וינה, הפך ברגע לאיש שהכל מתרחקים ממנו. הוא לא האמין שחיים שלמים של מכובדות, הצלחה, ומקובלות חברתית יכולים להיעלם ברגע אחד. הוא זכר היטב מתי זה התחיל: אביו – מקס, היה אחד האנשים המכובדים והעשירים בעיר. הוא נחשב לאדם אהוד ומקובל גם בקרב האצילים. חיו של בנו היינריך התנהלו על מי מנוחות, כולם

התייחסו אליו כבנו של אדם מכובד. כאשר בגר נפתחו כל דלתות בתי המסחר של וינה בפניו והכל חפצו לקבל אותו כעובד, היינריך לא יכל להיות מאושר יותר.

אהבתם הגדולה של אנשי העיר למקס, הביאה אותם להפקיד בידיו שליחות חשובה מאין כמותה. באותם ימים שלט הקיסר פרנץ יוזף באולמיין שבמורביה, והתושבים המקומיים התבקשו להעביר אליו את תשלומי המס למורביה. שירותי בנק מתקדמים כמקובל בימים אלו עדיין לא היו, ותושבי העיירות הקטנות נאלצו לשלוח את הסכומים באמצעות שליחים נאמנים ובלוויית משמר של שוטרים חמושים.

מאחר שהסכום היה סכום עתק, נדרשו ראשי העיר למצוא שליח נאמן, אחראי ובעל כושר הנהגה שילווח את שיירת הכסף לארמונו של הקיסר. הבחירה הטבעית נפלה על מקס, שאליו התלוו שלשה שוטרים חמושים. הם יצאו לדרך בכרכרה מהירה, אלא שכעבור שבועיים ידעו אנשי העיר כי משהו אירע ולאחר חודש התגלתה התמונה המלאה והמחרידה. מקס שמפלד שנחשב היה לאחד האנשים ההגונים ביותר בעיר – לא היה אלא רמאי, ושודד עז נפש. גופותיהם של העגלון והשוטרים נמצאו מוטלות ביער ואילו מקס שמפלד נעלם כאילו בלעה אותו האדמה. הדבר היחידי שאותו הצליחו לגלות, זה שהוא חצה את גבולות המדינה לעבר יעד בלתי ידוע וכל הניסיונות לעלות על עקבותיו עלו בתוהו.

הידיעה פשטה במהירות בכל רחבי העיר. גורלו של היינריך הבן, נחרץ לאלתר. מאדם אהוב הפך היינריך למנודה ולמוקצה מחמת מיאוס כבנו של הפושע, שרצח ארבעה אנשים טובים בעבור בצע כסף. האנשים החלו פשוט להתרחק ממנו. אמנם הוא מעולם לא הואשם בפומבי, אך על אף שאנשי החוק המקומיים אמרו לו מפורשות כי אין הוא אחראי לפשעיו של האב, דומה היה כי איש לא היה מצטער אילו היה עוזב את המקום בהקדם. היינריך ידע כי גם סיכוייו להקים משפחה אפסו, וכי בעולם הקטן של אותם ימים, ידיעה כזו פושטת במהירות בכל רחבי הממלכה האוסטרו-הונגרית ואין לו למעשה שום מקום שאליו יוכל לברוח מהגורל

שנכפה עליו.

היינריך היה מיואש, ואיבד כל טעם לחייו. הוא התקשה להבין כיצד אביו, שאותו זכר כאדם ישר, הגון וגומל חסד יעשה פשע נוראי שכזה. היינריך התייסר במחשבותיו במשך חמש עשרה שנה עד לאותו רגע שבו נפתח סיפורינו, כאשר דפיקה נשמעה על הדלת והאדם הבלתי מוכר שעמד בפתח הזדהה בשמו של אביו – מקס שמפלד.

'אתה אינך אביו! מדוע אתה משתמש בשמו? מי אתה?!' שאל היינריך את האיש המסתורי שעמד בפתח הבית. והאיש השיב: 'אני האדם האחרון שראה את אביך בחיים'. האיש ביקש רשות לשבת בנימוק שאינו יכול לעמוד זמן רב ופתח בסיפורו: להיינריך ההמום התברר כי האיש שעומד לפניו היה שייך באותה תקופה לכנופיה שפעלה ביער הסמוך לוינה. חברי הכנופיה עקבו זמן רב אחרי המתנהל בעיר וכך נודע להם כי מקס שמפלד מתעתד לצאת לדרך ארוכה עם סכום כסף גדול, הם ארבו לשיירה הקטנה והתנפלו עליהם בחסות הלילה ורצחו אותם נפש.

'אביך, נלחם כמו אריה' אמר האיש, 'הוא לא יכל לשאת את המחשבה כי הכסף שהופקד אצלו למשמרת ייפול בידיים זדוניות. וכאשר התגברנו עליו ועמדנו להרוג אותו, הוא ביקש שנשיב את הכסף לידי העירייה. כמובן שצחקנו לדבריו ולקחנו את הכסף. אלא שאז עלה בראשי רעיון, מדוע שלא אשתמש בזהותו של מקס כדי להיעלם?! נטלתי את תעודותיו של אביך, קברתי אותו במרחק רב ממקום השוד, וחייתי בנחת במשך כחמש עשרה שנה מסכום הכסף הרב ששדדנו'.

'כעת' המשיך האיש 'אני חולה ומצפוני מייסר אותי, נותרו לי ימים אחדים לחיות והחלטתי להגיע לכאן ולהגיש לך את תעודותיו של אביך, בנוסף אכתוב לך תצהיר שיהיה חתום על ידי שלושה מכובדים מבני העיר להם אני מוכן לספר את סיפורי, כדי שתוכל לנקות את שמו של אביך מן הכתם הנורא שדבק בו במשך כל השנים...' דמעות עמדו בעיניו של היינריך, הוא לא האמין שהסבל הרב שאותו עבר עתיד להשתנות. הוא לקח את המסמכים בידיים רועדות, הביט בתעודה המצהיבה וניגש לקרוא

לשלושה אנשים מנכבדי העיר. לקח לו זמן לשכנע אותם להצטרף אליו, אבל כשהבינו במה מדובר הסכימו האנשים להאזין לעדותו של השודד ולאשר בחתימת ידם את אמיתות הסיפור, כדי לטהר את שמו של מקס שמפלד.

'סוף סוף, יצא הצדק לאור...' חשב היינריך בדמעות כאשר חתמו המכובדים על התצהיר שמאשר את אמיתות הסיפור, והוא הבין שחיי הסבל שלו עומדים להשתנות...

****

בפרשתנו מתארת התורה את הבטחתו של הקב"ה שיזכור את הברית שכרת עם שלושת האבות גם בזמנים שיחטאו בני ישראל. מסר זה נועד להזכיר לנו שגם כאשר פוקדות אותנו צרות קשות ורעות, אין הן נמשכות לעולם. וגם הצרות הקשות עשויות להשתנות ביום אחד, ולהפוך את גורלנו לטובה.

6.3 . פתגם שבועי

		בס"ד		
פתגמים וניבים מפרקי אבות פרק ד'				
מס' / מספר	הניבים / הפתגמים	בפרק ומשנה		
1	איזהו חכם? – הלומד מכל אדם	אבות ד', א'		
2	איזהו מכובד? – המכבד את הבריות	אבות ד', א'		
3	איזהו עשיר? – השמח בחלקו	אבות ד', א'		
4	מצווה גוררת מצווה, ועבירה גוררת עבירה	אבות ד', ב'		
5	עבירה גוררת עבירה	אבות ד', ב'		
6	קרדום לחפור בו	אבות ד', ה'		
7	הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים	אבות ד', ט"ז		
8	מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה	אבות ד', י"ב		
9	שכר מצוה – מצוה, שכר עבירה – עבירה	אבות ד', י"ב		
10	יהי כבוד תלמידך [חברך] חביב עליך כשלך	אבות ד', י"ב		
11	אל תרצה את חברך בשעת כעסו	אבות ד', י"ח		
12	אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו	אבות ד', כ'		
13	קנקן חדש מלא ישן	אבות ד', כ'		
14	איזהו גיבור? – הכובש את יצרו	אבות ד', א'		

חלבון: כל מה שאתם צריכים לדעת

חלבונים הם החומרים שמרכיבים את כל התאים שלנו, ולמעשה החומר העיקר בגוף שלנו. הם בונים שרירים, שומרים על העור גמיש, תוקפים חומרים זרים בגוף שלנו ומפרקים חומרים בתוך התא. למעשה, החלבונים הם אבני הבנייה של הגוף שלנו.

צריכת כמות יומית מספקת של חלבון היא חשובה מאין כמוה. גם אם אתם לא מרימי משקולות מקצועיים או אצני מרתון, הגוף שלכם זקוק לחלבון כדי לתפקד בצורה תקינה. כמות החלבון המומלצת לאדם משתנה בהתאם לכמות הפעילות הגופנית שאתם מבצעים, לגיל, למשקל, למגדר ולגובה. כדי לחשב את צריכת החלבון היומית המומלצת **כדי** להיעזר במחשבון אותו ניתן למצא באתרי אינטרנט המציעים אותו לכל דורש.

עכשיו כשאתם יודעים את כמות החלבון היומית המומלצת, הגיע הזמן להמיר את זה למעשים. רבים חושבים שרק בבשר ודגים יש די חלבון כדי להגיע לכמות המומלצת אך כל המאכלים בטבלה הבאה מכילים בדיוק 20 גרם חלבון. תוכלו לראות מה גודלם על הצלחת, מה משקלם ומה הערכים התזונתיים שלהם. אז קדימה, נגמרו התירוצים!

איך נראים 20 גרם חלבון במאכלים שונים?

87 גרם חזה עוף
91 קלוריות
0 גרם פחמימות
1.3 גרם שומן

80 גרם חזה הודו
88 קלוריות
0 גרם פחמימות
0.8 גרם שומן

200 גרם גבינת פטח
194 קלוריות
0.1 גרם פחמימות
12.5 גרם שומן

200 גרם קוטג' 3%
186 קלוריות
3 גרם פחמימות
6 גרם שומן

3 ביצים קשות
225 קלוריות
1.1 גרם פחמימות
15.7 גרם שומן

5 חלבוני ביצה קשה
94 קלוריות
1.3 גרם פחמימות
0.3 גרם שומן

235 גרם עדשים
228 קלוריות
325 גרם פחמימות
1.6 גרם שומן

313 גרם חמום
325 קלוריות
45.9 גרם פחמימות
6.9 גרם שומן

400 גרם אקטיביה 3%
260 קלוריות
19 גרם פחמימות
12 גרם שומן

200 גרם יוגורט 0%
111 קלוריות
7.8 גרם פחמימות
0 גרם שומן

105 גרם סינטה
131 קלוריות
0.8 גרם פחמימות
5.3 גרם שומן

105 גרם בשר טחון
196 קלוריות
0.5 גרם פחמימות
12.6 גרם שומן

667 גרם פטריות
180 קלוריות
20 גרם פחמימות
2 גרם שומן

76 גרם סייטן*
110 קלוריות
6.1 גרם פחמימות
0.6 גרם שומן
*סייטן הוא חלבון המופק מחיטה.

250 גרם אדממה
204 קלוריות
4.4 גרם פחמימות
11.9 גרם שומן

250 גרם שעועית אדומה
240 קלוריות
37.5 גרם פחמימות
1.3 גרם שומן

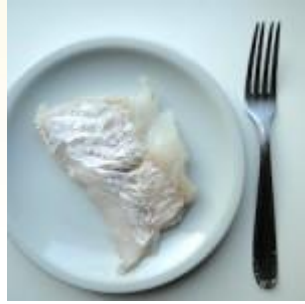
88 גרם סרדינים
174 קלוריות
0.1 גרם פחמימות
10.4 גרם שומן

105 גרם סלמון
245 קלוריות
1.1 גרם פחמימות
17.9 גרם שומן

143 גרם דג בקלה
101 קלוריות
0.4 גרם פחמימות
2.1 גרם שומן

80 גרם טונה במים
84 קלוריות
0 גרם פחמימות
17.9 גרם שומן

167 גרם טמפה*
207 קלוריות
13.3 גרם פחמימות
8.2 גרם שומן

167 גרם טופו
192 קלוריות
1.7 גרם פחמימות
11.7 גרם שומן

*טמפה הוא חלבון
המופק מסויה.

21 גרם אבקת
ספירולינה*
123 קלוריות
6.3 גרם פחמימות
2 גרם שומן

21 גרם אבקת
חלבון
מי גבינה
83 קלוריות
0.2 גרם פחמימות
0.2 גרם שומן

*ספירולינה היא אצה
עשירה בחלבון.

י"ח אייר תרפ"ט 28.5.1929 הוקמה תנועת הנוער "בני עקיבא"

(הועתק ככתבו וכלשונו מתוך אתר בני-עקיבא באינטרנט)
 תנועת בני-עקיבא בישראל נוסדה בשנת תרפ"ט בירושלים, על ידי החבר
 יחיאל אליאש ז"ל וחברים נוספים שחשו בצורך בתנועת נוער דתית פעילה.
 הנוער חדור בדרך כלל, רוח של מרד ורצון לשינוי ותיקון פני החברה, הנוער
 של בני-עקיבא ברוחו של ר' עקיבא, ראו עצמם מכריזים מרד במצב הנוער,
 נלחמים בעד קיום ערכיה הנצחיים של היהדות ונגד המושגים והתרבות הזרה
 שפשתה בלב הנוער הישראלי. חברי בני-עקיבא ראו עצמם, בניס נאמנים
 ומורי דרך לשלמות עם ישראל, תורתו וארצו. דמותו של ר' עקיבא סימלה
 בעיני חברי בני-עקיבא יותר מכל את השילוב של תלמיד חכם שתורתו
 האירה את עיני כל הדורות, גם רועה צאן ופועל וגם לוחם לאומי, בקיצור גילום
 של רעיון תורה ועבודה. כבר בניסן תרפ"ט זכו חברי בני-עקיבא לברכתו של
 הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל שכתב להם: "ובימי חג החרות והאביב נקדם
 בברכה את פני הניצנים אשר נראו בתנועתנו, בדמות ארגון בני הנעורים בשם
 "בני-עקיבא". ברוכים יהיו לנו אלה צעירי הצאן אשר עליהם תקותנו
 בשאיפתנו לגאולתנו ולפדות נפשנו, והם הם דור עתידנו וממשיכי דרכנו".
 התנועה התרחבה, קמו סניפים במקומות שונים בארץ, חברי התנועה חיפשו
 דרכים באמצעות קבוצת בני-עקיבא, להקים ישובים ולתרום מכוחם לעם
 ולארץ. כסיסמא, אימצו החברים את הביטוי "קדש חייך בתורה וטהרם
 בעבודה", בקיצור "תורה ועבודה". צמד מילים אלו – "תורה ועבודה", ביטאו
 את ההדרכה לאורח חיים של קיום תורה ומצוות, יחד עם מימוש פעולות
 מעשיות, לבנין האומה והארץ. בלמעלה מ- 75 שנותיה, נשאה בני-עקיבא
 את דגל "תורה ועבודה" כתנועה מגשימה, המחנכת מאות אלפי חברים לחיי
 תורה ושמירת מצוות, ולנכונות להירתם ולתרום בכל מעשה ציוני ומשימה
 לאומית נדרשת. בני עקיבא הפכה לחברה המקרינה מרוחה על העם והארץ
 כולה. חברי התנועה ובוגריה, העמיקו לימודם בתורה והקימו ישיבות הרבה,
 השתלבו במשימת ישוב הארץ ובמשימות הבטחון בכל מרחב ארצנו. חברי
 בני-עקיבא פעלו ופועלים בחינוך, בקליטת העליה ובמשימות חברתיות בכל
 מקום בו הם נדרשים לכך.

י"ח אייר תש"א 15.5.1941 הוקם הפלמ"ח – פלוגות המחץ

בתאריך זה הוקם פורמאלית הפלמ"ח (פלוגות המחץ) שהיה הבסיס להקמתו של צה"ל לאחר הקמת המדינה. החשש מאפשרות של פלישה גרמנית לארץ ישראל בזמן מלחמת העולם השנייה היווה את הרקע להקמת הפלמ"ח. הפלמ"ח הוקם על פי החלטת מפקדת ההגנה, במאי 1941, עם התקרבות צבאות גרמניה לגבול מצרים, לאחר השתלטותם על ארצות צפון אפריקה והמדבר המערבי. הפלמ"ח נועד לשמש עתודה קרבית ארצית, המוכנה לפעולה מיידית. הוקמו מספר פלוגות של הפלמ"ח שהודרכו ע"י קצינים בריטים. הבריטים היו מעוניינים במחתרת מקומית, שתבצע, במקרה של כיבוש א"י, בידי הגרמנים, פעולות של הטרדה, חבלה וריגול. ניתן אישור להקמת כוח של מאות לוחמים יהודים מובחרים, שיוכשרו למשימות של לוחמה זעירה. בנוסף, הוקמו המחלקה הגרמנית, שנועדה להילחם מעבר לקווי האויב הנאצי, והמחלקה הערבית, מחברי ההגנה דוברי ערבית, אשר פעלה בין ערביי א"י ובארצות השכנות.

חברי הפלמ"ח הוכשרו גם לימאות (פלי"ם) ולטייס וכן לתפקידי מודיעין מעבר לקווי החזית באירופה (חלקם נתפסו ע"י הנאצים והוצאו להורג). לאחר מפלת הצבא הגרמני במדבר המערבי, השתנה יחסם של הבריטים, והפלמ"ח שלא נאלץ לרדת למחתרת, בעיקר בהתיישבות העובדת ובקיבוצים. אנשי הפלמ"ח חילקו את זמנם בין עבודה לאימונים והקימו גרעיני תנועות נוער להתיישבות. סמל הפלמ"ח היה שתי שיבולים זקופות, שביניהן מונחת באלכסון חרב, המסמל שילוב של התיישבות וביטחון. אנשי הפלמ"ח חונכו על ערכי ההתנדבות, החברות והחלוציות, תוך מסעות מתמידים להכרת הארץ, אימונים, עבודה במשקים, ערבי שיחות, שירה סביב המדורה ויצירת הווי מיוחד. המשטר הצבאי בפלמ"ח, היה מבוסס על הכרה ומשמעת פנימית, לא היו סימני דרגות והמפקדים לא נזקקו לסממני שררה.

מפקדו הראשון של הפלמ"ח, היה יצחק שדה, וב-1945, החליף אותו יגאל אלון. בשנים 48-1945 ביצע הפלמ"ח פעולות רבות, ביניהן הפריצה למחנה עתלית, פיצוץ מתקני הרדאר של הבריטים, בהר הכרמל, החבלה בגשרי כבישים ורכבות, המובילים לארצות השכנות (ליל הגשרים). בנוסף סייעו אנשי הפלמ"ח בפעולות ההעפלה והעלייה הבלתי-לגלית ביבשה. עם פרוץ מלחמת העצמאות, מנה הפלמ"ח כ-2,100 לוחמים מגויסים וכ-1000 אנשי מילואים,

והיה הכוח המגויס העיקרי, בשלב הראשון של המלחמה, עד מאי 1948. יחידות הפלמ"ח היו פרוסות ברחבי א"י ופעלו, בגליל, בשיירות ובפריצת הדרך לירושלים, בהבטחת צינור המים לנגב ובשמירה על הקשר בין הישובים. במהלך המלחמה, קלט הפלמ"ח אלפי מגויסים, וגדודי הפלמ"ח אוגדו ל-3 חטיבות: יפתח, הראל והנגב. כוחותיו שיחררו את צפת והגליל העליון, כבשו את פרודור ירושלים, פעלו בנגב והגיעו, במקביל עם חטיבת גולני, לאילת, בתום המלחמה (מבצע "עובדה"). בסוף מלחמת העצמאות היו בפלמ"ח כ-6000 חברים. במהלך המלחמה נפלו, מביין שורות הפלמ"ח, כ-1000 איש. הפלמ"ח פורק על פי הוראת ראש הממשלה ושר הבטחון, דוד בן-גוריון, ב-7 בנובמבר 1948, במטרה להקים צבא סדיר ואחיד. רבים ממגויסי הפלמ"ח הגיעו לעמדות בכירות בצה"ל. חניכי הפלמ"ח הקימו ישובים רבים וקיבוצים, ובהם: משאבי שדה, ארז, הראל, נתיב הלה, פלמחים, בית קשת, חוקוק, ועוד.

י"ט אייר נ"ג 28.5.1293 נפטר המהר"ם מרוטנברג

רבי מאיר בן ברוך הידוע בשם המהר"ם מרוטנברג נחשב לאחד מגדולי "הראשונים" שחיו בתקופת ימי הביניים הוא נולד בעיר וורמס שבגרמניה שם שימש אביו כרב. למד במספר ישיבות בגרמניה ובצרפת ולאחר מספר שנים חזר לגרמניה וכיהן כרב הקהילה המקומית עד שלימים ועקב חוכמתו נחשב כרבה של כל יהדות אשכנז. בתקופה בה חי ואף לפני כן העם היהודי סבל במשך ההיסטוריה מצרות, רדיפות ופורענויות. לעיתים נחטפו יהודים. ובני קהילתם התחבטו בשאלה האם יש לפדותם ובאיזה מחיר. פדיון שבויים נחשב לחובה דתית בעלת חשיבות גבוהה. חז"ל ראו את פדיון השבויים כאחת החובות היסודיות ביהדות. הרמב"ם רואה בהימנעות מהצלה מיידית של שבוי מעשה שכמוהו כשפיכות דמים. ולכן החזיקו קהילות יהודיות קופה מיוחדת, קרן קהילתית, לפדיון שבויים. מצד שני, חז"ל התנגדו לסחטנות, על ידי תשלום סכומי כופר מוגזמים החשש היה שסחטנות זו תוביל לחטיפות נוספות כאשר יבינו החוטפים כי היהודים הם "סחורה" טובה ומשתלמת במיוחד, שהרי אחיהם מוכנים לשלם כל מחיר בעד שחרורם. (מה שהיה הוא שיהיה) בשנת 1286, עת גברו רדיפות היהודים בגרמניה, נכלא המהר"ם מרוטנברג, על ידי השלטונות. הקיסר רודולף הראשון תבע סכום עצום כדי לפדותו. המהר"ם לא התיר ליהודים לשלם סכום זה, אלא נותר בכלא עד מותו, וסירב להיכנע לסחטנות הקיסר. גם אחרי פטירתו סרבו השלטונות לאפשר את פדיון גופתו.

דבר זה ניתן רק ארבע עשרה שנה לאחר מותו, כאשר יהודי עשיר בשם אלכסנדר ווימפן תרם את רוב רכושו למטרה זאת, ובתמורה זכה להיקבר ליד המהר"ם. בבחירתו לנהוג כך, בעזרת כוח רצונו וביושרו העצום, שבר את נורמת החטיפות שהייתה נהוגה באותה תקופה. כלומר, המהר"ם נשאר נאמן לכלל התלמודי ש"אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהן, מפני תיקון עולם".

עיקר פועלו היה בחיבור ספר שאלות ותשובות (שו"ת) שנתן מענה לשאלות שהגיעו אליו. מתלמידיו הידועים היה רבינו אשר (הרא"ש). בין תשובותיו ניתן למצוא את השקפתו להכאת נשים בידי בעליהן וכך הוא: "והמכה את אשתו מקובלני שיש יותר להחמיר בו מבמכה את חברו, דבחרו אינו חייב בכבודו ובאשתו חייב בכבודה ודרך הגויים בכך, אבל חלילה וחלילה לשום בן ברית מעשות זאת והעושה יש להחרימו ולנדותו ולהלקותו ולעונשו בכל מיני רידי ויאף לקוץ (לקצוץ) את ידו אם רגיל בכך..."

י"ט אייר תש"ח 28.5.1948 נפילת הרובע היהודי בעיר העתיקה שבירושלים לידי הירדנים

עד למלחמת השחרור התגוררו היהודים בעיר העתיקה. בכל התקופה שקדמה ליום העצמאות סבלו היהודים מהתנכלויות תושביה הערבים של העיר העתיקה לקראת סיום המנדט הבריטי הוחלט על שיתוף פעולה בין המחתרות (ההגנה, האצ"ל והלח"י) ותוכנן מבצע "שפיפון" שמטרתו היתה להרחיב את שטח הרובע היהודי ולהגביר את כושר ההתגוננות שלו על-ידי תפיסת עמדות בעלות חשיבות אסטרטגית. כל התכנון של מבצע "שפיפון" נעשה תוך הגבלה חמורה, לא לכבוש אזורים המאוכלסים בערבים. ב-13 במאי עזבו הכוחות הבריטיים את העיר העתיקה. לפני עוזבם, מסרו את המפתח הפנימי של שער-ציון לידי נציג היהודים, ואת המפתח החיצוני של השער מסרו לידי הערבים ששהו בהר-ציון ומבצע "שפיפון" החל. תחילה נתפסו, ללא התנגדות, כל העמדות שהיו בידי הצבא הבריטי. לאחר-מכן השתלטו הכוחות היהודיים על שער-ציון וכן על הכנסייה היוונית שברובע הארמני והכרזה הפסקת אש.

יומיים החזיקה מעמד הפסקת אש בין הערבים ליהודים וב-16 במאי החלה ההתקפה הכללית על הרובע היהודי בעיר העתיקה. הערבים התאוששו מן ההלם של היומיים הראשונים, ונקטו יוזמה לאורך כל החזית. לוחמי הרובע עברו למגננה. כוחות ערביים תפסו את כל הרובע הארמני והמטירו אש עזה לכיוון שער ציון. הערבים פרצו מכיוון הרובע הארמני לרחוב חב"ד ומשם ניסו

להסתער על רחוב היהודים. האזרחים פונו מרחוב חב"ד, ושוכנו בבית-הכנסת התת-קרקעי ע"ש יוחנן בן-זכאי. הפינוי לווה במהומה רבת. נוצרה אנדרלמוסיה והבהלה אחזה בכול. הרבנים התכנסו, והחליטו לדרוש כניעה, כדי למנוע שחיטה כללית, כפי שקרה בגוש-עציון ימים מועטים קודם-לכן. במשך מספר ימים החזיקו אנשי הרובע מעמד מול התוקפים הערבים אשר קבלו תגבורת מכוחות הלגיון הירדני שנכנסו לעיר העתיקה. נסיון של הפלמ"ח לפרוץ לשער ציון הצליח ואולם עקב חילוקי דעות בין עוזי נרקיס איש ההגנה לבין שאלתיאל איש האצ"ל נסוגו הכוחות והלוחמים נאחזו בהר ציון. ביי"ט באייר לאחר שכוחות הלגיון פוצצו את רוב עמדות היהודים ברובע ולאחר שהתגבורת לא הגיע חתמו מפקדי הרובע על כתב הכניעה. בהסכם הכניעה סוכם שהפצועים והאזרחים יעברו לעיר החדשה (ירושלים המערבית) והלוחמים יועברו לשבי הלגיון. 19 שנים לאחר מכן בכ"ח באייר תשכ"ז (מלחמת ששת הימים) שוחרר הרובע היהודי והעיר העתיקה וירושלים אוחדה תחת ריבונות ישראלית.

כ"א אייר תש"א 7.5.1941 תעלומת כ"ג יורדי הסירה

במהלך מלחמת העולם השניה היה חשש שכוחות גרמנים בשיתוף הצרפתים של ממשלת וישי (שתמכה בגרמנים) שבאותה תקופה שלטו בסוריה ינסו לפעול בגזרת ארץ ישראל כנגד הבריטים. עקב חשש זה הועלה הצורך בפעילות מבצעית כנגד בתי הזיקוק בטריפולי שבצפון מערב סוריה על מנת להרסם כדי למנוע הספקת דלק למטוסים גרמניים לשם כך הורכבה קבוצה של 23 מאנשי הפלמ"ח שאומנו לכך ובפיקודו של קצין בריטי חבורת לוחמים זאת יצאה למשימה תוך שהיא משאירה את כל סימני הזיהוי שלה בארץ על מנת שאי אפשר יהיה לזהותם במידה ויפלו בשבי. בכ"א באייר בבוקר הפליגו למשימתם על אוניית "ארי היס" שעל סיפונה שלש סירות פלישה ומכשיר רדיו.

לפי התוכנית היה על הסירה להיעצר מול טריפולי. אחד ממפקדי הפעולה, המכונאי והקצין הבריטי היו צריכים להישאר על סיפונה. על שאר הלוחמים הוטל להתחלק לשלוש חוליות בנות שבעה אנשים כל אחת. "האחת - לשמירה על הסירות, השניה - לאבטחה לאורך מסילת הברזל העוברת מן החוף לבתי הזיקוק, והשלישית - היתה צריכה להתגנב אל תוך בתי הזיקוק עם חומר הנפץ ולחבל." הפקודה לאנשי הסירה היתה להוציא לפועל את הפעולה בכל תנאי.

"ארי הים יצא לדרך כשההנחיה היתה להשתמש מעט במכשיר הקשר לאחר שיצאו התקבלו רק שתי תשדורות שהאחרונה בצהריים. לאחר מכן נעלמו עקבות הספינה והלוחמים. בחקירות שנערכו לא התגלה דבר והמסקנות היו מעורפלות וכך נאמר בהם:

1. קבוצת "ארי הים" הגיעה למחוז חפצה בלילה המיועד או לילה או שניים אחריו. אחדים מן החבורה עלו לחוף, אך כנראה שמחמת המתיחות הכללית ששררה אז, הוגבר המשמר בטריפולי ועקבות אנשינו התגלו.
2. התנהל קרב בין הקבוצה שירדה לבין השומרים הצרפתים ובין האנשים בסירה לבין סירת משמר צרפתית שבאה מנמל טריפולי. יש מקום להניח, שבהתקפה על "ארי הים" השתתף מטוס.
3. מספר אנשינו נהרגו ללא ספק בקרב. הם וחפציהם נקברו בטריפולי והסביבה.
4. הקרב נערך בלילה. הצרפתים נזהרו מאוד שלא יודע עליו דבר. רק מספר קטן של פקידי וישי נאמנים עסקו בעניין, ועשו כל המאמצים להשתיקו.

כשנה וחצי לאחר האסון הודיעה המפקדה הראשית בקהיר, כי לאחר בירור מדויק וחקירה ממושכת באה לכלל מסקנה, כי האנשים הללו נעדרים ואין תקווה מתקבלת על הדעת שעודם בחיים. כ"ג יורדי הסירה הונצחו בשמות של רחובות בערים שונות, בשמו של בית הספר לקציני ים בעכו, וכן הוקם להם יד זיכרון בהר הרצל שבירושלים.

כ"ב אייר תשי"א 28.5.1951 נתפסה מחתרת "ברית הקנאים"

מחתרת זאת הייתה קבוצה מיוצאי מחתרת הלח"י, קבוצה זו פעלה בישראל בתחילת שנות ה-50 בעיקר נגד מגמות החילון. את "ברית הקנאים" הקימו ב-1949 שני בחורי ישיבה במטרה מוצהרת לכוון מדינת הלכה בישראל. השניים הודיעו על הקמת המחתרת במכתב לעיתון "הארץ", אך המכתב לא פורסם. בשיאו מנה הארגון 200 איש. חברי הקבוצה התאמנו בנשק גנוב והציתו כלי רכב שבעליהם נהגו בהם בשבתות ואיטליזים שמכרו בשר לא כשר, הציתו כמה מסעדות, בתי קפה, בתי קולנוע ואוטובוסים של אגד (שנסעו אז בשבת). כמו כן הם פיזרו שברי זכוכית במגרשים שבהם התנהלו אירועי ספורט בשבת.

עיקר התנגדותם היתה לגיוס בנות לצה"ל. ברית הקנאים פעלה בשנים 1952-1950. לידי השב"כ הגיע מידע על כך שחברי ברית הקנאים תכננו לנתק את זרם החשמל למשכן הכנסת ולהטיל פצצת עשן לאולם המליאה, בעת שיערך שם דיון על גיוס בנות לצה"ל. חברי הקבוצה נעצרו וארבעה מהם נדונו לתקופות מאסר קצרות. בזמן מעצרו של חברי הקבוצה נשמעו טענות על יחס משפיל ואף הוקמה ועדת חקירה פרלמנטרית שבדקה את הטענות כנגד התנהגות המשטרה. עם חברי ברית הקנאים נמנה הרב מרדכי אליהו שהיה לימים הרב הראשי הספרדי. הרב אליהו נידון לעשרה חודשי מאסר. לימים אמר: "אני מודה בטעות שעשיתי... את דעותי לא שינית, אבל הדרך שבחרתי ללכת בה אז היתה בהחלט מוטעית"

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רזניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבי, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ
פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה .

בברכת שבת שלום ומבורך
שמעון תורג'מן

סדרת פרסומי "גמ"ח תורג'מן"

בנושא מעגל השנה ומעגל החיים של האדם היהודי:

1. פנינים לשבת גליון שבועי בפרשת השבוע וחגים בדוא"ל למנויים.
2. ברית מילה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים בנושא הברית ו"ברית יצחק" כולל קריאת התיקון מחולק ל 10 קוראים.
3. פדיון בן חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא הפדיון.
4. זבד הבת חוברת אישית מזכרת לתינוקת ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא זבד הבת.
5. חלאקה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה מנהגים, תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא ה"חלאקה".
6. בר מצווה חוברת אישית מזכרת לבר המצווה ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בר מצווה".
7. בת מצווה חוברת אישית מזכרת לבת המצווה ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בת מצווה".
8. נישואין חוברת אישית ובה הדרכה לבני הזוג ובה תפילות וברכות, תוכנית לוגיסטית לאירגון החתונה כולל לוי"ז מפורט כולל הנחיות לרישום ברבנות, טיפים לבחירת האולם, הקייטרינג, התזמורת הצלם ויתר בעלי המקצוע וכן תוכנית להכנת תקציב לאירוע וניהול ההזמנות והמזמנים, מתנות ועוד. וכן טיפים שונים לניהול האירוע.
9. חנוכת בית חוברת אישית מזכרת למשפחה ובה מנהגים, הלימוד מחולק, ל-10 קוראים תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט טקס "חנוכת הבית".
10. אזכרות: חוברת תפילה וזכרון לעילוי נשמת המנוח/ה כולל פרקי תהלים ומשניות המותאמים לשם הנפטר/ת וכן דברי זכרון, קווים לדמותו/ה ותמונתו/ה של המנוח/ה.

רחוב הגפן 22, ת"ד 1601, חשמונאים 73127
 טלפון: 08-9761519, פקס: 08-9761010
 נ"ד: 050-5333949
 דוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

